

య యా తి చ రి త్ర ము .

ఈ యచ్చ తెలుఁగు ప్రబంధము

పొన్నికంటి - తెలగ నార్యునిచే,

రచియింపఁబడినది.

రెండవ కూర్పు.

రాజమహేంద్రవరము.

శ్రీ వివేకవర్ధనముద్రాక్షరశాలలో

ముద్రింపఁబడినది.

1895.

వెల 6 అణాలు.

య యా తి చ రి త్ర ము.

ఈ యచ్చ తెలుగు ప్రబంధము

పాపాన్ని క్షంఠి - తెలగ నా ర్యు ని చే,

రచియింపబడినది.

రెండవ కూర్పు.

రాజమహేంద్రవరము.

శ్రీ పివే వర్ధనీ ముద్రాక్షరశాలలో

ముద్రింపబడినది.

1895.

వెల. ౫ అణాలు.

య యా తి చ రి త్ర.

శ్రు థ మా శ్వా స ము.

చ. నిరుల మెమింగుబోడి తనచెక్కులు నిజ్జెపు గబ్బిగుబ్బిలక
బరువడినాల్గుచేతులను బట్టంగ నల్వదలంచికేలుచా

మరగ గుడికన్న మూయుటకు మాటికినవ్వెడు వెన్నుండింపుతో
దిరముగఁబ్రోచుఁగావుత మదింజెలరేఁగి యమీచుభానుగి.

చ. అనియిచ్చుంజెలంగు జేజేదొరందలంచి యచ్చతెనంగుఁ గబ్బింబొక్కటి
యొనరింపందలంచి యున్నయెడ

సీ. తెఱగంటిదొరరాల తెగలదీటిన కోటనిగనిగల్ నలుగడల్ నిండియుండ
దమ్ములవిందుతా కొమ్మలదగదగల్ వేయిపుల్లబోలిర్లు విరియఁజేయు

గొత్తడంబుల కెంపుతొత్తడంబుల రంగు నింగికి దోపువన్నియునింప
గడలియాసనిచిల్వపడఁతి బాలగడిత తెలిసీటనే ప్రొద్దుఁగలసియుండ

మిసిమిబాగారు మేడలమీదియెడల నిడినముత్యాలఁజుక్కలుచడఁబడంగ
దెలియకెల్లరు వెఱంగందనలరు నెపుడు మేలువజ్జేర్ల గమికొండ గోలకొండ.

క. ఆవీడేలుక సొబగుల పూవిల్తుఁడు నిచ్చచాగవుంబులియనఁగా
దీవులకుఁ బానుసాలకు దేవర యభరాముశాహుతేజడరంగ.

చ. మరముననోడిపోయి మఱిత్రోవలుగానక మార్తురెంత నే
ర్పరు భరాముశాహువు తిరంబగునండను జేరితొంటియ

చ్చెరువగుసొమ్మురా కొమరుచేగడు మొక్కలుఁగాంతురాఁగదా
వెరవరులైనవారలకు వింతయెయాసిరు లెందునుండినక.

సీ. తెలివినీంగంపు గద్దియలరా తెఱగంటిదొరలెల్ల మోడ్పుఁజేతులనెఱొల్ప
బూనియేఁబదియాటుమానిసినెలవుల పుడమితెండ్లూడిగంబులకుఁజొరంగ

తీవిమున్నీటిలో దీవులన్నియు నేలుమన్నీలు మెట్టుచావరలకెరంగ
దనతేజుసుడిగట్టువెనుకచీకటి నెల్లవిరియించు తమ్ములవిందుగాఁగ

వెలయుమలికిభరాముఁగొలిచిమనుచుకలనదన చెయ్యిమీఁదుగాఁగడిమిమెఱసి
మేలుసిరులందునట్టియమీచుభాన యెడయఁడొక నాఁడున్దిండుపేరోలగమున.

చ. పొలఁపెరోచుట్టయారా బారులుదొరల్ ప్రోడల్ చెలుల్ మన్నే

రలుమావంతులు దీవులేలుబలియల్ రాతుల్ మొడల్గాఁదనుం

గొలువక సంతసమందికబ్బములు పేర్కొనించుబిల్పించిన

న్నిలరంగాదనదండనుంచుకొని నెయ్యింబొప్పమన్నింపుచుక.

క. కలపము చేసినగందం | బలఁదించినపెనుక వన్నియలపచ్చడముల్

పలుమానికముల సొమ్ములు | బలుతేజీలిచ్చి కూర్చిపై పైఁబర్వక.

మ. తనకున్నిచ్చులు మ్రొక్కువారినిసిరుల్ దైవారఁగాఁజల్ల చూ

పుననెల్లప్పుడుఁజూచి మన్నఁగలపెన్నోడక మరింగంటి ఈ

పునగారిక మదిలోనిమాటదెలియం బాటింపుచుంఁగాంచినక

గనియామేటి తలంపెఱింగి పొసఁగం గానన్నువన్నిపుచుక.

ఆ. వె. పిలిచిపొన్నికంటి తెలగన్ననీచేయు | నచ్చతెనుఁగుఁగబ్బమన్నియెడల

మించివెలఁగుఁగా నమీనుభానునకిచ్చి | పుడమిలోనసిరులఁబొగడుగనుము.

క. మున్నెవ్వరు నాడువనియూ | తెన్నిడికడుమీఱియచ్చతెనుఁగుం గబ్బం

దెన్నికమీఱఁగఁజెప్పిన | నిన్నుఁబొగడంగఁగలఁడె నెలతాల్పుయినక.

ఉ. అచ్చతెనుఁగుఁబద్ధెమొకఁటైనను గబ్బములోననంజినక

హెచ్చనియాడుచుండరది యెన్నుచునేన్నునఁబొత్తవెల్ల ని

ట్లచ్చతెనుఁగున న్నొడువ నందులచందమెటుంగువారు నక

మెచ్చరొయబ్బరంబనరొ మేలనరొ కొనియాడరొనినుక.

క. ఆనపుడుబళినాకబ్బం | బురకున్తేఁడబ్బఁదావిపుత్తడికిం గ

ల్గినతీవిననుచు మదిలో | ననుసంతసమందికూర్చిననలెత్తంగక.

క. తెనుఁగునను మాటుపేళ్ళిడి | పెనఁచినవినఁగూడవనుచువిరువలఁజేల్చున్

మునువేల్పుబాసవెంబడి | నునిచెదఁగాదనకుఁ డయ్యయల్లములందుక.

వ. అనిపలికిలాలసరి గజాంకుశుండును రాయపక్షిసాత్వండును సతకాసింహాస

నాధీశ్వరుండును సింగిణీసురత్రాణుండునుదురగారోహణరేవంతుండునుసింహా

తలాటరాయండునునగు మలికిభరామపాదు శాహునకు హితవరియొచడుపు

లకుంగుదురై మన్ననలకెన్నికయై చెన్నుండునమీనుభాన సింగంబువంగడబు

నేర్పఱిచెడనదియెట్లన.

సీ. మున్నీటిరాణియా విన్నేతయేవేల్పునడుగుఁ గెందామరనలరుతేనె

బాసవాల్గముతెన్ను ప్రామిన్కులేవేల్పు చెలువపుఁబావాలగీలుకరవలు

కడిఁదిరక్కసిమూఁకమెడచాల్పలేవేల్పు చేనున్నుసడివాలుచికిలికళుకుఁ

గమ్మఁదెమైఁ పూపదిమ్మదాసేవేల్పు మంతుమించులపాగు పంచదూ

యతఁడుదానైన కర్తారుఁడలమిక్కుర్తిఁ

బ్రోవసత్య వింతామణి పొట్ట చెలుపు

నందుడెందేపలుగ సీరుత్ గ్రందుకొనంగ.

బుడమివెలసె హుమామియాపుడమితేడు.

క. కలిమిన్ని బలిమిని విడిముడిచి | బలుకులపస నీవీరీవి బంటుతనమునన్

వెలయుహుమామియ్యాటం | పిలుసొంపుల జాడుబీచి బెండ్లిలియయ్యెన్.

క. ఆమగువయందునతడు బ | డేమియ్యాంగనియె సందడింపుచుసీరుతెం

తోమెరియంగ నెన్నుడుసీరి | చానువలన మరునింగన్న చందముమీఱన్.

సీ. పూవింటివాడునేర్పున సోయగంబున వినువాక బిడ్డెండు వింటికడిమి

దామరచెలిచూలి తగునీగి నానచే రాముండు ప్రతినబీరంబునందు

బుడమితాల్పరియెనెల్కడబల్కునేర్పున రాజుసొంపుననిబ్బరంపుచెలివి

నేనుమోములమేటి హెచ్చగుబలిమిచే రారాజుసొమ్ములరవణమునను

నెట్టివజ్జీర్లునెన్నంగ నీడుగారు | కొమరుమీలు హుమామియా కొమరుడగుచు

బాలుపుగనినబడేమియాపుడమితేని | కహహ మజ్జగములయందు సరసిచూడ.

రీల. పలుకులే జవరాలివేనలిచ బాలసంద్రములోనియా

కలిమితొయ్యలిగేస్తునెమ్మెయి గాలి మేపితేనిచూ

పులబెడంగును బాసవల్కను పూపకందు దలంచుచా

గులయసంబు బడేమియాతనకున్ సతంబుగదాలిచెన్.

వ. ఆతండు.

క. కలిమిచెలివెన్నుడుం బలు | కులశేజవరాలు నాలుగుమొగములతడున్

బలెందగు సీలారుబీచి | గొలమలరంగ బెండ్లియయ్యెంగూరిమిమిఱన్.

ఉ. చుట్టపువారి రాసీరుల చూపులకోపులకైపులానిచే

పట్టియనుంగుగానడుపు ప్రాపగుకూరిమినా బడేమియా

పట్టపురాణియె కలిమిచాటిలుచుండు సీలారుబీచి యే

పుట్టుననానెలంతకును చాటియెయెన్నంగ గట్టుచూలియన్.

వె. ఆసీలారుబీచియందు బడేమియా | పుడమితేడుసిరుల బొందునట్టి

కడకతోనమీనుఖాను వేల్పులతేని | గనియెమదినిగూర్చిగడలు కొనంగ.

క. అనువుగమఱియు నతడుసర | బసబీచిబెండ్లియాడె బలువేడుకతో

గనియెందగ్గనాయమయం | దునుబాబనుమియ్య నీవితొవచెలికానిన్.

మ. కలనకబాబనుమియ్య సింగముకడంకన్ మార్తుతేనుంగుజం

గిలిజేతైమవనాంచి వానితలలంగీల్కొన్న ముత్తెంబులే.

- తలఁబ్రాజ్ఞుల్లా నని నేల పెండ్లు గుగాఁ దా సొంపుతోమీటుచున్
 గలుపుంబైఁడి నెలంతఁ గెకొనియె నగ్గి పక్ష జగంబంతయున్.
- సీ. పట్టంగనీఁడు సంబళికలుకలనిలోఁ జేరవచ్చినమార్పుచేతఁగాని
 పూననీఁడడఁపంబుపొగరుతో బవరంబు నేయవచ్చినవాని చేతఁగాని
 తేనీఁడుగొడుగు మత్తిల్లియాలంబులోఁ జేఁబడ్డమన్నీనిచేతఁగాని
 తాల్పంగనీఁడు కుండనపురూరీఁడవ్వఁజెనకవచ్చిన తేనిచేతఁగాని
 యతనిఁగొనియాడనలవియే యెమతలల । వేల్పురాయనికైనను వేయితలల
 ప్రోడకేనియు నని చాలఁబొగడ నెగ డె । నిండువేడ్కనమీను ఖానుండుపుడమి.
 ఉ. మించిమమీను ఖానుఁడెలమిన్ గలబట్టకు నెల్లనిచ్చెఁ బ
 ట్టంచుల పచ్చడాలు వరహాలు సరాలు గుతాలు పల్లకీల్
 శుంచెలయందలాలు గొడుగుల్ పడగల్ కడుతోరహతుగా
 నెంచఁగ నెవ్వరీడతని కీగిపసన్ బరికించిచూచినన్.
- సీ. పలపలనైమానుపడిపండ్లుచూపెడు పుడుకుఁజెట్లను వేఁడఁబోవనేల
 మించుచూపుచు నెఱ్ఱిచ్చి నిల్కడయేది విసమొసంగెడు మబ్బుఁగొసరనేల
 యొలివోయియీలేకయొకపూఁట పెట్టెడు తామరచెలిపట్టిఁడడవనేల
 పొరలంగఁబడుచుఁదాఁ దెరమటుంగుననుండి కసరెడుమన్నీటిదొసఁగనేల
 తెలివిగురికొల్పినిచ్చులు పలుకుఁదియ్యఁ
 దనముగాన్పింపనొసఁగెడు దారిచేత
 మిగులఁబాలుపొందునట్టి యమీనుఖాన
 యొడయఁడొప్పుల కుప్పయ్యెయొనరుచుండ.
- సీ. దురములోప్రేటూటుతునుకలుగా ప్రేయునట్టిరాతులకెల్లనాటపట్టు
 తొడరిబెబ్బులీనైనఁ బెడకేలఁబడఁద్రోయిపూఁపు గల్గినబంట్లపుట్టినిల్లు
 శట్టిమాఁకుల నిగుర్వెట్టెడు పాటలఁబాటిల్లు గాణలపట్టుఁగొమ్మ
 పుట్టఁబుట్టిన ప్రోడపొల్పునఁజెప్పఁగాఁ గలుగుజాణల మొత్తములకు నెలపు
 నైసతనపేరఁ గల్గునమీనుపురము । నందుమన్నీటిజోకచేయంగఁజాలు
 చెలుపుత్రవ్వించె మిగులనచ్చెరువుగాఁగ । నిండువేడ్కనమీనుఖానుండుమెఱసి.
- ఉ. తామరతంపరైసీరులఁదార్కొను కాసలనాటిసత్య విం
 తామణిపొట్లచెర్లను సతఁబగుచుండ నమీనుఖానుఁడిం
 పామలిలంగనిల్వఁబాడపై పెడఁగైన మనీడుఁగాంచియం
 దెమనుకొండికొండపయి కేగఁదలంపక బేసికంటియున్.

న. పొడవుల కెల్లకుంబొడవు ప్రోడలు నెమ్మదిలోనఁగాంచు ని

ల్కడ కడలేని తేజునజగంబునకవ్వలయైన వెల్లు నె

య్యెడలనుబొందువారలకు నెక్కఁగనిచ్చెనయామసీనని

పడరఖమీనుఖానయొడయందు తిరంబుగని త్వెంబొల్పుగఁ.

చ. కడకనమీనుఖానఁడు జగంబుతనుఁబొగడంగ వేడ్కతో **254 60**

పడువకయెప్పుడుక బుడమివెల్పులవిడ్డలఁ బెండ్లిచేయఁగ. **255 3. 73.**

నడరెడుబీతులొఁబొడను నంగు కతంబునఁగాదెదూటుఁ నే

రడవులలోపలకై దబిసీయొకనుపట్టెడు గాలిచూలియుఁ.

ఉ. దొమ్మినమీనుఖానుఁడఁ దూకొనిగెల్పులఁగొన్న సొమ్ములొ

నిమ్ములలిబ్బులచ్చవవి యేగ్గడజక్కులతేఁడు గాఁచినా

తొమ్మిదిలిబ్బులుక బలిమితోఁ గొనునోయనుచు దలంపులో

నమ్మకకాచియుండు జతనంబున రేలుఁబగళ్లు నేంతయుఁ.

క. అబ్బురమై పాలుపొందెడు | కబ్బంబులుచాలనంది కనియెనసంబుల్

నిబ్బరముగఁబొడమెడు పే | రుబ్బననల్గడల జాణలోహూయనఁగఁ.

నీ. మా రేళ్లు నేరేళ్లుమామిళ్లు జిన్నలుమాదీపలంబులు మాదిఁమ్మ

లీడలుమేడులు జీడులుదాడింబ లనట్టులు పనసలు చనుపకములు

పొగడలుపొన్నలు పొకఁత్రాఁకులుకన్న రేతులు నిమ్ములు రేగులిప్ప

లంబాళములు కజ్జరంబు లనాసలు నారికడంబులు నారదబ్బ

లగరులేలకి విరవాదియాకుఁదీఁగె | వల్లియలుగొజ్జఁగులుదాక మొల్ల మొగిలి

మొదలుగానివియొప్పుడుఁబూదికాచి | యుండుతోటలమీనుఖానుండునిలిపె.

ఆ. గీ. ఏచిననిచి పూచికాచిపండిన యమీ | న్నరముమేలితోట లరసికాంచు

ముసలిహారికైనఁ బసిబిడ్డలకునై | బండ్లువచ్చునలకఁజ్రోయమొదవి.

క. చలిపందిరులును సత్తురు | వులునూతులుబావులుం బువుందోటలుఁ జె

ర్వులునల్లిండ్లునుమొదలుగ | నిలిపియమీకై ఖానుఁడసమునించెంబుడమిఁ.

క. ఇట్టిగొనెఁబులచే నె | ప్పట్టున నెన్నంగఁడగిన బలియుండ సొంపులో

నెట్టుకొనఁడనకుఁ దగియెడు | పట్టపురాణులను గూర్చిపైపైఁబర్వఁ.

క. గరితబడేబీబ్బిఁ నె | క్కరబీబిఁ నెమ్మబీబిఁగను పట్టెడురా

మరుండగు నమీనుఖానుఁడు | సిఱలొదవఁగఁ పెండ్లియాడఁజెలువలిరంగఁ.

వ. వారియందు.

చో కొడుకులకోట పాల్కడలికూతురితో నెనవచ్చులేమ యె

ప్పుడుగడుచేదలాదగువు ప్రోచునుజుట్టలగన్నతల్లియె

యడుగిడదావలంబెఃమిటాడిన మాటకు మాటవాసిం జెం

దెడుబడబీబిసాకి గలదేమటియొక్కపొలంతియెయ్యెడకె.

సీ. అత్తచారి డ్లకు నగుగుకన్నియలకుగట్నంబు లిచ్చుచుగొరవిండు

ప్రొద్దుప్రొద్దున నెయ్యెప్పుడు లేచివాడలపసిబిడ్డలకు నెల్లఁ బాలుపోయు

వాఁకొన్నవారలకద్దమ రేయెన నారగించగఁజెట్టు నరసియరసి

పాలునీరెంసినదాగునఁ జెనిమిటితలఁపులో మెలఁకువమెలఁగ నేర్పు

నారతనప్రట్టినింటికి నత్తవాని | యింటికినివ న్నెఁదెచ్చినతుంటవిల్లు

తల్లివంటిబడేబీబిదరమె పొగడఁ | దమ్మపూవిట నెలకొన్నదంటకైకః

క. కలిమిపొలఁతిఁబోలిన యా | చెలువకునునమినుఖాను సింగంబునకు

గలిగిరి గతాతఖానుఁడు | బలియుఁడు ఫాజీలఖానుపట్టపు దొరయు.

క. అనిలోఁ గతాతఖానుఁడు | తనతేజీనెక్కిట్టి తఱినదయంగ

త్తున నెడమకన్ను నెకవెలుఁ | గునకుంచెఱగంటి దంటకొమ్మలగమికి.

సీ. నెఱిపల్కునెఱిపులనేచాల మెప్పించియచ్చరుచే మెప్పులందుకొనియె

జనిపిశ్వనాథదేవునిచేత మస్తునవెలయు నెన్లులఁ దెచ్చినవేలు

పూఁకినేదులాఖాను కిటికినేగిపలుమటుమించుకప్పుములు గొనియె

మాదనమల్కబరీమనిజ్ఞాంశాహుఁదనయేలికకుఁ బన్నుఁబనుపనడఁచె

మఱియుఁగన్నడరాజులు మెఱసిపొగడి

నెండుదళుకొత్తఁగ్రొత్త కానుకలువనుప

మనియె మల్కిభరాముమన్ననఁగతాత

ఖానదాయఁడు రెండవకలువతేఁడు.

సీ. తలిదండ్రు లేమాటతనకానలిచ్చినఁదలమోచినదుచుఁగతాతఖానుఁ

డిభరాముపామసాయేలెడుపుడమిలోఁ దగవులరాజుగతాతఖానుఁ

డలచిన్నిపాయఁబునందు రాజులచేతఁదగునిమ్మపందుగతాతఖానుఁ

డేప్రొద్దుకూరిమిహెచ్చఁగర్తరునిఁదలఁపులోనిలుపుగతానుఖానుఁ

డరచిపారసిగుజరాతియారెమచ్చ | తెనుఁగుకన్నోజీమొదలుగాఁదెలిసివ్రాయ

దారిగన్నట్టివాఁడు గతాతఖానుఁ | డహహాయతసికి నెవ్వరీడ్దరసిచూడ.

క. లాలసరీగజాంకుకుఁడు లావుననాగటిజోదునైనఁగెం

గేలనె గీటడంచిబలుగెల్లుఁ బయిండి నెలంత నేలుకోఁ

జాలినవాడనుసంపులను జందురుఁడెంచగతానుభానునిఁ
బోలినవారుగల్గుదురె పుట్టినవారలఁబుట్టువారలఁ.

వ. అతనితమ్ముడు.

మ. అనిలోమాక్కునుమాత్తుతేండ్లఁ గడునెయ్యంబొప్పఁగావేల్పు త్రొ
న్ననబోండ్ల గెలయంగఁజేసి మరికానల్ గట్టులుకావఁకలే

యనుకుల్ గానానర్చిచెఁగొందటికి నోహూమేలుఘాజీలు ఖా
నునకుఁసాటిదలంప నెవ్వరికనెందుఁగ్రందుగా నెన్నినఁ.

చ. కనితనురాజులెన్నుకొనఁగాఁ బెనుపొఁజలతో సేరంగరా
యనికడకేగిమాటలనె యాయనఁదేటిచి తెచ్చిమల్గులుఁ

మనుకువనంటు చేసియొరిమంగడు మెచ్చులుగొన్నమేటి నే
మనిపొగడంగవచ్చునపునా నిక ఘాజీలుఖానరాయనిఁ.

సీ. తగువేల్పుదొరరాణిమగమానికపుసొమ్ము నెగతేనిచానగొజ్జఁగుల్బుతి

జముగేస్తురాలిమైనమరుకప్రపుఁబూత పొలదిండిరాతేని నెలతనగవు

నీటిరాయనికల్కి నిద్దంపుదువ్వల్వ తెమ్మెరకొమ్మచే తెల్లదమ్మి

మక్కుంటిచెలిలేమ ముతైంపుఁజేర్చుక్కనెలతాల్పుపడఁలి పన్నీటిజ్జలిక

మగుచుఁ జిలువలగేమికానిఁ దొగలతేనిఁ । గ్రిందమీఁద నడంచెయేకందులేక

యెఱమిఘాజీలుఖానునియసములెపుడు । సకలజగములఁబండుపెన్నెలలుగాయు.

సీ. మదిలోఁగియలనిజామనమల్క పెట్టిన పల్లకితొకవంకబాగుమీఱ

నుదిరియేదులఖానుఁడొసఁగిన పైగోవగుఱ్ఱముల్ బడివాఁగెగొల్చిరాఁగ

వేడుకతోనేడు మాడెలదొరలుకానుకలంపినట్టి యేనుఁగులునెరయ

కన్నడరాయ్ఁడు మన్నించియంపిన ముతైలపెట్టెలహత్తి మెఱయ

వచ్చితొచ్చినసొమ్ములు మచ్చికలర । నిచ్చియిభరామశాహచే మెచ్చగఁయె

సట్టిఘాజీలుఖాన రాయనికిసాటి । గలరెనేర్పరు తెల్లజగంబులందు.

వ. మఱియు నమీరుఖానుని తెండవదేవేరియెట్టిదనిన.

గీ. కలికినిజమవిజాణబొగారు కుండ । వన్నెవాసిగమెలఁగెడి పిన్నపెద్ద

చుట్టముల పాలితంఁగెటిజున్ననంగఁ । జేర్చిఁజెలువొదు నెక్కరబీచియెపుడు.

క. ఒఱపరినెక్కరబీభి । తెఱవందు నమీనుఖానుదేవరగనియెఁ

నెఱజాణయద్దిలల్లిని । మఱియును మేకేభరామమరుని బెరిమఁ.

సీ. తనరూపువలయందుఁ దలిరాకుబోండుబకనుఁదక్కుబేడిసగములుదగులఁ

దనచాగమనుమబ్బు మొనవేండువారను చిగుకుమేపుడుపుల్లులెనసిప్రొదలఁ

- దనయేడుగుండమ్మలను రాచనెట్టెంపుఁబలుదిండి రాతుమ్మెదలు మెలంగఁ
డనపరంజీచిల్వకును మార్తురాతేండ్లయుసురుగాడుపు లింపులొసంగుచుండ
నాశరునిభరాముపాడుశాహుజురునందుబొందుగావ్రాయనేర్చినప్రోడయైన
యబ్బులల్లికినీడెవ్వరరసిచూడ । నహహగొనములనతనికి నతఁడెతగును.
- క. అరబీపారసికన్నడ । మురుమీకన్నోజితెనుఁగు మొదలగుబాసల్
పరికించి కుతుబుశాతలఁ । పరయుచుఁబాలుపొందునబ్బులల్లిపుడమీక
- ఉ. కఁటినివింటి నేర్పునను గావకకయ్యమునందు నొంచినీక
వింటికి నేగివేలుపుల వీటన జూపుకటారికతైల
దంటలగుబ్బెచన్నుల తుదన్నెలకొందురుమార్తురారయ
వింటికినబ్బుల్లిబలువి టికిఁ గీలదియేమిగల్గెనో.
- క. అతనికిఁగూరిమితన్ముఁడు । సతముగవేకిభరామచదురుఁడు పగరం
దరిఁగూడుతోకలరయని । ప్రతినలువట్టించి మలలపజ్జలకనిచెక.
- మ. అరయక వేకిభరామరానెలకుఁ బ్రాప్తెనట్టిలోఁగూర్చిచే
నేరియుంబల్కుల తమ్మికంటియుఁగడుంజేదోడు వాదోడునై
వరుసకద్రిమ్మరుచుందురన్న మఱికైవారంబుగావింపఁగాఁ
దరమేయాయనచాగముజువులుందా నొక్కముక్కంటికిక.
- వ. ఇంకనమీనుఖాను మూడవదేవేరియెట్టిదన.
- క. వీడచుతనచుట్టుంబులఁ । జూడచుపెరివారి మగని చొప్పురయక మా
టూడచుపలువేల్పులఁ గొని । యూడదహహసెమ్మె బీబి నలసియెపొగడక.
- క. తగునట్టిసెమ్మెబీబీ । మగువయునుఁమీనుఖాన మగనీంగమ్మసొం
పుగఁగాంచిరబ్బులకరీ । మగొనంబుల ప్రోకఁజాగములతోగితేక.
- సీ. మాటనేర్పునరాజు మదిఁగూర్చినిండఁగా నలరించునెప్పుఁబ్బులకరీము
వలతేకైవడిఁదలిరాకుబోఁడుల వలపించుజాణఁడబ్బులకరీము
పారసియరబులేర్పడ వ్రాయఁజుదువంగనలువో తలంపుఁబ్బులకరీము
అడుగువారలకులేదనుమాట తనమదిఁదలఁపఁడెన్నఁడును న్నబ్బులకరీము
మించియిభరాముశాహు మెప్పించిమేలు
తగటుదట్టల్కుళియీలు పొగరుమిగులు
గుట్టములు నందలమ్ములు గొడుగుగాంచి
కలిమిపొగకొందెబుడమి నబ్బులకరీము.

చ. చనువులప్రోడ నేరుపరి జాణలు మెచ్చంగడంగిదాయలక

గదిమియడంబగెల్పుసిరిగ్గొనిమించినమేటి యెప్పుడుక.

మదిదవవేలుపున్నిచిపి మల్కిభరాముశహనుగొల్పుఁ గూ.

ర్పిడదులువార నబ్బుల రీమునకక సరియెవ్వరిచ్చటక.

వ. మఱియుమెఱయుసిరులకు నెల్లవై తమఫేరుండైన హజరతిమోఖిగుంజిఖాదిరి

యడుగుందమ్ములు తలంపులోనెలకొల్పు గతతఖానుండును ఫాజీలుఖాన

యొడయందును నబ్బులల్లిరాయందును నబ్బులకరీమును వీరలకుఁగూరిమితమ్ము

డైన తనీరునిహజరతి శేఖుబురురుదిఖాదిరినిరుదిందలంచు శేఖిభరాముండును

దనర్చిరి.

ఉ. ఇట్టికొమాళ్లురాసిరులహెచ్చంగ మించినప్రోడయెల్లకై

పట్టుపుతేండ్ల మ్రొక్కుగనిపాటిలు నాయభరాముశాహు చే

పట్టియనుంగుగానడుపఁజాయక మాడుతరాలనుండి క

న్పట్టునమీనుఖానుండు రపంబునమించె నసంబుకల్పిచేక.

కువ్యంతములు.

క. తొగొనములఁ గడుమీటుచుఁ | జాగపుమెఱవడినివేల్పు జన్నియను నెలక

వేగన్నులదొరమ్రాఁకుల | చేగంగైకొనని యూగిచెబువపుశివికిక.

క. నిగనిగమను నెలకలుబలు | చెగలనువెలిపులుఁగుఁబదుపుడెలిమొగిలుగమిక

దొగలక వగలక జగులక | మిగులన్వడి నవ్వున సపుమిసుములగమికిక.

క. తనవారిమనుప మార్తురఁ | బలిపంపఁ గొలంబు నెలుప బలిమినిబుడమిక

తనరఁగమానిసితనమూ | నిశకఱివేల్పునకు రాచనెల తాల్పునకుక.

క. గమకమున నెదురుపగతురఁ | గొమరుంజాయములవేల్పు కొమ్మలఁగడుఁ జు

ట్టుములఁగఁగూర్చెడు నేరుపు | సమకూఱినరాయపక్షి సాశ్వంబునకుక.

క. పలుతలఁపులఁబూలుపగుతన | తలవాకిట నెపుడుఁ బలుకుతలిరుంబొడిక

బూలుపుగఁగాపురముంచిన | మెలఁకువగలనేరుపరి కమీన్ఖానునకుక.

వ. సీరులుఁ గేడునమరు కొమరులుంగలిగి మనునట్లుగా నాయెశర్పం బూనిన

యబ్బురంబగు నెబ్బలు గెబ్బంబునకుం బ్రావయగు శ్రోవయెట్టిదనిన.

సీ. తగఁగోటఁదాచిన మగమానికంబుల తెలిరంగులెపుడు వెన్నెలలుగాయ

మేడలపైసాడు మెలఁతలుచెఱగఁజి కొమ్మలు నేప్రాద్దుఁ గూడితిరుగఁ

జలువచామలగడ్డ వలినీటిపైఁదేలి యెరిమలో ననయంబు నోలలాడ

మేలిమి బంగారు మేలిపచ్చలడాలు మిసిమి మిఁటికనెల్లఁ బసిమియెసంగ

- జడలరొసిన కొమ్మ చాలుకతన । మీదరా రాక యలప్రొద్దు మెటుంగుదేటు
గేవనులనె రాకపోకలుగా మెలంగె । దనకు బుడమి బ్రతిస్తాననునంగవీడు.
- క. పొడవగు బంగరుమేడల । గడువేడుక నాడుపడతుకల మొగములలో
దడబడును నంచురే । గడకడ జను జంతురుండు కంచుచునచట.
- చ. కనకగు తెల్లమానికపుం గప్పులనొప్పెడు చప్పురాలలో
దనపొడవైన నీడగని తాళక యెనుంగటంచు గొమ్ములం
జెనకంగవచ్చి కోటపయి జేసిన ముత్రెపుసింగపుంగమి
గనుంగొని పాటు వేల్పు నొరగారతండొదల మస్తరింపంగన్.
- మ. తళుకుల్ గొల్కెడునంగు మేడలతుదక దాదొన్న బంగారు కుం
డలుమిన్నేటను గానిపించుచును విన్నాణంపు దెల్వింగడు
విలసిల్లంగని పైడితమ్ములనుచు వేల్పుం బువుంబొందుతే
తులందేరం జనజూచి నప్పుదురు రంతుల్ గాంగజేజేదారల్.
- చ. దళముగనంగు గోటలకుదండవించిన మించుపైడివ్రా
తలకటిలెక్కెమల్ గనియెదక మెటుంగుల్ గల మబ్బులంచురం
పిలితగనాడ నన్నెమలి పిండుంగనంగొని చిన్నకూటియ
ప్పులుంగులు సంతస్థిలు గడుపుల్ గడునిండంగ నానుకోర్కులన్.
- క. అగడితలొ గెందామర । మొగడలు గనుపట్టెజాల మూకైచూడం
దగి మున్నీటందేలుచు । బెగడని వార్వంపు టగ్గి పిల్లులువోలెన్.
- నీ. మెఱసి పోషకనిచ్చి మెలతపై యుటపుచేదిలకించు క్రొమ్మించు తీవెలనంగ
గప్పారుతొంగలి తెప్పలూర్చకన్గవల నొప్పెడు వేల్పుటవిదలనంగ
గడుసోయగంబుచే బుడమిపై నడయాటఁబాలుచు మేలిమిపైడిబొమ్మలనంగ
సింగార మమరంగ జిలిచేయించిన వలరాచవాని పూములుకులనంగ
నలువతాండేయంగలిగిన పాలుపుంగూర్చి । కరముజేతులబట్టినంగండశంచు
దలచెగొమ్ములుగానన నలరునట్టి । పువ్వబోధుదనర్తురా ప్రాచిలోన.
- ఉ. ఇంచుకకేలవాగె గుదియింకిన సంద్రముదాటుచున్ జమా
యించిన నేలగక్కువల నట్టుటగావడి ద్రొక్కుచున్ మవా
లిచిన గట్టుగట్టుక లెక్కకుమిక్కిలి దవ్వవాలుచున్
మించిన వారువంబులట మీటుచుద్రొమ్మరు నెన్నియేయన్.
- చ. ఎనిమిది తావులందొడరి యేపుగ నెప్పుడు నాముజాటంగా
నెనయుచు గెంపురేకటపయిం బాలుపొడంగ నంపు నేనుంగుల్

దనర్కుచనుండు నాకసము దాంకెడు నిక్కునఁ జూపరబ్బర

బన నెల యేళ్లతోడ నడయాడెడు జేగురుకొండలోయనన్.

సీ. జెళుకుతై తళుకులు గులుకుకన్నులచెన్ను కలువలకొకకంత చెలువుగొలుప
గొప్పతై యొప్పలకుప్పతై పాలిండ్లు విరిబంతులకు వింతసరవిగఱపఁ
బొలుపుతై వలరాచ బులుపుతై పలుమొసలో మొల్లల కొకవి తమరువునింపఁ
దళుకుతై తేనెలు చ్చిలుకు మోవులరంగు చెందొనలకువింత సిరులఁజేయ
సొలపువలపున్ గొలుపునిచ్చలపుఁచెలుపునగవుమల్లెకొకమితనయముదెలుపఁ
గోడకొండ్రకువిరులయ్యుకొందురెపుడఁ బువ్వులమైదుచెల్వలాప్రొలిలోన.

సీ. నగఁగల్గిననుజాలు మొగసాలవాకిలి కాపించు నబ్బేసికొంటినైనఁ
జనిచూడఁగల్గినఁజాలుఁ జేయునునన్నుకానిగాఁ బూవిలుకానైనఁ
బలుకఁగల్గినఁ జాలుఁ బరులు సేయించును వెట్టిమెఁజదలేటి పట్టినైనఁ
జెనకఁగల్గినఁజాలుఁ జేయునుదన యింటిచుట్టుఁద్రిమ్మర గాలిఁచూలినైన
సంటఁగలిగిన నవ్వైన కయ్యైన

గోఁచివిడిపించి వలపులుగొల్పినిచ్చ

వెంటఁదిగుగాడ్డఁజేయు నప్పటిలోనఁ

గలుగువెలయాండ్రగవిపొల్పు వలకుఁదిగిది.

క. పలుకుల చిలువలదొరలన | నలుమొగములు పూనిరాని నలువలనంగాఁ
దొలుమినుకుల ప్రోవులనన్ | వెలయుదు రప్పటి పుడమివేలుపు తెపుడున్.

సీ. వరుసవెంబడిఁగాని పొరిగొన తేడయ్యె మార్తురన రాము మనికయెంత
దురముల్లో సరిగేస్తు నెరసొచ్చిపగవారి గెలిచికవ్వడి యలవదెంత
మామపాతములు తెంపునగెల్చి పొదలు జాచిల్లితాలుపు వేల్పువీరమెంత
కోకుటిసైదోడుఁ గూడిఁద్రిమ్మరపేర్చి దగువిక్రమార్కుని తేగువయెంత
నేలపైఁల్చి తమయేపు నిలుపతేక | బెడిదమునఁబర్వు పిడుగులకడిమయెంత
యచుచుగేలిగ రచ్చల నాడుకొనుచు | నేచివచరించు రచ్చటిరాచవారు.

క. తడవఁగవసమాయందుల | నెడపని సిరులేరికైన నెలుఁగఁగవచ్చున్
నాడువకకొటికినెత్తిన | పడగలచేగోమటిండ్లు బంగరుమలిగన్.

క. గడితపుఁ బిడుగులనైనను | బెడిదపు సింగములనైనఁ బెడచేఁబుడమిం
బడనెడుచు బంబులెన్నఁగఁ | గడలేకతనర్తురచటఁ గడువీరయునన్.

వ. ఇట్లుకడలికడ గాఁగలుగు పుడమిపడఁరికిఁ దొడవనంగడునొప్పనప్పిడలె నె
తేడెట్టివాఁడనిన.

సీ. విన్నెరు తలంగల్లు వేల్పునాదలపువ్య తలంపనెవ్వనితాత తాతతండ్రి
 కలువలచెలికాని గారాపుబట్టియై తంరారునేతేని తాతతాత
 దీవులు పదునెన్నికంటితో నేలయంతయునేల నేతేని తాతతండ్రి
 తనయానసుడిగట్టు వెను కంబర్వంగంజాలం దేజునమించె నేరాజుతాత
 చేరిజేజేలు మఱిబడదారిగములు
 నచ్చరలుగొండ్రివేగన్నులతనమొదలి
 తాచనెలవేలెంజేర్చి నేరాజుతండ్రి
 యతండుగొనియాడ నెగడెయయాతిపుడమి.

సీ. తనవాలు మొక్కటికిని మార్తురగు రాచగములెల్లఁబూవిలుకాండ్రుగాంగం
 దనరూపువలకుం బెదలుల నెప్పుడులెల్ల వేలైన బేడిసమీలుగాంగం
 దనయూగి తొగతేనికిని వేండువారెల్లం దులకించు కల్వల తుటుముగాంగం
 వనగెల్లు పట్టవాతలకు మన్నీటి యవ్వలచున్న సుడిగట్టు పలుకగాంగం
 దనదుతేజుజగంబనడగినతమ్మి కొలంకునకుంగోర్తులిడువేడివెలుగుగాంగం
 గడలిలోగొనంగల్గిన పుడమియెల్ల నానకును లానుగా నేలె నయ్యయాతి-

చ. తినికెనెదుర్వంజాలు దొరనారసికానక యయ్యయాతిదా
 బెనంకువవేటిజన్నములు పెక్కులు చేసిపసిండిబాటులం
 దనుపంగదానినిచ్చునని దయ్యపుకూంకలు పైడికొండపై
 ననయముగాపురంబులుగ నన్నియుగాచుచు నుండునెంతయున్.

చ. తొంటులులేని తోవలును దోరపుజన్నపుం గంబముల్ గడు
 నాంటనియేటి పెద్దదలు నాడెపుంచాటులకినియూళ్ళు నీ
 తాంటనిగాటపుంజెటువు లారయ నబ్బుర మెంచి చూడ న
 మేటియేతియామేలు పుడమిం దగునబ్బలియం దలంపంగన్.

సీ. తలంపండు జేజేలు పొలసుదిండ్లునుగొండం గలచిననాటి యంకిలియొకింత
 యెటుంగండుతనలోన నేప్రాద్దుబాయక యెచ్చవార్వపుటగ్గి యెగ్గుమదిని
 మఱచే జాతేరింటి మగువనేలినవేల్పు చిలుకువేడిమినికొకలంగంబడుట
 యెటుంగండుమత్తిల్లి పరంటి పుట్టుపుగ్రుక్క గొనినయప్పుడుగలకుతిలపాటు
 నయ్యయాతిగడంగి నెయ్యమునంబుడమి
 వెల్పులకుంబైడియెసంగెడు విడుపునీట
 నండికొదవేమియునులేక యుండెంగడలి
 యతనిచాగంబు లిక్కనెన్న నలవియగునె.

క. అరాచకవేల్పు రాయఁడు | వేరపుఁజేరెందునైన విసఁజడకుండఁ
దోరముగఁజిల్వితేనికి | నూరటగాఁ బుడమిఁదాల్చి యొకనాఁడొత్తన్.

సీ. పదియాటవన్నెల పసిఁడిగోడలచేతఁ దిరమైన కస్తూరి జీనియలును
పాపమేషుచ్చ పలకలఁజెంగల్వ దొరతాలఁదీర్చిన మాలములును
మగమానికంబుల తెగలబోదెలచేత పగడంపు గొప్పకంబములగములు
పెద్దతామరకెంపు చిగిపట్టియలచేత సొబగైనముత్యాల సోరనములు
వాసియేనుంగు కొమ్ములఁ జేసినట్టి
బోరుతలుపులచేతఁ గప్పురపుఁబనుల

యెరుగులునుమించుకొలుపునుప్పరిగెలోనఁ

బరఁగుగొచ్చజ్జ గిచల్వచపుర మనందు.

సీ. అలవేల్పు దొరపంపినట్టితలంపురా పనియడ్డపంబొక్క పడఁతిదాల్చఁ
జెలిమితోఁదామర చెలిపట్టియనిచిన బలనకంజీ యొక్కచెలువపూనఁ
గలఁగిగాడుపుతేఁడు కానుకంపినశెల్ల వీచోపులిద్దఱు వెలఁదులిడఁగఁ
బైఁడిరాయఁడుకూర్చిఁ బనిచిన నెత్తమ్మి కెపుగిండియొకర్లు కేలనలమ
వెండియును నేలచెఱఁగులమందురాజు | లరికినిచ్చిన కన్నయలఁకువలను

గదిసి కట్టడయగు నూడిగములుసేయఁ | బచ్చసింగంపు గద్దయపైఁజెలంగు

క. మానికపుసొమ్ము రంగులు | పూనికఁదనదైనమేని పాలుపునకుఁగడుక

మాననియారతులయితగఁ | తానాకమరుఁడనఁగ నెఱపుఁదనముఁ నొఱపై

సీ. ఆహాపరాకు విదేహునికానుకే సొబగైనయట్టి కస్తూరిమెకంబు

తెచ్చరికయ్య మాహివృతియేలువాఁ డనిచినాఁడి చిన్నయలమఁబొండ్ల

నవధారుకుంతలుం డంపినవీయాము పొగరుచే మీఱునేన్నగులగముల

చిత్తగింపుముసామి సింధురాజంపెను పడిమీఱునీమేటి వారువముల

ననుచుఁబేర్కొనికటికవాండ్రగ్గలంపు | రవళిగాఁజూపితెలుకఁగాఁదవిలిపొని

నల్లనల్లనఁ గనుఁగొంచు నల్లసిల్లి | యపుడుపేరొలగంబుండె నయ్యయారి

వ. అంత.

సీ. గురివెందపట్టెళ్లకునుదోడుసందిళ్లఁ బీలిదండలుగూర్చి చాలఁదొడిఁగి

యెడనెడపికిలిపూలిడిన సంకులపేర్లు కోరెందపూసలఁ గూడఁదాల్చి

గుఱుతుగోమెఱయ జేగురుపొట్లమీఁదఁ డంగేటిపూఁబారలు రాగిల్లఁదాల్చి

బలువైకపాటుటాకులబొట్ట దట్టిం దొందుగ్గాఁదీగెల పిందుసుట్టి

కుటుచచేతులు మిడిగ్రుడ్లు కఱకుమ్మిన

లిరుట్రిగ్ మైదు మేనులు నేటుకునోర

తేడినమాటలు జగగొన్న పీచుగురులు

గలుగు నేటుకులు ద. చూడగనంగవచ్చి

గీ. వికలిపూలుబూత పిల్లు లేనికొమ్ము | లలరుచేపి పెద్ద వెలగపండ్లు

వెదురుచూలుతాతివదనికతో గనగసాలో | జల్లిమెకపుచాలు చాటపప్పు

వ. పులికూసలో సవరాలు కస్తుమెకం లేళ్ళు కుందేళ్ళుపం

దులుకాట్చేతులు గురేదులును మన్నంబిళ్ళు సెవ్వంగిపి

ల్లలమొత్తలు జవాదిపిల్లులు మొదల్లాగానలో వానిగుం

పులంగై కానుకవేసి యాడలల మోడ్చుంజేతులం గూర్చుచు

వ. చాగిమొక్కి లేచి యిట్లంకి

సీ. కొండమల్లయ్యచే నుండునంపురుగాని జంకను గానమేనంకనైన

నాకటియాజునునకు నున్నదందురుగాని కాతెనుపోతును గానమేనట

నలకంబుచుయ్య దానైదేమోకాని సింగమొక్కటియైన సెలలలేమ

గాలిదేవరకును గలదటందురుగాని యిట్టివాక్కటిజూచి యెటుగమందు

హరిసేతుటమీరు వేలూడుకతన | నిప్పుడేడాధికోలో సామి యేగుదేమి

నేలయూనిన తెలుగున నోలి నెపుడు | కడిమి నెడయూక రిరుగుమెకంబులడవి

గీ. చేలుబోళ్ళుచుచీళ్ళును జేరిచొచ్చి | పయిరుపచ్చలు మేసియప్పాటబోక

పల్లియలుజొచ్చి తోటలుపాడుచేసి | కావరంబున గనుపుతై గానిచేయు

క. ఏటికిజెప్పగ సామి | మీటినజురులుకునట్టి మెగములుమిగుల

గాటములైనయములు | నాటకతిరుగాడు బాలములన్నియుచామై

వ. అన్నివిన్నయించుచులవిన్నపం బాలించి సంతసంబున వారికినుడుగరలిచి

నేడువేటయని ఏటజూట బడవాల్లంబంచి పేరొలగంబువిచ్చి కొలు

వారల ననిచి ననుచు సంతసంబున దన నగరికింజని తగుపనులు దీర్చి వేట

నంగగు సింగారంబునంబొంగి జేరులు మొనల్లుగాగలుగు నిద్దంబుల

వాయిదంబులపెకరవలి దవిలి నేలచెలుగుల యేనుగుల చెవులకుం జె

గొలువజూలునడువం బుడమి బొడమనందుముగ్గుమ్మమ్మచీకట్ల న

దంబుల బెడిదంపుజాయలు విరియింప నొక్కవారువంబు నెక్కి వెడలెనప్పు

వేటకాండ్రు నాయితంబై

గీ. లేటివలలును మేటికుందేటివలలు | నెలుకవలలును నవదండ వలలుదొడ్డి

వలలుబందీటి వలలును బలుపుమకిలవలలు మొదలుగ గలిగినవలలుమట్టి

- క. ఉద్దవిడిఁ గెవియుకుక్కలు | గద్దటిసేవ్వంగులిర్లుఁ గడు నేచినన్లు
 లెద్దులు మొదలుగ వేటకు | దద్దినయవిప్రోఁగుఁదాళ్ళుఁ దరచీరగమల్.
- క. బలుతైనవేసడంబులు | జలకట్టలు నోరణములు సాశ్వంబులు గి
 డ్దులు మొదలుగఁగల విడివే | టలపులుఁగులు పదనుతో మిటారింపంగకో.
- గీ. కాలుకోడికాజు కక్కెరపూరేడు | కేరజములుమఱియుఁ జేరుగలుగు
 చింద మొదలుగాఁగఁబొందివేటకుమీలు | పిట్టలెల్లగూళ్ల చిట్టచెలఁగ.
- క. మరితెరలుఁజిక్కి ములువం | కరబోనులుత్రాళ్ళునురులు కాలుకులునుజే
 గురు గండెలుతలమళ్ళుక | గరిచిలుకులు విండ్లులోనుగాఁ గొంచువెసకో.
- వ. వేటకాండ్లు గొలిచినడువ సంతసంబునఁ గొంతదవ్వరిగి యంతటబలుమాఁ
 కలమెకంబుల నిలుపునట్లుగా నేమించి వేటకుందగినపాఁజలతోఁజనిముందట.
- స్త్రీ. నింబీటలువాఱఁబొంగుసింగంబులరవలిచేదెసలెల్లఁ జెవుడుపడఁగ
 పొలసుదొబ్బలనుబ్బు పులులపెకబొబ్బలఁగజలియుబలుమాఱుఁగలఁగిపొరల
 వీక నేనికనూఁక విలుచుమాఁక లమ్రాఁత పెటపెటలో మలలనిట్టటుగఁజేయ
 మీలుచునేట్లాడు కాలుపోతుఁకొమ్ము చప్పుళ్ళఁ బులుఁగులుకుప్పగూల
 గొరగొరంజను పందులఘర్లురంబు
 వేడిదములఁ బుడమియు వడవడవడంక
- నెపుడు నెడయానిచీకట్లనివము గొనుచు
 వాంటిఁజొరరానియట్లుగా నుండెమఱియు.
- గీ. ప్రాడ్డువాయలు దూఱకపొళ్ళుచేసే | యిసుముచ్చలినరాలక యిరులుగ్రమ్మి
 నడవఁగారానియొక్క కారడవినపుడు | కాంచివెఱఁగందెనారాచకలుతఱేడు.
- వ. ఇట్లుకాంచి వెఱఁగందుడెందంబున నయ్యడవిం గొంతదవ్వరిగి ముందట.
- స్త్రీ. ఆలకుకస్తురీనె లలికివాకిళ్లచేతల వైచిపోయినతట్టాపుతాగు
 గోడలుపూయు గఁ గ్రుమ్మిగందంబున మేదించినట్టిజవ్వాదియడుగు
 నాడాడసరిదేసు లాడిపోవడిచిన ముదురువెదళ్ళలో ముత్తియములు
 బలుపుటేనికకొమ్ము టలవలపైఁద్రోవఁ దవిలింది కట్టిన సవరములును
 వంటకట్టలకనితెచ్చి వానులిడిన
 యగరుప్రూఁకులపైఁపండ నాఱఁబెట్టు
 కప్పరంపు టనంటులు గలిగిమెఱయు
 నెలుకుకల్లియలొకకొన్ని యెదుటఁగాంచి

శ్రీ. చెవులకి తెల్లయుచ్చితకాయలెంతేసి పాకటాకులది కుప్పసమిదప్ప
 రయ్యకుఁగట్టనెం తరటాకుగల్గెరా యీ పచ్చతాడిబిల్లేడదాక్కా
 వేళ్లఁజుట్టివెట్టి వేళ్లొకొకేతులఁ బండుదీఁగెలవి గొప్పలుకడే
 తలకువేసేఁకలా తాల్చిరియీలాగు నీయచ్చగురిజపే చెందుఁగలెనె
 రాజుగాఁడన్నకంబమురాయఁడితని
 వేసమునుమేలు బాగెముసేసియుంట
 నిపుడుగనుఁగొంటిమనిపల్కు నెటుకుదొరల
 ముగుడమాటలువిని చాలనగుచు నలరి.

వ. చనుచున్నెతో నిచ్చోటువేటకు వాటంబని వేటకాండ్రు విన్నవించు మాట
 లాలించివేటవేట్టుమని పుడమితేడదానతిచ్చిన.

చ. దురములవారువంపుగమి దొక్కఁగతేచిన దుమ్ముగ్రమ్మినక
 బురుదయియుండునాకడలీఁ బూనిక నేనిక ముంకరెసివే
 మరుబుసకొట్టఁగా నెగయు మవ్వపుడులపురుసీటిచేతరా
 సీరిపయిఁగూరిమిన్ మగుడఁజెల్వుగనించిన యాభగీరథా.

క. తేలివక బుడమిక దగుక | ల్వలరాయా మైదనర్చువలరాయ కడక
 గలనైనవీఁగెలుంగక | కలనైననైఱయు పెంపుగల ముక్కంటి.

మత్తకోకిల. పోరులం దెగినకమాదురు ప్రొద్దునెన్నడు మొక్కటక
 జేరిబల్విడి దూఱిబంగరు చేలయున్ సరితోడిసిం
 గారముక సుడివాలుచిందము గల్గిసొంపులమీఱుచున్
 రాదువేలుపుఁ జానలిండ్లకు రాసిరిందగు నేర్పరీ.

గద్య. ఇది శ్రీమదన గోపాల మంత్రప్రసాద లబ్ధసారస్వత సుకవిజనవర్ణనీయ వచో
 విభవభోవనామాత్యతనూభవ పొన్నికంటి వంశవర్య తెలగనార్య ప్రణీతం
 జైన యయాతిచరిత్రంబను నచ్చతెనుఁగు కబ్బంబునఁదుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. సినివంటి బడేదీదీ | విరిబోడికి వెన్నుఁడనఁగ వెలయుచుమిగులక
 గరకరికలఁ దనరెదురా | నీరులందు నమీనుఖాను తెలువమలగమీ,
 వ. అట మీఁదితెఱంగు వినుండు.

సీ. కంబువ్యయోమేలు గలిగించు నీకొక్కగరుటాలవంతుఁ గానీకిత్తుఁ
 గాత్రేఁడమేకములకదుపురాఁజేయుమీజంకనొక్కటిసీకుఁజేరిత్తు.
 మలలవ్వువేటలోమాపాలఁగల్గుమీ సింగంపుఁగొదమఁ డెచ్చెదమునకు
 దుగ్గవ్వు కాలుపొతుల లోను సేయుమీ లొలిముద్దగానిత్తు మంతనొకటి
 యనుచుఁదనువేలుపుల నెల్లి మునుదలంచి
 వేఁడుకొని మ్రొక్కిరాకట్టు చేళ్ళుగొనుచు
 వలనులెన్నెనమ్మిల్లినలరుకొనుచు
 వచ్చియెటుకులువేటాడఁ జొచ్చిరపుడు.

క. మునువడిన మేకముఁగొనిచని | కనుగ్రుడ్డు పెకల్చినెత్తి గడిగికటారిం
 గొనితోఁకపొడిచి యొకఁడౌ | ననఁగ సురాళించె నయ్యయారికిఁగడఁకన్.
 చ. అంత నెటుకులు కలుకుం బలుకులు చెలంగఁజేర్చియార్చిన.

భీ. లొలుతమ్రుంగినకొఱనెలల్ నెలపులందుఁ
 గడఁగివెడలించు నెలదిండిగాములనఁగఁ
 గొమ్ముపంనులు వెడలె ఘుర్గురము లడరఁ
 బొదలలోనుండి యప్పుడార్పలకుఁగాక.

క. పొదలట్లువెడలుపంనుల | కదుపులఁబట్టెడలుదిగిచి కవియించిన బె
 ట్టిదమైనజాగిలంబులు | చెదరకదాయంగఁజూచి చెంచులుకడఁకన్.

క. వడినుసేకొలుపుటయును నిరు | గడలన్ వెనువంకఁజేరి కలువఁగఁగినుకన్
 గుడియెడవఁదిరుగు నెడమం | గుడిదిరుగున్ సాగిపోక గుటగుటలడరన్.

ఉ. అంతటనొక్కచెంచు కడునగ్గలికంజని పందిపోటుమై
 చెంతబ్బబోవఁ జూచుటయుఁ జిందఱఁగొమ్ముల నెత్తఁబునిర్ని
 రింతలుచెక్కతైపడఁ బయింబడి నొంచె విడేనదాని క్రా.
 వ్యంతయుఁగాఱి కాటియచ్చటాఱక నేసనుదోఁగినట్లుగాన్.

ఉ. కుక్కలన్తోంపఁజూచిమఱికొందలుకొన్నిటిఁ గొంగవాలునన్
 బక్కలుచించినన్ గదిసీపైఁబడి కొమ్ములవారినందఱన్
 జెక్కలు చేసినంగడల చెంచులు వేజముదాళ్లఁబందులన్

— వ్రక్కల్లువ్వాహిన్నిట్టిని వండఁగఁజెందిన మాడ్కినుండఁగన్.

చ. ఎనురుగఁబట్టెట్టుకొనియెవ్వరిఁజేరఁగనీకనల్లడన్

గదిసిన కుక్కలన్ దునుముగడ్డటిపందినొకండువెన్నుచే

యదరకముప్పిడింబొడిచియంటంగం బట్టుచు గోఱంగొట్టినట్లు

మెడలంగనీకతెచ్చినను మెచ్చులోసంగెను రాజవానికిన్.

సీ. వెల్పుమన్నీకై వెఱచిపెన్నోదలలో నామగుకాటుకకొండ నొదమనంగన్

బ్రాద్దనకైలోఁగిపోయి సందులదాఁగి బెదరిపెడలుఁగల్గి పిల్లలనంగ

నచఁజెల్లఁ దమచాయనఁటిసట్లుగనుండఁదిగులాడెడి నీదెన్నెలనంగ

నడవిమున్నీరంచు నరుదెంచెపోలేక పూనిప్రొత్తుమబ్బు కూసలనంగ

దావిగుబ్బలిదెస యేలుదేవరలిగి

పుడమిఁజూసిన తనబంటు పూపలనంగ

జూడమేనులుగరువాల్పు చొప్పుగలుగు

నెలుంగులనుజూచి మదినుబ్బి మెలుకుతెదిరి.

క. వడినొక్కయెలుంగుచెంచులం గడచితను బొడువవచ్చు గద్దటియెలుగన్

మెడవట్టికొన్నఁగ్రిందను | బడిముప్పిడినతఁడు బోరఁబగిలిఁనొంచెన్.

క. వాఁగనివచ్చి పైఁబడు | వానినిబల్లెములం గొంగవాచల సురెలన్

మేనులువ్రాలించి పెంపున | తేకిసంతసముచేసి తేసిరికడఁకన్.

వ. అప్పుడొకకొండలు.

ఉ. చెంగటఁబాటులేళ్లంగని చేతులసన్నలనెడ్లనిస్పి సీ

వ్వంగులబండ్లుడించి తగవానికిఁ గన్నటుంగుల్ దెరల్చియా

ముంగఁబాఱఁజూపుటయు మున్నగనాయుచుఁబోయి చేరువన్

జంగునదాఁటిపైకుటికి చంపికలంచెను వానిసన్నిటిన్.

గీ. పెంపుటిట్టులు కినుకలు పెనఁపొయి | కొమ్మునుచ్చుఁదగ్గిలిచు కొన్ననరిగి

రాజచూడ్లంగఁజెప్పంగరానికడిమి | నీటియలఁగ్రుమ్మి నొంచిరిలేటిమగల.

క. ఎద్దులుమటుంగులుగాఁజని | గద్దలులైచేరుపెన్ మెకఁబుటనాలో

నుద్దవిడినొంచరలవున | నద్దిరయనియ్యయాతియబ్బురపడంగన్.

క. మిడిబోనులఁగాలుచ్చులం | బడఁదోఁయఁబోఁగుల్లోనుపఱచియులేళ్లన్

వడిగలజింకలనెల్లన్ | బొడిచిరికడుఁజెంచులాలుపులం జడవదరన్.

వ. అప్పుడు.

గీ. పాదివేటుచూడఁబడరెడు రాతేని | మదియెఱింగి తడవుమనన వెలిచె

కాఁజకాడుకోడి కక్కెరపూరేడు | చిందలున్నగూళ్ళుచేరఁదెచ్చి.

క. ఎడఁగలుగఁజెట్టి తలుపుల్ | ఇడ్లనపి గావించురవలినిచనిగూళ్లన్

బదుపులుంగుల నుసులులతో | గడువేడుకఁదెచ్చి యొకఁడు కానుకచేసెన్.

గీ. అప్రద్యుడివేట యిడుమని యానతిచ్చురాజు ముంగలికడకు జేరంగవచ్చి
లగుడు సాశ్వ బుడేగలోనుగనుగల్గు | వేటపుల్లులదిచిన వింటిచ్చెగనే.

గీ. కొక్కెరపూరేడు గొఱవంకలావుక పొన్నంగి కొవెలకన్నేలేడి
జెళగువ్వ వాతులావిల మాసతప్పడు గాఢు నెరులిపాలకాకిచిలుక
బలితపువెలెచేపావళము తీతువుచింద కక్కెరయేక్రింత కారుకోడి
కొంజుజెగ్గురు నీరు కాకి కంకణమును కొంగదాబయగువ్వ వంగపండు
మొదలుగాంగల్లు వాని మెదలనీక | కదిసినున్నోళ్లకొనలను గుదిచిపట్టి
పొదలుచునుతేని మదికినింపాదవజేసె | నెలమినప్పడువిడివేటపుల్లుగు తెల్ల.

గీ. ఆ తనారావవేలుప్రహళియెఱిగి | కడిమిలోడుతనవ్వేట కాండ్రుగడగి
పొడవులైయుండు తెరతెత్తిపోగుదీర్చి బలుమెకంబులవలలందుంబడంగనార్చి.
క. పిడుగులచప్పడు వడువునఁ | గడురొప్పెను మెకపుగద్దికలకల్లకకయే
కడలవెడంగనియక | పొడువఁగ నారవలినింగి హరుకలంగెన్..

శా. రోజు తన్బలుపై వేటతమిచే రాగిల్లి కెంగేలిపై
నేజాదిప్పుచు లాగివాగెబలిమిన్ దేయంచు నొక్కమ్మడిన్
తేజోదోలిన ముందువెన్నుడుగ కెంతేబితులోబ్రుంగి తా
మేజాడ జరగానెటుంగకొదిగెన్ పొచ్చెమెకంబుల్ వెనక్.

వ. ఇట్లుగాలింగేలిగొను నురువడి మెఱవడిగారవపు వారువంబు నడలించి
తెరలోకింగదలించి.

క. పొడిచిన నేజావెంటనె | వడిచైకొని చొకలి చి వచ్చినపులులన్
మెడలెడల్పించెను బెడిదపు | టడిదంబుననేల గప్పినట్టుగనుండన్.

క. ఆపగిదిప్రేసియుడుగక | యేపునసింగిణికి నారి యెక్కించినడిన్
గోపుల బెబ్బులులంగని | తూపులకున్నానినోళ్ళు దొనలుగఁజేసెన్.

మహాస్రగ్ధర. అనుకుం జూపుల్దగన్ దామడుగులు పుడమిన్ హత్తనీకేగు శేళ్ళెన్
గనితేజోదోలయంటం గదుముచుమెటుంగుల్ గ్రమ్ముచుండంగమున్నే
సినేతూపుల్ వెడియెంటం జెలంగుచుదునుకల్ చేసిచేనేర్పుమీఱన్
దనవాలుంగుటికన్నుల్ దలపుచు మదిలో దాచియున్నట్టికూర్తిన్.

స్రగ్ధర. తుండిం నెన్మన్నుబిల్లన్ దునిమెంగలుమలన్ ద్రుంచెజిన్నంగిమూకన్
జెండాడెం గొండగొల్లన్ నెలిగెనెలుంగులన్ జించెగార్వోతులన్ మె-
కండల్గాఁజేసె నిల్లన్ గలచెజిలుతలన్ గండ్రికల్ చేసినేలన్
నిండించెన్ దుప్పలంబన్నిదమునకొకటిన్ లేకయుండంగనచోన్.

క. ఇట్లుకలె కేటాడెడుతటిం | దట్టుకున నొకయిట్టి తెరలు దాటెడివడిల జే
గ్గుట నులుక నెలుకుదొరలా | కృతయుక్తతేడలుకదాని చొప్పునను టిన్.

ప. చనంజన ముందట.

సీ. తల్లనితలపురాబల్లమీందట జిల్ల జేర్కులాడెడు వేల్పుజేడియలును
దమపాటంగరంగు నిద్దపుతాల నీటనందలు నోల లాడెడిన్నరులగములు
గవుల జేజేనన్న కాండ్రతో వలరాచ మచ్చికజెరలాడు నచ్చరలును
పచ్చలగనులపై బసిమిపచ్చికయంచు వడిమేయవచ్చిన పుడుకుంబసులు
కెంపు నెలవులు గాంచియుంకించితమి కొలంకులనివచ్చికాకున్నంగలంగియపుడు
మగుడనేగెడు నంచలండలిపట్టి మెలంగు తెలుగంటి కొనురెలుగలిగిమఱియు.

సీ. బెట్టుగానడివంకం జుట్టివచ్చినమబ్బు వెలయునేనికతోలు వలువగాంగం
దైనుండిక్రిందికిబుచ్చెగురుతులు లొడలప్రేతెడుపల్లజడలుగాంగ
నెత్తుంబుక్రిందటి నెత్తిమి కెంపు తాగనిపెంపువేలిమి కన్నుగాంగ
ననయంబుదొరికివేరినమంచు వెన్నెలల్ కలికెడు నెమ్మని తెలుపుగాంగ
నెవుడుచాయకయన్న మిన్నెలువనరం జేర్చి గొండలతేడను పేరుమెఱయ
వేల్పుమఱవింటి దేవర పొన్ను దాల్చు | జన్నపుందిండి విడిమట్టుచలువగట్టు.

ఉ. మించినయాము తేనుంగుల మీదికిజెంగున దాటియకాదలల్
చించిన గోళ్ళలోదవిలి కించినముతైముతెల్లం బట్టపై
మంచునజేరి దా కొనిన మాటికినమ్ములం ద్రవ్యిత్రస్వియ
చ్చెంచు నెలంత తేలుమరు సంగపుం జాడ తెఱింగి యచ్చటన్.

క. వలిగాలి నెలుకుబిడ్డలు | నెలవులకడకెంపుతాలు నిప్పుకలనుచున్
చలిగ్రాంగంగ వత్తురుత | ల్లులచంకలు డిగ్గినిచ్చలుండగనచటన్.

ఉ. విన్నననేగుతామరల విండు కిలాతపునీడతెప్పుడున్
వెన్నెలరాచతాలంగని వెళ్ళకనీళ్లమునింగియున్నవీ
మన్నులటంచుంజెంచెతలు మాటికినమ్ములనేసి నాటమిన్
మిన్నకసిగ్గునంగదలి మెల్లనబోవుదు రిండ్లపట్టుకున్.

ప. మఱియుం జూపఱ మరులు గొలుపుచు మరుని యురులసరుతై యరులుకొ
కఱకుం జూటుకుంజూపుల కోపులవలపులు గొలుపు నెలుకు టిటుకుగుబ్బెత
విప్పుంగప్పుం గొప్పులయొప్పులుగని తెమలి బైవలిపీంచబులునుచుమెఱ
పఱచి యందపు గందపుమ్రాంకుల మోకలబెట్టుంబట్టుకొనుచిలువలతలలయి
క్కులకునుకులగు మూనికంబుల రంజిలు కెంజాయచిగురని పొగరున నెగరివ

కోయ్యలను వడివడిమీది కడనడరుచువీరపుగుప్పుతె తిప్పతిక్కుంగొప్పలగు
దుప్పలకుంగాక జెగ్గిలి నేలకుడిగ్గు పెంజలువలుంబోతె మలలచట్టులమలకతై
జాటునెలయెటులును జటవ నెలపులగు కలువరాచతాచలుపలపైవలపుతో
బడుకొలకుల కెలకులందగులు మొగిలుతెరల యెరల మటుంగునం గర్లం
గుచు మగువలె చిగువుంగవుంగిళ్ళ జొక్కుజక్కవల పెక్కువలును మురు
వుతై సింగంపుజంగిలికిరవుతై విరువులగు నరవలంగరువలి వేపుడుదొరపడ
గలపై నిగుడు సొంపులగు కౌపులరంగులు తొంగలిచి మీడికింబచరించె
ననమించు తలెరుమాఁకులునం గలుగునగ్గుబ్బలి సోయగంపుటుబ్బునకుమై
నిబ్బరికింప నబ్బురపడియబ్బలియుండు తనలోన.

మత్తకోకిల. నీటిపుట్టుగు పట్టియెన్నఁడు నెమ్మిగానఁగి లేనియ
మేటివేలుపురాయఁడా మరుమేపుకందొర మాచుగా
నేటిసీటుతపంబుచేసెనా యీవడంకుమలంచుఁడా

మాటికిఁ గొనియాడుచుంజని మన్నతేడటచుందట.

సీ. ఉబ్బుబుగ్గులుగబ్బిగుబ్బలుగాఁగ చిత్తరమైన తరగలు తలులుగాఁగఁ
జాలగుతొగలుముత్యాలపేరులుగాఁగ మురువగు వెలిదమ్మి మొగముగాఁగఁ
దోరంపుఁదామర తూడ్లుచేతులుగాఁగ నలతేటిచాల్చు నూగాడుగాఁగఁ
బలులోఁడు సుడియెపోక్కిలి గాఁగమిక్కిలి కొమరైఁ ఁదంబు కుతికిగాఁగఁ
గప్పగలనాఁచు గొప్పైఁ కొప్పుగాఁగ
మేఁతలిడినంచలిరువంకమూలిగఁజవ
రాణఁదులకించు పూఁదీఁగెవణెగాఁగఁ
బలుకుఁజెలనాగ యునుబోతె నలరిమఱియు.

సీ. ఇసుమనఁగావించి యెఱఁగిజాచిలితాల్పఁదగఁగొట్టు నజ్జడదారితుటుము
గాలియోగిరముగాఁ గన నీటి లోనఁదబుమలొన ర్చెడునిరాబారిగములు
నేచవుల్ మనుమానిలోచూపు గామిస్తు కడలఁదోఁచువెలుంగుఁగాంచువారుఁ
గ్రుంకియోనీటికెలంకులందునువ న్నె మ్రుగ్గువెట్టెడువేల్పుముద్దియలును
బసిఁడివేఁడెడువారికినొసఁగవచ్చి | దరులగిల్చివ జేజేలదొరలుఁగడల
నడవిపసపులు మెదిచిపైనలఁదుదబిసి | కన్నియలపిఁడునెంథయుఁగలుగుదాని.

సీ. తులకించువేలుపు దొరలకేళాకూళి పసిఁడికెందమ్ముల పంటచేను
జట్టునట్టువతేజి జోదుఁగాంచినదంట సగరతేగిననాఁటి యుగిలితోవ
బెడిదంపు జడదారి తొడదూఱినవలంచి నలువవూరువముటుచెలఁగుచోటు

జగవలనూ టిజైజంగజాచిన తాంగనుడుగుల చెలిమామయడుగుల బెనురు

సర్వగదనుజూచు వారికెవ్వరికినైన | మలవిదారురు మలకలనలరు పేరు

బంటు తేరును వేలిమికంటిలీరు | నాసంగుప్రోడయునై చాలనానరుదాని.

క. రంగుగజూపఱికోర్కులొ | సంగక దోసంబులడంపం జనుదెంచినయా

గంగకగనిమైయెల్లను | బొంగందగమొక్కి రాచపుట్టువు మదిలోక.

సరసిజన్మత్తు. కప్పగదోలుకగొప్పనజాలుక గనువినుకులనాడికములగు సరులున్

దిప్పబిడారకదిప్పనితేరుకదిరముగజనువులదెలిపెడుతెలెయక

గప్పగుతూపుకగొప్పగురూపుక గడలినిదటువంగగలిగినపుచ్చుక

దేప్పకయిచ్చున్ విప్పగమెచ్చుకదనునటుపొడంగనడడవెవ్వరికిక.

వ. అనియమ్మన్నీటిరాణి నెన్నమాటికింగొనియాడుచుగొంతదవ్వరిగియచ్చట.

తోదకమ్మ మావులుజిన్నలు మాదిపలంబుల్ | క్రోవులుబొన్నలు గోగులునిమ్మల్

మోవులురోవులు మోదుగులొద్దుల్ | రావులునిప్పులు రాణందలిర్నక.

సీ. మదిగూర్తులుప్పొంగ మొదవు వాతెంతలపురుదోము ముదుసలి పులులకదవు

బలుదాదులగుచు బెబ్బులుల చిడ్డలనిచ్చ విసువకపెంచునా బసులపదుపు

వెలమిముంగిసపిల్లలె డదాకకయుండబడగలడ్డముపట్టు పాపగములు

నెలికపూపలవీపు తెక్కించుకొనిసారె నలరించు జంగుపిల్లులతుటుములు

చేరిసింగంపుగొదమల చెమటలాట | జెవులవిసరెడు నేనిక చేడియను

గారులాముననాడలెటుంగమినిజూచి | మేతలందిచ్చుతెలునోటిమెకములడరు.

సీ. అఱగట్టినకావిచీరల కెంజాయ చిగురుజొంపంబుల జెన్నుబెంప

నోలినిచ్చలుజేయు వ్రేలిమిపొగలు తుమ్మెదదిమ్మలకురంగులొదవజేయ

దులకించు మాడవతొలిపల్కురవలి కోవెలకూతలకు నొక్కనింతనెరప

ముంగిళ్ళబాసహల్ ముద్దియలిడిన మ్రుగ్గులు పుచ్చులకునిండు తెలివినింప

గలుగుమాకులుజన్నంపుగంబములును | దడబడంగనుదగునొక్కతవిసితోట

గాంచియబ్బురపడి కొర్కిగడలుకొనంగ | రాచవేలుపుతేడు చేరంగవచ్చి

సీ. పటికంపుమురువులు పాపకొమ్మటంచు జిలువలతేండ్లు చేతలబెసంగ

జడలలోనిండ గొండ్లిడిన పుల్లులమ్రోత చెంగుచునల్లడల్ చెవుడువటుప

గమిగూడ్చినరప గడ్డమువట్టి వ్రేలుచుజింకిలీకంబులు చేరియుటుక

బెట్టుగామైనిండ బెట్టినచెదలకై గొటవకెల్లప్పుడు గోళ్ళద్రవ్య

బ్రాతచదువుల తుదలనేర్పడిన మెలుంగు

పుదినిగనుగొంచు దావెలిమిఅచికడిది

దబమ్ముగావించు జాబాబి దండకరిగి

మండటికినేగి సాంగిలి మ్రొక్కుటయును.

వ. అప్పుడా చప్పుడాలించి.

గీ. అల్లనల్లనకనువిచ్చి యతనిపేని | స్తోయగంబును బీరంబుచొప్పునురువు

తడవుగాఁజూచిమదినిసంతసముగ్రమ్మ | నపుడుజడదారిరాయఁడిట్లనుచుఁబలికె.

క. అన్నానీపేరెవ్వరు | నిన్నంగనుఁగొన్ననహుషునింజూచినయ

ట్లున్నదియారావేలుపు | గన్నకొమారుఁడపె నీదుకైవడిఁదొడఁగె.

చ. అసవినిరాచవేల్పుదొర యాయనఁగన్గొనికూర్చి నెమ్మదిం

బెనఁగొన నయ్య నేనహుషుబిడ్డఁడఁ బేరు యయాతి వేఁటకొ

వున సవరించినకా దెరలు బోనులుఁగైకొనకొక్కయిట్టివ

చ్చినఁజనుదొచినాఁడ నదిచేపడునోయను హాళితోడుతకె.

వ. అనవుడుఁజేరువంకనయెడఁ బుడమితేనిం గూర్చుండనేమించి గారవించి
యిట్లనియె.

క. రక్కసులు వేడబంబుల | మిక్కిలి నామకొనికొట్టుమిట్టాడంగా

నెక్కటయొకమెకమునకై | యిక్కావల నొంటిఁదిరుగుటిది తగవగునే.

క. మునుపొకరక్కసిమెకమై | తనమందటి కేగుదేర దానివెనుకఁ దా

జనుదొచికాదె రాముఁడు | ననువేదుచు మోసపోయి యలజడి పడియెకె.

చీ. నావుడు నయ్యయాతి మదినాఁటిన ప్రేముడి ముజ్జగఁబులకె

బ్రోవఁగఁగావబీరమునఁ బొల్పుగురాముఁడు నట్టిబూమెచే

నేవగమోసపోయె నతఁడేమిటఁదాఁగడతేతెనాకునో

దేవర యానతీవలయుఁ దేటపడకె విసవేడుకయ్యెడుకె.

వ. అని యడగుటయును.

చ. అలరఁ బులస్త్యుడుద్దు కొడుకైతగు విశ్రవసుఁడు రావణుం

బెలుచగుకుఁభకర్ణుని విభీషణుఁగాంచిన వాడమీటి చే

బలువుననెల్లడల్ గలిచి పైఁడిదొరందెగిపాఱఁదోలి ని

చ్చలమనఁదావిగట్టుకడసంద్రములోపలిదీవియేలుచుకె.

క. ఎనలేని కడిమిపెంపున | నగిమీటిన యుండజిత్తు నతికాయుని న

తునిఁ బ్రశుఁగిగాంచె రావణుఁ | డనయంబును జగములెల్లనలజడిఁజేందకె.

శా. ఇట్టట్లెందును బోవరాకవగతో నెల్లప్పుడుకె వేలుపుల్

వెట్టింగొట్టమునేయ మత్తిలివడికె విన్నెటిరోల్పున్న యా

గట్టు బిట్టు పెకల్చి రావలుండనంగామీటిరాకాసీపెన్
బట్టంచేతెనతండు తమ్ముగవయొప్పట్లన్ వనుంగొల్వంగన్.

- వ. ఇట్లెందును నెరురులేక యతండు తక్కుకు మిక్కిలియగు రక్కసిమూంకల
• ప్రేరకంబులతో జగంబులు వగలంబాగల నెట్టికొని కుతిలనెట్టుచునొక్కనాడు.

క. అలవోకయుబలెబేజే | నెలపుపయిన్ దాడివెట్టు నిగదనబంట్లన్
బిలిపించిసొంపు పెంపునఁ జెలంగుచుఁబయనంపునదముకుఁ జేయించుటయ్యెన్.

శా. రాలెంజుక్కలు గుబ్బులుల్ వగిలె సంద్రంబుల్ గలంసైన్ వడిన్
నేలంగుమ్మర్మిఫారిపో రెక్కెందరిగెన్ వ్రీలెన్ దెసల్ బీతుచేఁ
దూలెన్ వేలుపులుంకి పాఁపనెలపున్ దోడ్తోవెతన్ బొందె వే

- జాలింజెందిరి బేసికంటిదొరయ్యన్ సైరించకావెన్నుండన్.

వ. ఇట్టుతమ్ముకు సేయించికడిమెరక్కసుల పెక్కువలబెడిదంపునడకంబుడమిగ్గక్క
దలంగదలిచని వెండికొండ కెలంకుల మొనలుపిడియించెనప్పుడు.

గీ. సరగమిన్నను కమ్మరిసంజకొఁమి | బెట్టుగాఁగాల్చిబంగాదుచుట్టువాలు
పెదనువెట్టంగఁగొనిపోయిపట్టలేక | విడిచెననఁబ్రాద్దు పడమటికడలిమ్మునఁగె.

క. కడకడలివేడివెలుంగను | జడవారివడిన్ మునుంగఁజని జేగునుప
చ్చడమాటంగట్టెదరిననఁ | బడమట నెఱసంజనిండ బలుపుగమఱియన్

సీ. పూనికఁదగుపిటితేంపసిఁడియుప్పరిగ వాకిటితోఁపు తెరయనంగఁ
గ్రుంకుమెట్టునవేల్పుఁగొమ్మలాడుచుఁజల్లఁ దులకించు చెంద్రపు దమ్మనంగఁ

గడుసొంపుచేనొప్పు పడమటిమలమీఁది చలులందుఁ గెంపులచాయలనఁగఁ
దమినాడుతెఱగంటికొ మరులుగావింపఁబాలుపాంతుపగడరొప్రబలుకయనఁగఁ

బ్రాద్దువాసెవంతలోఁబాడమచుండ | ముఱుంగుకెందమ్మిరేకులమాకయనఁగ
విరియుచెందొవననలకు వెన్నపెట్టి | నిండె నెఱసంజ కన్నుల పండువగుచు.

వ. అప్పుడు.

సీ. నింగిపేరింటి మున్నీటిలోనప్పుడ పొడమినబెడిదంపుబుగ్గలనఁగ
నాకసంబను మ్రానియందునొక్కుమ్మడిఁ బూచినతెలిచాయ పువ్వులనఁగ

మిన్ననుకొల్లనిలో మెఱుంగెక్కి వితియుచు జిగినుల్లసిల్లెడు తొగలనంగఁ
జదలనునల్ల పచ్చడముపైఁబచరింపఁ దిలకించు నాణిముత్రేచూడనఁగఁ

గదిసివలరాచమేపుడుఁ గంటివెల్పు | జడలలోనుండి వడియుచుఁగడితడదిన
తేటవేలుపుటేటి పెన్నీటిబొట్టు | లనఁగఁజుక్కలు గనుపట్టె నలరుఁదెలివి.

చ. తలఁప ననుంగులైన యలతమ్ములలోపలడాఁగెఁగాకతా
 వెలికెట కేగఁగాఁగలఁడు వేఁడివేలుంగని పేర్చియాచ్చుచున్
 నెలుఁగులబెట్టఁగావెదకు చీకటిసోఁకుడు పిల్లలోయనన్
 గొలఁకులఁ ద్రిన్తురందొడఁగెఁగూర్కకప్రేమాయుచు గండుఁడుమైదల్.

క. తమ్ములు మొగిడించినఁదను | కొమ్ములలోఁజిక్కినిక్కు కూరిమిఁజుట్టున్
 ద్రిన్తురువగతుమైదల్ | నెన్నదివగగాకయున్నె నెలతలఁబాయన్.

క. ఇరులుబలియుచునువలఁకుల్ | కరమరుదైకరుడుకట్టి కదిసినకరణిన్
 బరఁగఁగఁదోఁచుడుఁగాటుక | కరవటుముంబోలె నిజ్జగంబుదనర్పన్.

గీ. పూనిపదిరెండుప్రాద్దులుఁ బూడిచెనేని | యిందులోఁగానవచ్చునె యించుకైన
 ననఁగఁగలిగినన్నియ లలమితండు | రూపుగామీతి చీకటియేపుచూపె.

గీ. తవకుఁబగయగు ప్రాద్దురువెనకెకనక
 కనలుచీకటి రక్కసికన్నులందుఁ
 దొరుఁగుకణకణమను నిష్పఘనుకలనఁగఁ
 బూలిచెనెడనెడ మిమఁగులుఁబురుగులంత.

క. వెలిచాయదోఁచెఁమారుపు | వలసందగఁదమ్మిరులువాతులమూయన్
 నె చూలన వెలవెలనగు | తొలుకడయను నెలతమొగము తోరపుజిగిగాన్.

క. కరమలరెఁదూర్పుమలఁజం | దురుఁడాదట నిర్లసోఁకుఁ దునుముటకై వే
 గిరమాకసప్రంగఱిదే | వరపంపిన కే పుఁజుట్టువాలుంబోలెన్.

గీ. కీడెయక్కునహత్తించి విన్నునాఁగ | వఱలువెన్నని గొలువంగవచ్చుచివ్వ
 కూటితవిసియు బలఁగందుగొనముమీఱఁ | జందురుండల్లనల్లనఁదలఁద్రాఁకె.

క. ఆతటివెన్నెలదగు మ | జ్ఞాతా జాబిల్లివెజ్జ జగమునకెల్లన్
 తారిరిసోకినచీకటి | బూతమువిడువంగఁ జల్లుబూరియుఁబోలెన్.

గీ. వల్పురాయఁడు దన వెలిసూపుఁదెలిగారు నీగ్రహంకులఁగానకెడఁగలంగఁ
 గఱిమేనిగొర పాఠికడలిఁ జిల్వలతేనిఁ దెలిదీవిఁగన లేకతిరుగుచుండ
 ముక్కుఁటి వలిగట్టు నిక్కమెట్టును నాల పోతుఁ గానకచాలవీతుకుడువ
 వలుమొగంబులమేటి పలుకుఁదొయ్యలి నంచ వెలిమేనిగొడుకును వెదకఁబోవ
 నన్నిరంగులుతనరంగులైతలిర్ప | నిగిడివెలిచాయవెల్లియైనిండె ననఁగ
 నిక్కిజగముల నెల్లను విక్కటిల్లి | నిలిచిపోగుచుఁబండువెన్నెల దనర్ప
 చ. అప్పుడు.

సీ. అనుకుపెన్నెలఁజూల్చి తునిచిసేవలుచేసి వెన్నెలపాలను జన్మనర్చి
గట్టివెన్నెలపిండిగొట్టి వెన్నెలవెన్న గలయవెన్నప్పాలుగా నమర్చి
గడితంపువెన్నెల గండ్రికల్ సిగరిగాఁదియ్య వెన్నెలలోనఁదెచ్చిపెట్టి
యెడలవెన్నెల చక్కెరిదిజోయ్కు వెన్నెలఁబూనిక నాళిలుగానుగూర్చి
పండువెన్నెలయను వెండిపల్లెకములఁ జెలఁగియిల్లాఁడువేడ్డిపఁజెలుబుఁదాము
వేడుకలుమీఱుబువ్వంపుఁగూడుగుడిచి పొదలుతమిత్తోడవెన్నెఁపులుఁగులమరె
వ. ఆప్పుడు.

క. బలునెనరైనని గూర్పఁగఁ | బాలివోవని తేతపాయపుం బాగరులతోఁ
దలిమములెక్కిడివెన్నెల | పులుఁగులఁగని తనదునుని బాదలువిరాలిన్.

వ. వలరాజు పూఁదూపుల కులికి వేలంబువెలికింజని రావణుండు ద్రిమరునట్టియెడ

సీ. కస్తూరి మొదలుగాఁగలపంబుచేసిన గందంబునునపూఁతగాఁగఁబూని

వెన్నెలపారవంటి వెలిపట్టువలిపంబు జిలుఁగుఁ బావడమిఁద నలవరించి
వేలుడుగాఁదీర్చి కీలుగంఁనునఁగ్రొత్త చతుపకఁబులసరుల్ పెనఁచిచుట్టి
పసిమినుప్పొంగు మట్టసప్రసౌములతోడ నాణిముత్యైఘ్రజేరులనుపుపటిచి
యందియల్మోఁత చెవులకఁబింకుసేయఁ

జదలనెకసక్కెమాడెను సన్నగొను

విగువుఁజన్నలప్రేఁగున బెగడుగుడువ

మరుఁడుదోడుగఁజను దేంచుమగువఁగాంచి.

గీ. వడివడింజనిపట్టి యోవాలుగంటి | నీను పేరేమి యెవ్వఁడునీదునుగఁడు

పూనికాందారిమాందారిప్రాద్దుకడను | నెందువోయెమతల్లిదండ్రులెవ్వరనినఁ

త. రక్కసిర్నాయయ్యేతినుము రంభను మిక్కిలి నన్నుకత్తెనై

జక్కులతోపట్టికిని జవ్వనమంతయు జన్నెగట్టి రే

యొక్కతెనుండలే కతనియొద్దికిఁజోవుచునున్నదాననే

నక్కడలిన్ దగంగలుగు టందలువిన్నదె చేపునేటికిన్.

క. తడవయ్యెనాకుఁబోవతె | విడవయ్యతలంపు లొరుల వెలయోండ్రపయిన్

బడిపట్టఁ దగవుగాదిది | సడిసేగియు వచ్చు వేల్పుసామికినైన్నున్.

గీ. అనుడురక్కసిరాఁకుఁదోయతివజగము | లన్నియునుబంపు సేయంగనున్ననన్ను

రావణునిగా నెఱుంగవోనీవుతమిని | నెఱిఁగి తేనియుఁబలుకుతేయితైఱఁగున.

క. సిరిరామోకాలోడ్డిన | కరణిన్ బైకొనుచు నేనకదియఁగననునీ

మోపుగవిడనాడుచునొక | తిరిపెపుఁజెలిపట్టిఁ జేరఁదివిరెదవేమీ.

వ. అనిపలికి తలంప నిలుపనోపక పయింబడవమకించు నతనితలమెట్టిగి రక్క
సునకది యిట్లునయె.

ఉ. కోడిగమేటికయ్య నలకూబరుండంటినదానఁ గాన నేఁ
గోడలనీకునావుడును గొంచకయాతఁడు కూర్చి హెచ్చఁగాఁ
బేడియయేటిమోటలివి చెల్లునటే వెలయాలికిచ్చట

• జాడియువావియుగలదె పల్కకుమట్లునుగాక వెండియు.

క. వెలయాలుఁజెలువుఁచెరువు | జలిపందిరి యొకరిసొమ్మె సమకూర్చిమది
దలపోసిచూచితెలిసినఁ | దలిరాకుంబోడియింకఁదరితీపేలా.

వ. అనిపలికి.

గీ. బలిమిఁజైబడివలరాచ పనియొనర్చి | విడిచిరక్కసిదొరవోయె వేలమునకుఁ
దమ్మికంటియు నాతండుతగవుదొఱఁగి | తన్నుఁజేసినచేతకుఁదలఁకుమదిని.

నీ. బలిమితోవిగ్గరఁబదినోళ్ల నానఁగాసొంపటుజిగిమోవికెంపుతోడఁ

• నెలగచేతులగోళ్లఁజేర నెత్తుటఁదోఁగి నజ్జనజ్జయినచన్తలలతోడఁ
గదిసిమైకందంగఁ గాఁగిటవిగియింపఁజొక్కిళ్లువోయినసొమ్ముతోడ

• మొనసేనతమిఁబోకముడిదివ్వఁజేకఁగఁగాఁ జినిఁగిరనుఁజల్వచేతతోడ

నోపికెఱుఁగక తనలావుచూపికలయ | బడలియదవదయెయన్న యుడలితోడఁ

• గాఁకనీడ్చిర విడినకిల్లంటుతోడ | వచ్చెనలకూబరుండున్న వలనికతివ.

• క. వచ్చి తన యమగులంబడి | యచ్చరపూఁబోడి వానికంతయుఁజెప్పన్
హెచ్చగుచుఁ గినుకమదిలోఁ | విచ్చిలనప్పసిఁడితేని బిడ్డఁడుగడిమి.

క. ఇదిమొదలుగాఁగ బలిమి | ముదితఁదాఁబట్టెనేని ముదితలలువడి

• బదివగిలిపోలియుఁగాకని | యదరుచు రావణుఁగూర్చి యలుకంబలికె.

వ. అంతః

• చ. పొదతెడునట్టిచుక్కలను పువ్వులుజాలతిమర్చనొప్పన

చ్చదలనుసజ్జ రేయనెడునానయఁదాఁ దెలిరంగుగందమొ

ప్రిదమాగఁజిట్లుఁగాఁ బెనఁగి బెట్టుగునాయలఁతఁగలంగుచు

నిమరకుంబోతెఁగ్రుంకుమలనెత్తచుచేరెను జుదురుండొగి.

క. తెగియపుడనిగిడిమగుడ | జిగిరించిన పగటిపేరిచెట్టునుబోతె

దగదగుమనియొడు కెంపునఁ | దగిశంజదనర్చెమిగులఁజార్కొను తెలివె

• నీ. అరయవెన్నుఁడదేవరనివేల్పు గమిచాటఁగా నెత్తుపైఁడిజేగంటయనఁగఁ

• దొలుకడకడలిలోఁ దిలకించునీలిగేస్తు నక్కినఁదగునీటియొక్కయనఁగ

జేజేలగాయని తేజితరాటమై పరంగెడుపికిలి పూబంతియనంగ
 మూరుపునాడేలు దొరపట్టిసిటుతోఁ జేలఁబూనిన కెంపుకేడెమనంగ
 నెట్టుపుట్టగుగ్రటేని నెట్టెమునను | సొంపుచేనొప్పు తామరకెంపనంగ
 మొదలిమివ్వరతేజపెన్దుదయెన | ప్రొద్దుకెంజాయ నెంతయఁబొడమియొప్పె
 వ. అట్టియెడ రావణుండు.

సీ. చనియింగలమువేడి చల్లాచ్చి యల్కతో జమునీర బెల్లఁ జక్కఁబెట్టి
 కొలముపాఁగెమున నప్పొలసుదిండిని నల్పి తెగినీటితేని పెంపిగుఱఁజేసి
 గాడుపునెందేని కదలిపోఁదూలించి యలక నేలెమవాని కలిమినాఁచి
 తివిరిజాచితేతాల్పుఁదిరిపంబుగావించి వేల్పురాయనిసొంపు ప్రొక్కెల్లి
 బలుపుచేవారి నెలపులుపాడుచేసి | చేలఁగి జేజేలకొమ్మలఁబెఱువట్టి
 కలన నెదిరింప నెవ్వరిఁగానకపుడు | కదలెడనదీవికలరి రక్కసులతేడు
 అ. ఈకర్ణి బదిమొగముల | రాకాసియెనర్చినట్టి తాయిడిచేతక
 జీకాకగుచునువేలుపు | లాకతేదేవరకు నుడువనరుగుచు నెదుటక.

సీ. కరువతి నెగయుతంపురుల మున్నరమెల్లఁగ్రమైదు పుష్పాశ్లదమ్ముగాఁగఁ
 గొరముపైఁ గదలెడుతరగలమొత్తమల్ సమకొన్నకొమ్మల గమలుగాఁగఁ
 దనలోన నెలమిని దరిఁజేరియున్న మత్యాతెల్లఁ దెలిచాయ పూలుగాఁగ
 గొప్పతైవెన్నెల కుప్పలోయననొప్పు బలితంపు నురుగులు పండ్లుగాఁగఁ
 జాలుకొనుతెల్ల రంగునఁ జాగి మురను | జెలుపుమీఱుచువేలుపుఁజెట్టువోలెఁ
 బరఁగియెంతయునుప్పొంగుపాఁకడలెఁ | నేరిపలుమాటుచుదిసంతసెలు చునందు.

సీ. జగములుగలిగింపఁజాలునల్వకుఁబుట్ట నిమైనప్రాక్కిలి తమ్మివానిఁ
 దొలుకారు మొగులుపైసలనుమించన మేనఁగడునొప్పుపసిఁడిపచ్చడమువానిఁ
 గలిమిదేవేరినక్కలికితోఁబుట్టిన కెంపునక్కునఁదాల్చుసొంపువానిఁ
 గొలువవచ్చినప్రొద్దు నెలయునాఁజేదోయఁజుట్టుల్లు జిందంబు సొగయువాని
 నాలిఁగన్నయ్యఁదనయంపకోలముల్కిఁ | గట్టికడన్మించిమించిన కడిమివానిఁ
 బ్రాతచదువుతుదలనేర్పడుచునొప్పు | నడకగలవానిఁదమచారినడచువాని

చ. చిలువలతేనిమైయ నెడు నెజ్జనుమించిన మంచుఁగొండపై
 నలిఁబొలుపొందు కార్తాగులునాఁడగుచామన మేనినిద్దపు
 జెలుపున మీఱుకుండనపుఁ జేలమెఱుంగున నొప్పుపెన్నునిం
 గలుముల చానగేస్తుఁగని కన్నుల నీరొలుకంగ మొక్కుచుక.

వ. పలుదేహింగులం బాగడి వగలుమిగుల నాగలి పొగులుచు నెలింగురాలుపడు
వేలుపులిట్లని.

ఉ. కంటికినైపుచందమునకైకొని జేరప్రవ నిన్నినా

శృతిమిథాక మీరు మదినాపతికింక ననొక్కపూటయె

మంటిమె యొందుచోటు మఱిమాకునగల్గునాచూచిమాసిరుతో

గంటకయందంగావు మనిగిల్కొను ప్రేమకేమమ్మనందఱు.

సీ. తునినెకూకటివేళ్లకును బెల్లగిల్లఁగాఁబుడుకుఁచూఁకులు నేఁబడఁగఁద్రోచి

వాడవాడలఁగేపుమేడతెల్లచుజాల మొదలివట్లగలంగఁజదియఁదాచి

యంగళ్లతావులెటుంగి రాకుండంగబంగారుదోడలరంగుఁజేటిచి

నెలఁబాలఁదీరిన యలమాలిగలలోని మేలినుచ్చులుప్రీలఁగూలనూకి

యంతఁబోవకసోఁకునూవంతుతేచి | కొలువజేజేలరాయనికొలుపుమేడ

తైజయంతంబుపుడమిపైవాలద్రొబ్బె | నగ్గునగ్గుగనతని యేనుఁగులుతేసి.

సీ. ఉలుపచాలవటంచు నలుగువేలుపు తేని వంటగాదని యగ్గినంటఁగట్టుఁ

బాలసూదేడనివేడివెలుఁగుపట్టినిగొట్టుఁగనికొల్వఁడనుచురక్కసునినొంచు.

నీళ్ళువల్లఁడటంచు నీటితేనిఁగలంచుఁ గడు వీచితనిగాలి గానిఁజెట్టు

నదలించుఁగానుకకైపెఁడిరాయనిఁ గడకొత్తిముక్కంటి జడలు పెటుకు

సరగవరుపుడుఁబనులకచ్చరలఁబనుచు | నేమి నెప్పుడుమయ్యమాయిదుమపాట

తలఁచుకొన్నను గుండియలోతల్లడిల్లు | జియ్యయిఁకనైనఁ బ్రోవవేఱతగించి

వ. అనివగచి పలుకువేలుపులమాటలాలించి వారికి వెన్నుండిట్లనియె.

చ. వెలువకుడయ్య రక్కసుఁడు వేమలుఁబెట్టినబామలెల్లనే

నెలుఁగనే వానికిన్నలువ యిచ్చినమాట దలంచిదానికి

దఱియగుసంతకుఁ మదినికాలిత నిప్పుని వేగఁదీర్తు నే

మఱి జనుడన్న వారువగమానుచువచ్చిరి పెరికిపట్లకు.

గీ. అంతఁబ్రాద్దుకొలంబుననలరుమేటి | దశరథుఁడు పెండ్లియయ్యెనుదగినసౌంపు

మెఱయఁగొనల్యకైకసుమిత్రయనఁగ | వెలసియొప్పెడుమువ్వరుతలిదబొండ్ల

వ. అందు.

గీ. తమ్మిపోక్కిటివేలుపుదశశధునకు | నలరుకొనల్యకు నురాముడనఁగఁబుట్టె

గైకభక్తమ నేమిత్రులత్తులునిఁజాలఁ | గడిమిమించినశత్రుఘ్నుఁగాంచిరలరి

గీ. ఎలమినప్పవ్వఁబొండ్లకు నిట్లుగలిగి

రాముడన లత్తులుండనరకొనిభక్తకు

డనఁగ శతుఘ్నఁడనఁగ నెయ్యచు నమెఱసి

యొద్దటిద్దలు కవగూడి యెనసిరెప్పుడు.

వ. ఇట్లుగూడి కందుపొందెఱుంగని విదియ చందురుని యందఱును నానాటికి
నీటుగలిగి పెరుగుచు.

క. నెలపూఁదాలుపు పగిదిన్ | విలునేర్పున సాటికేక వెలయుకొమరులన్
లలిఁజూచిపొంగుదశరథు | కొలువునకరుదెంచె గాధికొడుకుకడంకన్

చ. వెరవునలావునన్ గడిమి బీరమునన్ బొలుపొందురాచదే

వరమెఱయంగ నేర్చిన కువాళపుమన్నియ ముంక నేలతో
ల్పరి బలుగోడ్పు తమ్మి చెలిపట్టిని సంద్రము వేల్పుమానింజం
దురు బలిఁ జాగపున్ మొదవునన్తఁ అపించి యూగినేర్పరి.

క. కలుములకుబేర యసగెలు | పులవేలుపురాకొమార పుడమిన్ మెయితో
మెలఁగువలదాయ పలుకుల | చిలువలరాయా దురంపు నెకకన్యేటిన్

మానిని. కలుములచెలి చాలంగైపుతోఁబాలవెల్లిన్

గలిగిచెలఁగుచున్ జాగంబుతోమించు తేఁన్

వెలయఁగొలములోనన్ బీరమున్లావుమిఱన్

గలిగిపొలుచుమైతోఁగమ్మవిల్పూచు మేటిన్

గద్య. ఇదిశ్రీమదనగోపాల మంత్రప్రసాద బృహద్రామాయత సుకవిజనవర్ణనీయవచా
విభవ భావనామాత్యతనూభవ పొన్నికంటివంశవర్ణతెలగనార్యప్రణీతాదై
యయాచిత్రత్రంబను నచ్చ తెనుఁగుఁగబ్బబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

త్వ తీ యా శ్వా స ము .

క. నిరిగుచ్చిచేన్నఁగొండల | దరులగటి మొగులుపగిదిఁ దవిలితిరుగున

మరుతండ్రమనుపునసమల | నెరయునమీన్ భాన సింగిణీసుల్తానా

వ. అటమీఁదితెఱంగువినుండు.

గీ. ఇట్లువచ్చిన జడదారికెదురుగాఁగ | నరిగి సాఁగిల్మొక్కితా నతఁడొసం
నట్టిదీవనఁగైకొని యలరితవిసి | నపుడు బంగరుగడ్డియ యందు నునిచి

క. అడుగుండములుగూరిమిఁ | గడిగితగం గారవించి కరమలదుచుని

ప్పుడువచ్చిన పసియేమని | యడిగినరాతవిసిఁజూచి యోయనతోడన్

క. పెన్నునిమాటటరూపై | యెన్నఁగఁదగినట్టిరాము నెకఁబాయమునంగ

బిన్ననిచూడకమఱినా | జన్నముఁగావంగఁబనుపఁజనుననిపలుకన్

వ. ప్రేమసిం గొడుగు ననుపజూలకుండియు నతనిపరుసదనబునకు వెలిచి
యనిచిననుచు సంతసంబున సంతయు రాముండనుంగుం దమ్మునితోడ రాజడ
దారిపజ్జం జనునప్పడు.

చ. పెలుచగురూపుతోఁబునుకపేరులుదూల వెడందనాలుకన్
సెలవులునాకికొంచు నిరుసేతులఁ గేడెమువాలుఁబూనిమై
పొలసొ గవుల్కునంగమరఁ బొట్టకుఁ గల్గెవటుంచునార్చుచున్
సొలవకవచ్చు తాటకిఁ గనుంగొని రాజడ దారిరాముతోన్.

క. అదెతాటకియెరక్కసి | గొదగొని యేతెంచె దీనిఁ గూల్చుచు కడుబె
ట్టిదమగు తూపుల నిది యాఁ | డదియనిచూడకుము మిగులఁదాముఁగవచ్చెన్.

క. అనిల్కినరాముఁడు గ | క్కున లత్తులుచేరిపెల్లుగొని యెక్కిడి తూ
పునదానిఁ బుడమిఁగూల్చెన్ | దనతమ్మునితోడరాచదవిసిచెలంగన్.

వ. ఇట్లుతాటకింగూల్చిన.

మ. మదిలోఁగిస్కను బండ్లుగీటుకొనుచున్ మారీచుండేతేర బ

ల్లిదప్రందూపున సంద్రచువ్వలికి నోలిన్వానిఁబోసేసి వే

కదియన్వచ్చు సుబాహుసం దునిమి వేడకజన్నముఁగాచి యా

పిదపన్ రాజడదారివెంట జనకుం బేర్కొంచురానర్తిలిన్.

క. తనరుచుమిథిలకుఁజనిపెం | పున విల్లెక్కించు పంచెమునగెలిచి జగం

బునమించు చాలుపేరిటి | ననఁబోడించె డ్లియైతనగ్నెన్నిగులన్.

గీ. ఇట్లుచాలుపేరి యెలనాగఁ బెండ్లియై | గాధిపట్టిననిది కదలిచనుచుఁ

దెగియెనుచ్చు రాచపగ నేలపేలుపు | వీరమెల్లఁ జక్కఁబెట్టియ త.

శ్లో. తగఁబ్రోలికేగిన దశరథుండర్తిలి రాముఁబట్టముగట్టు రహియెటింగి

కైకమానుపఁదండ్ర కట్టడచేసినఁ దోనతమ్ముఁడు నాలుఁదోడరాఁగఁ

డనపీడువెడలి కొందలముతో వెనువెంటఁ జనుదెంచువారల ననిచిపిదపఁ

దొడవులొల్లకమేటి జడచొరించదము ల్వవరించుకొని గంగయవలికతిగి

గుహుసమన్నించయిమేటికోర్కలొసఁగి | నిలుపుచునుజిత్రకూటపుమలకు నేగి

కాంచి తబుసులు తమ్మును గారవింప | నచటనాకకొన్నినాళ్ళుండె నంతనిచట.

మ. కొడుకుంబాసినవంతఁ దండ్రెగినన్ గోర్కిన్వసిష్ఠుండు తె

న్నడికాఁగొఁజని శిత్రకూటమున నన్నంగాంచి రమ్మంచువే

తుడుగుం దమ్ములమీఁదవ్రాలుభరతున్ హళింగడునాముండ

ప్పదొడంబాటుగఁజెప్పిపీటికతనిం బుత్తె చీయాసిమ్మటన్.

క. ద.డకురుచు కానకుఁజని | యుండఁగ రావణునిచేలియ లొగ్గిఁగలయిక్ నై
దొండకురాలత్తులుండది | మందాడఁగ ముక్కునెవుల మనుకువ మాన్పెన్.

ఉ. గానిలుదానిసూఁడునకుఁగాఁ ద్రిశిరుండు ఖరుండు దూషణు
దీసునరాఁగ వారినని నేపఱఁద్రుంచిన రావణుండుదా
తేనియనుంగు రక్కసుల తేనిబసిండి మెకంబురూపుగాఁ
జేసి యలంపఁ బంపుటయు నీత కనుంగొని దానిఁ దెచ్చునన్.

ఉ. తమ్ముని నాలిఁ గావడి దానిబడి జని వేడబంబుచె
యిమ్ములఁగాన లేక యలయుచుచుఁ బోవఁగఁ గిన్నతోడఁదా
నమ్మివోసియేయుటయు నామెకమప్పుడు దెల్పుచుండియో
తమ్ముఁడల్పక్షణాయన నెదం పరపిల్లుచు నీతపంపినన్.

గీ. ఒరులపనియేమి జేజేలదొలనైనఁ | బాడముకడిమినిగలనిలోఁబొలియఁజేయ
నన్నబలిమియెఱిగియునతివమాట | కులికిత్తులుండంతంతనొద్దితేగ.

క. ఆతనిఁగనుఁగొనిరాముం | దోతమ్ముండ నేలచూలి నొక్కతె డియి
శ్లేతె తురెయని దూఱుచు | నాతెగిఁమెగంబుఁగొనుచు నరుదేసంతన్.

శ్రీ. జడదారియైవచ్చి తడయకరావణుం డతివఁ గొంపోయిననాకుటింబఁ
గొమ్మఁగానకకానఁ ద్రిమ్మిరాముండు లత్తులుండడవిలోలములవెదకి
పనవఁగానీతను గొంపోవురక్కసుఁ గని పొరి మడిసిన కడిదిపులుఁగు
నకుఁడగినట్టి చందముదీర్చి యరుగుచుఁ బంపచేరువ గాలిపట్టిఁగాంచి
యతఁడుదెలుపంగనుగ్రీవునలరఁజేసి | తమ్ముఁగొలిపించుకొని వ ని నాయయైన
చాలిఁదునుమాడి మఱితనవాఁడననిన | యంగదునిల్వికొన్నినాళ్ల చటనుండి.

గీ. నేలచూలివెడక గాలిబిడ్డఁడులోను | గానుగలిగి నట్టికడి దిక్కు
మెకపుగముల ననుపమించియందఱిలోన | ననుమఁడుప్పుకడలి యవలిక్కిగి.

గీ. నీతఁగాంచియల్లఁజేరియాశావేలు | పానవాలుగాఁగననిపినట్టి
యుంగఠంబొసంగి యువిదనెమ్మదిలోని | వగపుకొంతకొంత న్నాగులఁజేసి.

వ. అట్లురాముండనిపిన యానవాలిచ్చి యచ్చెలువంగనినయుబ్బుకం గొబ్బున
బొంగిసింగారపుఁ దోటలోనుగాఁ దోపులు వెకలించికాపులున్న రక్కసుల
నెక్కసంబుగా నొక్కుచుడినయుండు మొదలుగాఁ బలువురఁ బొలసుమేపరు
జముని నెలపునకనిచి పెనఁకువఁబట్టువడజెట్టు వేడుక పడు గాడుపువట్టిమ్మిద
రాకాసి మొగలుగనలి.

క. పట్టుకొకటి రావణు | కట్టుకుటను బెట్టితోకక గ్రంధుగక గోక

బుట్టించియంగలంబున | ముట్టించిన శనుమండలిగి మొగమిగురింపక

క. ఉలికిపడియతని వీటు | గలతాపునెల్ల గలమంగా ద్రిమ్మరికో

వెలచాయఁజేసిమిక్కిలి | యలరుచు బలుమాటుద్రుల్లెనాడుచుగినుకక

వ. ఇట్లుగానించియక్కరువలిపట్టి క్రమ్మటియక్కొమ్మ చేతి గుటుతు గొనవచ్చియుద్దియ

స్థుద్దియుద్దడి నెటింగించిన బొంగి రాముండతని గొంగిటంజేర్చి గారవించి

యడుగురలిచ్చియనిచినవిమ్మట వేడివెలుంగుననుంగుజాలించిలిపించికడలిదాటి

చనవలయు జాటింపుమనపుడునతండట్లచేసిన మటునాడు.

ఉ. కొమ్మమెకంపుకెల్లువలు గొల్వంగ వేగిర మేగుదెంచి స

ద్రమ్మకడం దగన్విడిసి రావణుతమ్ముడు చేరవచ్చినక

రమ్మని చాకిన్తునుపె రక్కసి పట్టమొసగి యేటితే

డమ్మెలు ద్రోవయూమి మదినల్లుచుదావిలుకేలఁబూనుచుక

క. కడుసలిగిపుడిసిలించియు | బడలింపంగలేని కడనపట్టియె మటివా

బెడిదపుందూపనినారిం | దొడిగినబలుచిలుకుజూచి తొలకుటుడుగుచున్

క. అప్పుడుచూచిన నేమని | చెప్పును నక్కడలి కాకిచిప్పలునిగుము

గుప్పలు దెప్పలు తిప్పలు | కప్పులు చిక్కంగఁదుమ్మగ్రమ్మచునుండె

గీ. కడలియప్పుడొడలుగైకొనిచుచుదెంచి | కడిదియూనికములు కానుకిచ్చి

తప్పుచేసినాడఁదగఁబ్రోవుమనిరాము | నడుగుఁదమ్ములందుబడివడకుచు

వ. తొలుమినుకులకడలనుంగానరానియాతేనింబలు దెలుంగులంబొగడి.

ఉ. తెన్నునకేను గాదనను దేవర మీయసమిజ్జగంబునం

దెన్నటికిందితంబగుచు నెన్నికకెక్కుచు నిల్చునట్లుగా

దిన్నఁగఁగట్టగట్టఁజను దెమ్మనినక సిరిగన్నతండ్రుదా

మన్ననఁజేసిపంపి తనమందితనుంగొని రాముఁడిట్లనుక

క. మనవాఁడైస్థులమఁడు చె | ప్పినమాటలు విటిరింకఁబిలుతివకమలల్

గొనివచ్చి కట్టకట్టుఁడు | చనవలయుగడలిదాటి సరగునమనకుక

సీ. నెలతాల్పుదేవర యలిగినఁబనిగాదు వెండిగుబ్బలిదేక యుండనిండు

నేలగ్రక్కునఁద్రుంగ నిల్వరాదేరికి దెగియేడుకొండలు దివకరండు

నలిరేయఁబగలును నడకగానఁగరాదు పుట్టుగ్రుంకుడు గట్టుపెట్టిరండు

భేవల్లెంకుల దివియుట గారాదు లలిఁజైడికులదేక నిలపిండు

మఱియుండడు పేరుగలిగిన మలలనరసి | యున్నతావులు గదలింపకునిచిరండు
మీరలంచును బిలిచినేమించిపనుప | నరిగికొమ్మమెకంబులు నట్లచేసి.

గీ. పేదకి మఱికల్లుమలలెల్ల గదియఁజేర్చి | కట్టగట్టినఁ గౌసల్యపట్టిమలు
వెల్లువలమున్నునడిపించివెనుకఁగదలి | తమ్ముడును దానుమున్నీరుదాఁటియవల.

వ. వేలంబువిడియించి మిడిమేలంబుగా నాలంబునకు వెడలురక్కసి యెడయఁబెడి
దంబునకోర్చి యతినివ్రేకంబులయిన మూఁకల నేలంగూల్చి యంత.

సీ. అనిలోనమార్కొన్న యతికాయఁ జఃపించి కడిమిపిడ్మజ్జిహ్వాఁ బడఁగవైచి
ఖడ్గోమునిమేను కడికండలుగఁజేసి పేర్తి విరూపాక్షుఁడేరడండిచి
యంద్రజిత్తును జమునింటికిననిపించి కుంభకర్ణుని నేలంగూలనేసి
బలఁగంబుతోఁగూడబలియురావణుఁడ్రుంచిమఱియురక్కసులనందఱనునొంచి
పిల్చిరాకాసిప్రోలుపభీషణునకుఁ | దిరముగానిచ్చి నెకబాసఁడేటిఁ ట్టి
చాలుపేరింటిపూఁబొడినోలిఁగూడి | తానుఁదమ్ముఁడుఁదగనయోధ్యకునువచ్చె.

గీ. ఇట్లువచ్చి రాముఁడెల్లు తేనిబ్రాద్దు | చూలిగాడ్ముపట్టి వాలిబిడ్డ
మునువిభీషణుండు మొదలైనవారలఁ | గోర్కులొసఁగియనిపెఁజేర్కొనఁగ.

వ. ఇప్పుడిది ననిచి రాముండుకడలేనిసియలుదొడరి కడలి కడగాఁగల పుడమితడవే
నిది కనువినుకలి నెలపుపుట్టుచేవిరివిగాఁజెప్పంబడి జగంబులెఱిగినదగుట్లజేసి
నీకుం గొంచెంబుగాఁ జెప్పితి నట్లగుటమీవంటివారికి నొంటినడవినడ తేరంజనదని
యజ్జడవారిగారవించిపంచిన నయ్యయాతి మగిడి కాటడవిలోఁ జనుదెంచు
నప్పుడు దప్పిగొని నలుగడలుం బరికించి.

క. తనదండ్రూఁకులుక లో | మునుగట్టిఁతాలసంది మొలచినచెట్టుం
బెనఁగొన్నచీడ్కట్టిగ్రస్తుం | గనఁదగు నొకపాడునూయి గనఁగొనియంచున్.

సీ. మూటమాలైయల్లి మటుఁగుమైదాఁగిన నీటిరాయనికూర్చి నెలఁతయనఁగఁ
నామఃతోడి సయ్యాటకై యచ్చాటి కరుగుదొంగిన కానసిగియనఁగ
జిలువకన్నియలతోఁ జెలిమిఁగావింపఁగా వచ్చినవలరాచ లచ్చియనఁగ
నడఁబిసోయగమన కబ్బురమంది కన్గనఁగఁజేరినపాఁపకొమ్మయనఁగ
ననుఁగుఁజెలినిబోలె నలరుదీవియనూఁది | నిగుడుమనములోని నెగులుచేతఁ
జిష్టుడేమియైన సరగనాలించుచు | నున్నదానినొక్కయవిద్దఁగాంచి.

వ. వెఱంగుపడి వారువంబుడిగ్గి చేరంజనుదెంచిన నయ్యయాతింగీనీమన్నెటింగినది
గాన మదిలోనఁ బొంగునడలునిలుపలేక.

క. వలిపెంబు పెరిగెను మోమున | నెలఁజేసిన మంచుపగిది నెఱయంగఁగో

వెలక్రోల్పు చందముననా | యెలనాగల్గలంగి పెద్దయెలుంగున నేడ్చెన్.

వ. ఇట్లు తెగివగఁచు నమ్మగువం గనుంగొని మది గరంగం గదియవచ్చి.

చ. అడలున నెంతయుంగలంగి యగ్గలికం గుడిచేయిసాచి మై
వడఁకెడు కొమ్మకేట చెలువంబుగఁబట్టి యయాతినుతిలో
పెడిలి చియప్పడమ్మగువ వేసలి కన్నులు మోము చేక్కులున్
మెడ చనుదోయి నెన్నడుము మేరు పిటుండును గాంచివేడుకన్.

క. కరమరుడుగనప్పొలఁతుక | గరగరికతు పెరిగెను పడుచుఁగలికినీవె
వ్యరిదానవిందుటో నే | కరణింబడవలనెఁజెప్పుచు కలతెరిగఁగఁగిడున్.

క. తను వెదకవచ్చియటని | ల్చినఘూర్ణికయ నెడుదానిఁజెలికత్తియఁ గ
ల్గొనది యత్రెఱఁగెల్లను | మనుపెరుంగుటఁ జేసి రాచముక్కుంటివొరన్.

చ. కనుఁగొని నెమ్మది న్నెగులు గ్రమ్మఁగరక్కసి యొజ్జయంచుఁబే
ర్కొనఁదగునట్టిశుక్రునకుఁ గూరిమికూఁతురు దేవయాననాఁ
దనరిన యిన్నెలంతనాక తప్పనకై వృషపర్వుపట్టి నూ
తనుబడఁద్రోచిపోయెనని దానితెఱంగదివిన్నవించినన్.

గీ. అతివవృషపర్వుడన నెవ్వఁ డతని యనుఁగుఁ
గొఁతుపేరేమి తనుఁబట్టి నూతఁద్రోయు

నెంతపనియేమి జేసెనీయలరుఁబోడి
యనుడు నవ్వాలుఁగంటియయాతిఁజూచి.

క. వినువృషపర్వుడనఁగాఁ | దనరుకొరక్కసులతోఁడు తనకనిలోనం
బెనఁగఁదగు మార్తునెంచుం | గనియెరుంగక జగములేలుఁగడలేని సిరిన్.

గీ. అతనికూఁతురు శర్తిష్ఠయనఁగనొప్పుఁగూర్తి సకియలు పేగురు గొల్పునెపుడు
నాచెలియఁగూడియొకొమ్మయాడుకొను | చునరమరలు లేనిచెలుములననఁగిపెనఁ

వ. తిరుగుచునొక్కనాఁడు.

క. రంగగుతోడవులఁబూఁతల | నంగుగఁగైసేసియందునాడెడు తమిచేఁ
బొంగారెడువేడుకతో | సింగారపుఁదోటకరిగెఁ జెలువలుఁదానున్.

సీ. మెదలుతు మ్మెదదిమ్మ రొదలచేనుప్పొంగి దులకించు పూఁబొదల్ దూఱిదూఱి
పలుమాఱి విరులతావులతావులగుతీవయుయ్యెలల్ తగ నెక్కి యూఁగియూఁగి
వలిపపయ్యెడల కొంగులు దొలంగఁగనిక్కి కొమ్మలందుచుననల్ కోసికోసి
పైడిమెట్టికలెక్కిపైకేగి చేతగట్లుదు దానిగురుమూఁతఁజూడియాడి

పరువులేతైదు నంచలఁబట్టిపట్టి | గట్టిపుప్పొడిమెట్టలు మెట్టిమెట్టి
యలసీచెనుటలువాయనోలాడఁదలఁచియందఱునుగూడికొంతదవ్వరిగియచట.
సీ. పసిఁడిసొపనములమైఁగుంది కట్లకై కడునుద్దుపైవజక్కవలకవలు

పరువంపుఁదొగలవెంబడిఁగేరియుప్పవపట్టెఱాడెమతేఁటిపట్టికేదుపు
తమకంబులుప్పొంగఁదరఁగయుఁద్యోలతెక్కికరమూఁగురాయంచ కన్నియలును
మాటికినెత్తమి పులుపునఁబింపిళ్ళు గూయుబెగ్గురు వాచకొమ్మగములు

మలసీచెలువంపుఁగలువల మాటునందు | మేఁతఁదలఁపక ధాఁగురుమూఁతలాడు
సీటిపులుఁగులత్తుటుములునిగిడిమెఱయు | సెరులసీనెడుసొబగుచేఁ జెలఁగిమఱి

సీ. నలువగుకలువ మొగ్గలు జడల్లా నాఁచుపాలుపైన కుచ్చలిబోంతగాఁగఁ
గడునొప్పుసంకులు కామాక్షికవగాఁగఁ దామరవిరిముద్దు మోముగాఁగఁ
గైవ్రాలుతొగరేకుకకపాలగాఁగఁ బుప్పొడిమైనలందినబూదిగాఁగ

సిరిమీఱులేఁదూఁడు సింగినాదముగాఁగఁ దలిరులేదీఁగలాతంబుగాఁగ
ముదురుమంకెనపూవుకెమ్మేవిగాఁగఁ | దములుచూపఱఁ గొలిపెడుకొమరుఁదనపు
జోగుఱాలునుబోలెనుసొబగుమీఱు | కొలనుగాఁచిరిచుదిలోని కోక్కలలర.

వ. ఇట్లుగాంచి డగ్గఱం జనునప్పుడు.
క. ఒడికపుఁదనసొబగునకె | క్కుడుచెన్నలు గలుగఁజూచి కొలనాయచ్చుత్
నడకొలఁకులంచువారికిఁ | గడువేడుకఁదమితావి కానుకఁజేసెన్.

వ. చేసిన నచ్చలువలు వలపుమించిన సొంపునందె. పుగని కలంకదాఱంగిసిరిదొలంకు
కొలంకు కెలంకునకుం జని నిల్చి.
గీ. పలుదెఱంగుల సొబగైవ వలువలూడ్చి | చెందిరపుఁ గావిపావడహ్నొందుపటిచి.
చిగురుగరులన్లు ద్దగుమ్మరు చిలుకలనఁగ | నెలఁతలెల్లనుగొలనిలోపల్లికిఁజనఁగ.

గీ. తరఁగజేతులఁబరువంపువిరులముత్తి | యములుకానుక గాఁజేసియపుడుకొలఁకు
జెలియవారలయడుగులఁ జేర్చెఁదనదు | నాఁచువేలిపూఁదావి ననిచినిగుడ.
వ. ఇట్లు కొలనుసొచ్చి.

సీ. తమమోములకునుల్కి తగవడంకెడునట్లుతళ్ళుగొట్టెడునీటితమ్మలలరఁ
దమచన్నఁగవలయం దములకొడుటఁబోలె జక్కవలొక్కమైఁజదలనెగఱుఁ
దమ్మకొప్పులకులోఁగి తలఁగిపోయెననంగఁ గప్పువిప్పుగునాఁచు కడకుఁబోవఁ

దమకన్నులకువీఁగి తలఁకుచందంబునఁ బెల్లుగాఁగల్గుట తల్లడిల్లి
బూనితమచూపులకునోడిపోవుకరణిఁ | బలుమొగఁబులఁద మైదల్ గలఁగిపఱవ
మొందుముందుగఁ జెలఁరేగిమూఁకలగుచు | నీటిలోనికిఁజనుదెంచి నెలఁతలలర్చి

గీ. చల్లులాడగ నప్పుడు చదలనెగసి | మగుడు తెనీటితుంపరలో దగియెఁజూడ
వారిసీరాటకును మెచ్చినలపురాయఁ | డానికురియించుపువ్వులవానలనఁగఁ

గీ. ఓలలిడిపట్టనరిగిన కాయ్యనీట

మునింగిదప్పుల శేతురు ముదితలంతఁ

దెలిమొగుల సొచ్చి వెడలుచుఁ జెలుపుమీలు

మేలితుఱఁగలి గొనియొడ్డు మి చులనఁగ.

క. మగువ వడినీచుక్కొనతా | నొగిందప్పుగఁబోవఁజూచియొక్క తెకలుకం
దగవైచిన కేతులుమైఁ | దగులుడునదివేల్పు తేనిందలఁపించెఁగ్గడున్.

క. తమ్ములు నక్కొమ్మలకనుఁ | దమ్ములుఁ గనఁగొనుచు నన్నదమ్ములటంచున్
జమ్మనిప్రేమాయుచుఁదుమ్మెద | దిమ్ములువడిమూఁగమునింగి తేలుగురలివల్.

క. వీలనాగల గుబ్బలమదిఁ | జెలులని జక్కవలువమ్మఁ జేరఁగఁదమకా
బ్బలుపున్నదొ యాబటువగు | చెలుపున్నదొ దానికెటుఁగఁజెల్లునె యచటన్.

తరల. పలుదెఱంగులఁబోవు చందరుఁ బట్టనన్నిటికన్నియొ

యలిగి వేవెనువెంట నేగెడు నట్టిజాచిలిమేపరులో

బలెడల్గుడునీటఁదేలుచుఁ బైపయింజనుదేరఁగా

నిలుపుటీతలవచ్చుకొమ్మల నెమ్మొగమ్ములు పొల్పుగున్.

క. పొలఁగులనీడలు దగియెన్ | బలువైయచ్చెలుల పొలుపుఁబడయఁగఁగోర్కిన్
జెలువనెలంతలు నీటన్ | దలక్రిందనుతపముసేయఁ దగిలిరనంగన్.

పంచచామరము. దర్శింగరంబు నిల్చిపొల్చిదాఁటి నీటిలోఁబారిం

జారిన్మునింగితేలి తేలి పొల్తుకల్దలిస్తు ర

చృరల్మలంగలంచ మిచ్చు సంద్రునందుఁబుట్టుచున్

దురీసలేమనట్టిజాడ దోఁపఁజూపతెన్నఁగన్.

వ. ఇట్లు నీరాటసల్పునట్టియెడ.

క. సురకరువలిచమదెంచిన | దరిఁబెట్టినకోక వెల్లఁ దడఁబడిపోఁగా

నరిగియవిదెచ్చి చెలు ల | బ్బరమగు తమచీరలెల్లఁ బూఁననంగున్.

క. లలిసీనైతయఁదానుడు | వలువలువీడ్వడఁగఁదల్చి వైశమెచెలువల్

దలఁపింపనెఱిగికుకన్ | గులుకుచు రక్కసులతేని కూతురు తెగువన్.

ఉ. నెట్టవశేయ నింబగలు నేరమి వెట్టునటంచువేలుపుల్

వెట్టియుఁ గొట్టుముల్గులుప వీలనిచేబలువొప్పసోకుడుం

బట్టముగట్టుకొన్న నృపపక్ష్యం కూతురనట్టి నేనునీ

కట్టియైలంగట్టును నె కావరమేటికి వచ్చేసికనన్.

క. విని యయ్యెలనాగకు దేవయాన యిట్లయె.

క. ఉసుటొక్కటియైబాండులే । పెసరెండుగనుండి వల్వవీడ్వడుకుండా

గసరెడ విడితగవగునా । పసిబిడ్డవె వాయదెఱచి పల్కెదపుచెలీ.

క. ఆనపుడునుడుగకమిక్కిలి । కెనుకంగేరడములాడ గేలిగఁగొనుచున్

వినివిని వేసరియోర్వక । యెనసినవగతోడఁ గూడనీపడుచనియెన్.

మత్తకోకిల. ఓలిర్క్కుసివంగడంబున కొజ్జకూరిమికూతురన్

శలవేలుపుంగన్నియం దగనీపుగట్టిక పుట్టమున్

దాటువందగు నన్న నాకని దానికర్తికెబబ్బుండా

నాలకింపకనూత్రదోచి గయాళియై చనియెవ్వశిన్.

వ. అనియక్కలికితెఱుగెఱింగించినవినికటకటంబడుచు మగిడిపొగడందగు తేజనెక్కి

మక్కవతో యయాతి తనప్రోలికింజయెనిటదేవయానయుశర్తిష్ఠచేసినయెగ్గు

వలంచుచుం జనిచని.

క. తనతోడవచ్చుఘూర్ణిక । యనుచెలికత్తియనుజూచి యయ్యింతిమదిన్

బెసఁగొనువగలంబాగులుచు । గనుఁగొనలంగిరుకవాడమఁగాఁదమకమునన్.

గీ. చెలువవృషపర్వువీడు నేఁ జేరనొల్ల । నయ్యకిజాడ నుడువునీవనుడునదియుఁ

జని యెఱింగించుటయువంత పెసఁగొన గఁనొంటిఁగాల్పడరక్కసియెజ్జవచ్చి.

సీ. కలువలుముత్యాలఁగనియెడు నోనాఁగఁ బారిఁబారిఁగన్నీటి బొట్టుజాఱ

నిరులాఁకటమెసంగి యెరవేయుచుక్కలోనాఁ గప్పుఁగొప్పనననలువ్రేల

వలఁబడ్డజక్కవల్వలె వల్పెపయ్యెద నిట్టాల్పులను జన్నుమిట్టలదరఁ

గళ్ళకుల్ తమ్మిపైఁ గ్రమ్ముచుంచును బోలె మొగమునఁ జెమటతుంపురులెలర్పఁ

బండివాడికయల దొండపంటిపగిది । మొసనివటువట్లువట్టికెమ్మేవిదనరఁ

జెప్పుదటిగిన సొగసుతోవిన్ననై । దేవయానఁ గన్లుంగొని తెగించవగచి.

క. మును ఘూర్ణికచే వినుటం । దనకూతుం గారవించి తలిదండ్రుబోడి

చనునే వగవఁగనొకయెడ । ననయము నగు నలువ్నకైన నపుగాములొగిన్.

గీ. కొమ్మశర్తిష్ఠతారాచ కూతురగుట । నెఱుంగకీలాగు నిచ్చోటనెగ్గొనర్చి

తప్పుచేసిననదినీకుఁదడవఁదగునె । కొండికయుఁగా దెయదియనెల్లముడెవినుము.

ఉ. చెన్నగుమానికంబులును జెల్వగు గుఱ్ఱబుదాము లేనుఁగు ల్పదా

గంఱున్నెపసిండ్ కోర్కి గడువంగను బాటులకిచ్చి యెన్నియెన్

జన్మము నన్నఁజేయుచునసంబునమీతెనువారు సాటియే

కన్నియ యల్కలేక యొడికంబుగ నుండెడి ప్రోడకెయ్యోడక.

క. తిట్టినఁ గొట్టిన బన్నము । ముట్టివనలుకొలుచు వగపు మునుదొంగుచేసె

పుట్టున నలరిన మరలం । బుట్టువువారలకు లేకు పుచ్చుంబోడె.

వ. కాపున నలుకనలడువలకు నిలుకడయగుట దానివిధువవలయుఁదెలియుమదియు
నుంగాక ప్రోచువా యొకనొక్కకొదవగలిగినమదినిడంద గదిదియేమిరమ్మ నపుడు
దేవయాన యతనికిట్లనియె.

క. నిందుదలంపునఁ దశరా । పొండనుగారవములే పొరపొచ్చెనునం

గొండంతపసిఁడింబుచ్చెన । నుండ గాఁదగునె వారియొద్దందంత్రీ.

క. నెట్లొను చుట్టటికంబును । జెలికారము మునుపుదనకుఁ జేసినమేలుం

దలంపక యెగ్గులు వలికెడు । ములుచలకడనుండిరేచి మోసమువచ్చుక.

వ. కాపున నేను వృషపర్వుని వీడుసొరనొల్లిననిననతండు.

క. పట్టినినుఁదాసిననా । కెట్టుమెయిన్నిలుచునుసులు లేడుగడయునె

పుట్టునను వీవ నీతో । నెట్టనఁజనుదెంచుననుచు నెగులునఁబలికెక.

వ. ఆతైఱంగున నుండ వృషపర్వుండటకువచ్చి వంతతో నెంతయు విన్ననయ్యెనున్న.

కన్నియం దొడలపయినిడుకొని బడలికఁగడ లేకకడలుకొనునడలునం

దగులు నొజ్జలం గనుంగొని మొక్కియిట్లనియె.

సీ. దురములొఁదెఱగంటిదొర సంగలపువేల్పుఁ గడిమిగెల్చినది నీకతనఁగాదె

కలసిలోజముని రక్కసితో నెదిరించి గాఁదెట్టుటయునీకతనఁగాదె

యనిలోనీటిరాయని గాడ్పు ఁదెరలించి వెతమాలు తెల్లనీకతనఁగాదె

కయ్యానజిక్కుల గమికాని ముక్కఁటిఁగుతిలపెట్టుటయు నీకతనగాదె

తమ్మిచూలియు వెన్నుండు దలఁకిమాకుఁ । గలఁగుచుండుటయెల్లనీకతనఁగాదె

కాకయుండినఁ దలంప రక్కసులకెల్లఁ । బేరునిల్చునె జేబేల పేర్చికతన.

క. అనిపలికిదేవయానం । గనఁగొని రక్కసులతోడు కలఁగకు నీకి

కినుకేమిటఁ దీతెడునది । వినిపి పుమైనర్తు నట్ల వేగిరమనుడుక.

వ. దేవయాన యిట్లనియె.

క. అట్టేనినీదుకూరిమి । పట్టిని శర్తివ్వనాకుఁ బనిసేయంగాఁ

గట్టడసేయువట్టన్నను । నెట్టన రక్కసులతోడు నెమ్మదిలోనక.

క. కరమలరి కూతురను పెం । పరయక యాతండు దేవయానకొనఁగె వే

పురువిరిబోడుల తోడుత । వరుసను శర్తివ్వఁదెచ్చి వరపుడుగాఁగక.

వ. ఆప్తుడు నృప పర్వండు తన కూతు నిచ్చుటకు శుభతసిల్లు దేవయ్యన జూచి శు
నకిట్లునియె.

క. నీడనీకొలమింటం | జూడముముంగులు గూడుచుంగొనబున ని
ట్టిడేరి కట్టుదప్పిన | చేడియ నింక నైసం బెండ్లి సేయందగదే.

గీ. అనినకుక్రుడనియె నాసోకుతేనితో | గలదుదీసికొకటికచుడుదొల్లి
పెలుచ నేలవేల్పుం బెండ్లి గాకుండెడు | మనుచుగినుకబలికియతడుచనియె.

గీ. అందుకతమున నీయింతకెందుదగిన | చెలువు నెవ్వని గూర్చునో నలువయనుచు
వంతనున్నాడం గాక యీవాలుగంటి | పెండ్లిదూరించుగదియెంత పెద్దమాకు.

వ. అనవుడు.

క. ఆయ్యాకచుడన నెవ్వం | డయ్యోయీముద్దరాలి నట్లనంగంగతం
బెయ్యది యనవుడునతొలి | దయ్యబులయెజ్జవలికెం దగనాతనితోక.

సీ. వినుమనరక్కసులును వేలుపులుదొల్లికలసిలో | బోరాడిపొలియుచుండం
దెగినసోకుడుమూంక మగుడనాబలువిద్దె పెంపుచేబ్రదికిరంపిల్లుచుండం
జేజేలుపొలివోయి చేయునట్టిదిలేక కింకతోబొగిలి యాకీలెటింగి
యీధి నేర్చి రాబ్రోడ యెవ్వడోయనచాలం దలపోసి తమయెజ్జదండకరిగి
విన్నదనములచేసొంపుచెన్నుదటిగి | యందఱుచుమొక్కిముందఱకరుగుదెంచి
కలంక డగ్గుత్తికలచేత నెలుగురాలు | పడుచునుండంగ నిట్లనిపలికిరపుడు.

గీ. రాజుమగడైన వెనుకను గాజుకడియ | మన్నసామెత నిక్కంబె యయ్యెమాట
నీవుగల్గియునిటువంటి నెగులుగల్గె | నింకమాచందమేమని యెచ్చుకొనంగ.

క. వినురక్కసులును వేల్పులు | ననియెడు నీరెండుదెగల న్నాకుక్రుడునీ
పునుగద నడిపెడువారతం | డనినీల్గినపొలసుదిండ్ర నందఱునుపక.

క. బలిసిరి రక్కసులనితో | బాలిసినచారెల్లమనంగం బోయినపోకై
యలసిరివేల్పులుమగుడం | దలకొను బ్రదుకాశలేమిం దలంపవుదీనిక.

క. అనయమునీతో సరివాం | డనిలోరక్కసులమొనల నన్నిటిమనుపక
దనవారిబ్రోవం డితడన | వినుచును నీసడికినెట్లు వెలువవుతొండే.

గీ. ఒరునింబ్రోచుటకొఱకుం గానరుగుదెంచి | చెనంటి నైసనువేడంగం జెల్లుబుడమి
వెల్లుచుజేబేలంగమింబ్రోవవెచ్చుండరిగి | రక్కసునివేడెనత్తనికిదక్కువేమి.

ఉ. దేవరపట్టినిక్కచుమదింబసిబిడ్డండునాక పేర్చిసం

జీవనిం దేరబంపుడది సేక్కులునీతనచేతంబెంపునుం

• జేవయ్యగల్లువారలకుం జిన్నదనంబు దలంపవచ్చునే

• కావునదీనికియ్యకొనఁగాఁదగు మాపర్థిఁగల్గుప్రేముడికా.

చ. అనవుడు నెట్లు కేలకతఁ డర్పిలిం బంపకఁగచుడువచ్చును
మును బొడఁగన్న మేమతని ముద్దుకొలంకెడు రూపుఁజూచి ర
మృతకుఁ గారవించి మనినారసి కూరిమిఁ జెప్పుచుండఁగా
నతనరెడు నేర్పుచేఁ జదువుచు దెను చెల్విని దేవయానతోకా.

వ. ఇట్లుచదువును.

క. చట్టుదనంబునఁగఁచుమా । పట్టునఁగనికరముఁగూర్చి బయలుపడఁగా
నెట్లుకొనవేల్పుటాజ్ఞల । పట్టికచు దొరిమతోడఁ బనులొనరింపకా.

ఉ. ఎన్నేడుఁగంటలేను వినుమితైఱఁగెల్లను సోఁకురాయ యీ
కన్నయ దేవయాన మదిఁగ్రమైదు ప్రేముడినిచ్చలుంగచుం
గన్నులఁగానకుండిన వగండురపిల్లి యొడల్పొంటుఁగుండా
సేన్నునియేమిచెప్ప నఁకనుగ్గలికింగల కూర్చియెట్టివో.

క. ఇతైఱఁగునఁ దొయ్యలికి । న్నెత్తురు పాతగుచునతఁడు నిచ్చలునుబట్టి
హత్తిన ప్రేముడిఁజదితెడు । నత్తటి నొకనాఁడు తేపటంతఁ గడంకకా.

క. తనకుఁదగు నేలవేలుపుఁ । బనులెల్లనుదీర్చి ప్రేల్చి పసరముఁగావకా
పెనుకొని యడవికినరిగినఁ । గినుకనైక్కనులువాని గీటుడఁచివెసకా.

గీ. పట్టియొక ప్రాణితో నంటఁగట్టివైచి । మరలవచ్చిరి యంతఁదామరలవిండు
కచునియునికికినడలుచు గడకుఁబోవు । కరణిఁగచుపట్టి పడమటికడలమునిఁగె.

వ. కచుండురామికిదేవయాన తద్దయుండురపిల్లుచు నిట్లనియె.

గీ. అకటప్రాద్దుగ్గుకె నావులుఁజనుదెంచెఁ । గచుండురాఁడిచేమి కతమొనఁడు
చిలువగములు రక్కసులుఁ గొట్టుమిట్టాడు । నడవిలోనొనేమి యెఱ్ఱొనొక్కొ.

క. అనివగచుదేవయానం । గనుఁగొని లోచూపుచేతఁగాంచి కచుందే
బనిచితి సంచేవని నడి । యనువుగ మైనుసులునించి యతనిఁదెచ్చెకా.

వ. ఇట్లు పెక్కువరుసమిరక్కసుల యుక్కివఁబున మక్కిన బ్రతికింపనుండి వెడియు
నొక్కనాఁడు.

క. అడవికి కేలిమిపసరము । బడిఁజన రక్కసులెటింగి పట్టుకొనికచుకా
వడిబూధిచేసినాకుం । దొడిబడఁగాఁ గల్గునీటితో నిచ్చిరొగికా.

ఉత్సాహ. గుట్టుతోడఁట్లా సగఁ గ్రోలియేనునన్నుతో
గుట్టుపాటియుండునంతఁ గ్రుంకుమెట్లనితవు.

జట్టుమీదఁ బ్రొద్దుచేరె సంజతోడనీటిరా

పట్టపయ్య కంపుగోడపట్టుమైడిసాననాక.

క. అక్కచుఁడు రామినప్పడు | పొక్కుచు నీచోవయాన పొడమువగనయో
తక్కసులచేత మడిసెనె | యక్కటతనుఁగన్నతల్లి యటమట గుడువక.

ఉ. అక్కురు లామొగంబు చెలు వాకనుఁ దమ్ములసోయగంబు నా
యక్కునుజేతు లానడుము నాపిటుఁ దాతొడ లా యొయారపుం.

చిక్కలుమెట్టుఁదమ్ములును బ్రేముడినామదిఁ బాయకుండఁగా

నక్కచునెట్టుగామఱు నాఱడిదయ్యమయింతచేసితే.

క. మునునలువయేటిఁగి మదివా | కినుమునఁగావింపఁబోలు నిమ్మెయిఁగాకుం
డిననింతతడవుకచునిం | గనుఁగొనకుండుటకు నెట్లుగా నిటులొర్తుక.

క. తినివాఁడురాకఱుండినఁ | దనమేను దొఱంగమదిని దహతహపడు దీ
నినిఁగాంచి చాలవేసరి | యెససినవగడిందుపటుప నేట్లుంటిక.

క. వినువేల్పుటాజ్జకొడుకని | కినుకకొరక్కనులువాని గీటడఁచెదరా
తనికింతవగవ నేటికిఁ | జనుఁగాకలపుట్టువేమచక్కికిఁగడఁకన్.

వ. ఆనపుడు మిగులవగలనొగిలి యిమ్మగువ యిట్లనియె.

చ. గొనములప్రోక యంగిరసు కూరిమిమన్నఁడువేల్పుటాజ్జపే

ర్చిని గనుఁగొన్నబిడ్డ మఱిమీకునుజట్టు కడిందిరూపు నే

ర్పును గడు నేమముంగలుగు ప్రోడ వితా తొలువేల్పు మూఁకచేఁ

జనినకచుందలంప మదిజాలిఁగరంగదె యెట్టివారిక.

సీ. జగములఁగలిగింపఁ జాలునల్తొగముల దొరపట్టియైన యంగిరసుమన్నఁ

డరయవేల్పుల్లకెల్ల న్నయగారనంజగు నుడుగు తేనికిఁగూర్చికొడుకుఁగుట్ట

వేళ్ళాటునోడన నోములపంటయై కనుపట్టఁగాఁ దారకన్నబిడ్డ

భృగువుమూడవయప్పతగఁదీర్పఁగలిగిన పెనులిచ్చివగునీకు ననుఁగుఁజట్టు

నేలవేలుపుమొదలిటి నేమములకు | నెలపు చెలువపు గమికాఁడ్డుపిలుకుమారి

రక్కసులచేతఁ బోయిన యక్కచునకు | వగవకెట్లోర్తు మైయెల్ల నొగులఁదండ్రీ

గీ. అతనిఁజూచికాని యారగింపనటంచు | వగచుచున్నదీని తెగువయేటిఁగి

తిదినుకడుపులోనఁ జేవెట్టికలఁచిన | యట్టులైననోర్వ కడలియెన్ను.

మ. వినులోచూపున నేలపైనడవులున్వీళ్ళు న్నలల్పంద్రము

తెనుదీవుల్దగు పల్లియల్వెదకి హాళింజల్వఁజేడ్డిమ్ములు

స్వీనుక్రోధింబు వేలుపున్నెలపు లన్నింజూచి యే గానలే

కనయంబున్నది నబ్రమున్వగపు నాకంతంతయుం గ్రమ్మంగన్.

గీ. మఱియునట్లుచూడ మదిలోనఁదోచినన్ | గఁటిబూదియగుచుం గల్లుతోడన్.

గలసినాదుకండ్లుగఁడుపులోననయున్న | కచునిసంతసాబు గడలుకొనంగ.

క. కలుదోసంబున రాకొ | సులుచేసినయట్టి కానిచొప్పునుమదిలోన్

చెడిసికొనియలుకవాడమినన్ | గలఁగుచునిట్లంటి నిజగంబులనిల్పున్.

క. తొలుబాములబలునేమం | బులతోడన్ బెక్కుజన్నులు సేయంగన్

గలతెలివొ జెలుచునియ్యెడన్ | గలుద్రావందగునె యెఱుకగలవారలకున్.

క. అనికలుత్రావుటయెవ్వ | కినిగాదని పలికి పంతగించుచునాజ్.

వనిజేతఁగఁడుపులోఁగచు | నచుపునబ్రతికింపఁదెలిసి యతఁడిట్లనియెన్.

ఉ. లావుఁగడంకయు న్నటినలంగనిమేనును బొందఁగల్గెనే

జేవరవిద్రేచే బ్రదికితందగ నీకడుపింకపెళ్ళనే

త్రోవయొయానతీవలయున్ దోచినలాగున నన్నున్ బ్రోవఁగా

నావుడు నోడకుండుచుని నామదివీడఁచుదెంచుటెట్లాకొ.

వ. అని పలుదెఱంగులం దలపోసి.

క. వినుకడుపువ్రక్కలించుచున్ | జనుదేరఁగ సోలిపడ్డసరగ నెకడఁకన్

ననుబ్రదికింపఁగ సజ్జే | వనిచెప్పితిన్ గచునకపుడు వదలికూర్చిన్.

గీ. బ్రతుకుత్రోవయిట్లు పరఁగనేఁజెప్పినన్ | గచుండుపెడతెనిండుం గడుపుత్రచ్చి

పుట్టుగట్టుచఱి బొడముతమ్ములవిందు | కరణిమేనితెల్వి కడలుకొనంగ.

చ. చెలఁగుచు నిట్లు దాన్ గడుపు చించుచు వెల్లిన మేనిలోను సుర్

దొలఁగుట నేలఘైబడినన్ దోడనె నన్బ్రతికింప నేయ్యతో

వెలసెను జానికింబ్రతుకు పద్దెయు మిక్కిలి వెంపుతోడవే

ల్పలు గొనియాడుచుంగురియు పువ్వులవాసలు మీఁదఁబర్వంగన్.

వ. ఇట్లు సజ్జేచనివడసికచుండుతాఁదడపున్నవాఁడయిమాతోనొక్కనాఁడిట్లనియె.

క. మీరును మీదేజేరియు | గాతమునఁ బ్రోవఁ దడవుగా నిటనుంటిన్

గోరినది గల్గెనంపుఁడు | తారను మాతండ్రిఁజూడఁ దలఁచితి ననుభున్.

—ఉ. పిన్నపుగాన నీవు కఱేఁజేముడి ముంగిటిలోనఁ ద్రిమరన్

నిన్నబతేందల్లంబుబడు నీవిటనిల్చిన పెక్కులేండ్లుమా

శన్నులువాచు నీమొగముగానకయొప్పుడుఁజూడకున్న నా

యన్న యిదేటికిం దనుక మారసిచూచిన వింతశ్శాఁడవే.

క. నీవనంగ దేవయాననం । గావతే మాకు వింతగా దేకద నీ
 కీవేగర మేటికిమది । నాపుడునతంబట్లుగొన్ని నాళ్ళుండి వెనక.

వ. తనవీటికిం బోయెదనని విన్నవించుటచేసు.

నీ. కరము పెద్దమున యంగిరసుచేంతకుఁబోయి చక్కఁగాఁ జూఁగిలి మొక్కెనను
 బేబేల కొజ్జయై చెలఁగెడుమీతండ్రిఁ గ్రుచ్చికొఁగిటఁ జేర్చుకొనియెననుము
 తనతోడఁబుట్టువుఁడార నెమ్మదిలోన నిర్దిలిదైవార నడిగెనుము
 కడు జయంతుఁడు లోనుగాఁగొమాళ్ల నుగూడ వేల్పుచున్నని దీవించెననుము
 మఱియుఁ దక్కినవారి నామాటగానె । తగినలాగునఁ బట్టుకుమందఱకుఁజాల
 నలరునీవనిచెప్పినే ననుపనతఁడు । నదుగ నమకట్టి యున్నచో నప్పుడెఱిగి.

నీ. ముదురువెన్నెలగాయు మత్యాలతన్నెపైఁ బైఁడి యచ్చఁగండ్లుపాటపైచి
 మఱియాడియాడి తామరకంపుఁబీటపై నోమనగుంటల నుజ్జగించి
 పాఁపమేపరిపచ్చ పన్నురులోవులఁగులుకు గుజ్జనగూళ్లు గుడుచుటుడిగి
 తనయీడుచారైన తలిరాకుఁబోఁడ్లతో సేరిబొమ్మ పెండ్లి డ్లుసేయకడలి
 తోడిచెలులెల్ల వెఱఁగుతోఁగూడరాఁగ । గొనబుఁగనుదమ్ములనునీళ్ళుగ్రుక్కుకొనుచుఁ
 జిన్నేవేసలిజాఱంగఁ జిన్నవోయి । తెగువనచటికి నేతెంచె దేవయాన.

వ. ఇట్లువచ్చిన నక్కచుం డిట్లనియె.

మత్తకోకిల. తోడఁబుట్టుగు కన్ననీవాగిఁ దోడునీడయి ప్రానఁగా
 నీడ నేకొదలేకయుండితి నింకమాతలిదండ్రులక
 జూడఁబోయెదనయ్య వారలఁ జూచిరమ్మనిపంకెనో
 చేడియా మదిలోన నాదగు సేమమారయుచుండుమి.

క. అనిపలుకఁ గొమ్మమిక్కిలి । తనమది గలఁగంగ నిట్టితలఁపుటగలవే
 మునునీకు నాకుదగులము । నొనరించెం దమ్మిచూలి యుల్లములంబుక.

నీ. ముగురువేల్పులు మెచ్చ భృగువునకర్తిలి మనుచుండన్నది నీకుఁజరువుగాదె
 యనయంబు దొలివేల్పుటయ గారికిఁగూర్చి యల్లుండన్నదీనీకు ననువుగాదె
 పొగడు నీలువుచేతఁ దగుదేవయానకఁ బెనిమిటియననీకుఁ బెప్పుగాదె
 తుదవృషపర్వుండు మొదలైనరక్కసుల్తన్నించుటదీనీకు వన్నెగాదె
 తొడఁగియకాఁగామినీ మదిఁదోచకున్న । ననుఁగులగు పెద్దవారల నడిగిచూడు
 వేలవిడనాడ నాలిగో నేలునన్ను । వినుముచెప్పెదమాటలుఁజేయునేల.

క. అనఁజెప్పుముసితోనుచుం । దనమదిలోనలిగికుచుండు తలిరుంబోఁడి
 వినఁదగని పల్లకు పలుకం । జనునేతలపోయనిట్లు చాలునుడుగుమి.

క. వినుచున్నచెప్పినతడనుం | దనతండ్రియు నొక్కరూప తలంపఁగొనదిగా

వుననీవునాకుఁజెల్లెల | వనువగునా యిట్టిమాట లాడఁగ నీకున్.

ఉ. నావుడు వేవయాన మదినాఁటిన యల్కనఁజై ననీకు సం

జీవని పంపు సేయదని చేరికఁబల్కె నతండుమిక్కిలిం

దావగనొందియోసేలఁత నాకదివమ్ము పోయె నేనియున్

నీతనిఁట్లనొవలన నేర్చినవారికిఁ బంపు సేయదే.

క. అనికన్కతోడ నిటువలె | బనిమాలినపాటనన్నఁబలికితివలెగా

వుననీకు నెలవేలుపు | పెనిమిటిగాకుండుననుచుఁ జెలుచన్నాడివెన్.

వ. ఇట్టికొమ్మఁబలికి కచుండు తన నెలవునకుం జనియెననిపలికి శుక్రుండు వృషపర్వుం

డును దోడనేగుదేర పీఠికి దోడ్కొనివచ్చిన దేవయాన శర్మిష్ఠగొలువఁ

జాటలం దేటమాటలం దోటలం బ్రాద్దుగడపుచు నుండెంత.

చ. కొఱలెడుతేజఁబసిఁడి గుబ్బలియు న్నటి పెండికొండయుం

గిరఁగునటంచు సంద్రములు కాఁకలనింకునటంచు నెల్లెడ

న్నెఱయునసంపుఁగ ప్పరము నించినగుబులఁ గల్గునాగలం

దలుగొనియాడుచుండఁగ సతంబుగ రాసిరిఁగన్న సేర్పరీ.

క. పురుకుత్పు రంతిదేవు న | గరుని న్నాథాతఁ బృథుని గయుని దిలీపున్

భరతు యయాతిం దెగడెడు | సరవిజగములనుమించుచాగవుఁగడలి.

మాచిని. నలుమొగములచూలు న్నల్ల నొమేసిడాలుం

జెలఁగునడుగుజాలున్ జిందముంజుట్టువాలు

స్వలచుకలిమియాలు స్వన్నెచువ్వల్యమేలుం

గలుగునతఁడునీపైఁ గల్గి తోనుండుమేటి.

గద్య. ఇది శ్రీమదనగోపాల మంత్రప్రసాద లబ్ధసారస్వత సుకవిహితవచోపభాషే

భావనామాత్య తనూభవ పొన్నికంటి తెలగ నార్యప్రణీతరబయిన యయ్యూతి

చరిత్రంబను నచ్చతెలుఁగుఁ గబ్బంబునందుఁ దృతీయాశ్వాసము.

చ తు ర్థా శ్వా స ము .

క. సిరిమీటిన్దాజులేదే | వర మానిసితనముపూని వచ్చినసెకకన్

దొరవేలుప బలుగెలుకడ | తఱికొండ యమీనుఖానతలఁపులనెలవా.

వ. ఆటమీఁది తెఱంగువినుము.

చ. కరువలిరక్క సుత్ కెరుక గ్రమ్మివడంకంగ మ్రాంకువేల్పులన్
దొనకొనియాకురెంటెములు దోచంగ గోవెల కూతఁజెప్పఁగా
నరయుచుచారల్లంగడిమి నామని వెన్నుఁడునొంపఁజిందు నె
త్తురుబలె లేజిశల్లలరె దోపులఁజూపఱి చూడ్కిపండువై.
సీ అలమంటఁజెలఁగురా చిలుకలచాలుపుల్ వేలుపు మన్నని పెండ్లుగాఁగఁ
బూఁదెనియలఁజాలఁ బొదలుతేటలమ్రాంత రహిమించునుటుచులి రవలిశాఁగ
మూఁకలై పొడ్డవైన చీకటిమ్రాంకుల చాళ్లుగార్కొన్న మొగుళ్లుగాఁగ
వెలుతురీ మకజాటుఁ రిదేనియలసోన వదలకకురియు పెన్ వొనగాఁగ
వేడు కలుమీఱదోదోటలనాడుకొమలు వెలఁదు లెల్లను మెఱుఁగ్కుదీవియలుగాఁగఁ
గ్రమ్మియుప్పొంగుచును దొలుకారువోలె । వలపు నెఱపుచు నామః పొలుపుమీతె.
గీ. ఎఱమిమైకాజి యూరంపు లేనుఁగులను । నొంచునామనియను తెఱనోటిమెకఱు
గోళ్లఁగను దగిమేదుగులను మొగ్గలమరెఁదమరంగు మిన్నెల్లనలమికోనఁగ.
క. క్రంశుకొనుచిగురుజొంపము । లందగెబలుమావుంత లలి నెల్లెడలన్
జెందిరపుఁగాఁపడగల । నందఁబగు మరునితేరు లనఁగాఁ బాలుపై.

మస్తకోకిల. ఏచెమాపులుఁగ్రోవులున్ దగునిప్పలున్ గురివెందలున్
బూచెనిమ్ములు దాడిమ్ములుఁబొన్నలున్ సురపొన్నలున్
గాచెఁజిన్నల కన్నమున్నగ గంగరావులుమోవులున్
రాచెఁగొమ్మునింగి గోఁగులురావులున్ గడురీపులన్.

శా. ప్రేలుంగొమ్ములు నేలదారసిలినన్ వెళ్లంగ రాకుండఁగా
లోలోఁద్రెమ్ములు నాలిగాడ్పులు పగళ్లున్రేలుఁ బూఁదావులన్
జాలన్ మ్రుచ్చిలిప్రోవఁబట్టుకొని పజ్జన్ బచ్చగండార్లలో
సోలన్ గానఁజెట్టెగామనియనన్ జూపట్టెలేదోటలన్.
గీ. అశురెఁబుప్పొడికుప్పలైయంతనంత । మెట్టదామరపాకుల మీఁదబాటి
పైఁడిచూలాలి వేఱువాయదోట । కలిమిచెవివెట్టు కలవంటకంబులనఁగ.

చ. చలిమిరిగాడ్పుచే నెగసిసన్నపుసుళ్ల గుచాకసంపుమం
దలవిలసిల్లెఁబుప్పొడులు దట్టముగా మదిఁగ్రమ్మకూర్చిచే
గలఁగివిరాలిఁగుందు తెఱగంటి నెలంతలమీఁదఁ జొన్ను పూ
విలుతునిపైఁడిఁచుట్టులుఁగు వేలములుంబలెసొంపు పెంపునన్.

క. అగినెనిరుల్ కరువలిచే । నెగయందోదేఁటిచాల్పు లేగుందలుచై
తొగరాచపదుపులన్ వెను । తగుటచునెలదిండిపిండు దాగొనుపగిదిన్.

మా ఎలమిక్ దుమైద్రమోతవాసెరవలై యంపొందవత్తిల్లుకో
 వెలసీకారుల కూకపాటలమరక వేసేక్కతోనానిగా
 ద్దులపేరడిగలనట్టువుల్ గఱపఁగోవుల్ చూపులేదీవపా
 త్రలకయ్యాచునిపూవుచుతైపుసరుత్ దాల్చుగ సచ్చెక్కగఱున్.

వ. మఱియు విరితేనియ లానిపూని మత్తిలి తత్తఱంబున దిరుగు తేటిమొత్తంబు
 యొకలసేన్నం గరువలి గట్టువనట్టువ గఱప నామనిరా తేనికడ నామతీవపాత
 రలముందఱఁ గ్రంకుగానెత్తినమవ్వంపుమప్పటాబుల తెరలమరువులనం గ్రమ్ము
 పూదుమ్ముల మమ్మరంబులం గొమ్మలంగానక త్రిమ్మరు కలికిత్తాచిలుకల పలుకుల
 రొదల నెదలు నలంగ మెలంగు తెరువరులనేయ చానటంబుచిలికిన మరునచిలుకులు
 వోసి తుచ్చేదదిమ్ములనలరు నలరులంగాంచి వలతేని కానిపనికిఁగిరుకం గి నుంగ్గొను
 తోటకలిమి చెలియచూపులసొంపునంగెపుపోననఁబులగు దాననంబులును దాన
 నంబులుచీకటి మ్రాఁకుమూఁకలలోన నిరులువొరలు తమదాయయగు పేఁడి
 వేలుంగునింగికివెఱచి పఱచిన నతఃమైపుట్టుగులం బట్టిలోనడుకొన్న వడువున
 నున్న గేకిసలుగొట్టు నిర్లపట్టి పిండునుంబోతఁ జెలంగుకోవెలలునుగోవెలలోగరుం
 జిగురు లుమియంగని మన్నీటితోనానిన మానికంబులు వెడలించు నించుమొగు
 లుం దెగలని పట్టుగానాడు జట్టునట్టువపిట్టలు కటిచిలువతెఱవలను తలపు
 పెరిపుక జడలకొడియ వడివడిందీవ యుయ్యలలూఁగు మగువలనగవువెన్నెలలోన
 ట్టిక్కల పెక్కువలుంబోతఁ గానిపించుపొన్న మొగ్గులును బొన్న మొగ్గుహత్తిస
 ముతైపుందొడవు లయ్యెడనిడి పూఁదేనియల జలకంబాడు తోఁపువేలుపుజానకు
 దిద్దినసద్దంపుఁ బసపుచుద్దల యొద్దికందగు పెద్దఁమ్మపండ్లును సమ్మపండ్ల యచ్చ
 పుఁ బచ్చడాలు చాలస్తీటుచుం గారుగోగులపైఁబర్వఁజనుపకంబులని కలంగి
 తొలంగి చేరికతిరుగు తత్తరంబుల తేటిమొత్తంబులం గేలిచేసీమించు తీవెచానల
 యెలుంగులనం గులుకుపలుకులుగల కలికిచిలుకలును జిలుక ముక్కుల నొక్కఁబడు
 మారేడుంబండ్ల చెన్నుగని తమయన్నల చన్నులపోలికలనవిరాలింజాలింబడు తెగు
 వరులంజాచి వగచు మ్రాఁకులకన్నీరునుం బోలెజోరునంజాలు పూఁదేనియలును
 బూఁదేనియ కాలువవాళ్ళ సుల్లంబడి వడివడిందిరుగు నురుని కెంపుబొంగిరంబు
 లుంబోని మెట్టదామర మొగడలును దామర మొగడల్లదెగడు చిన్నిచన్నులు
 గల కన్నియఱున్నా చూపుం బూఁదేనియలాని తీనియలయందుంబాడు నేర్పలకు
 పొచ్చి పచ్చవిల్కాఁడు గురియించువిరివానలు బోలెగరువలిచేఁ దొరుంగువరు
 వంపుననలునుంగలిగి వలరాజాలాయంబునుం బోలె మాపులకుండానకఁదై చాక

- సోయగంబునుంబోలెమోవులం బాపటలసోంపుమీటి వెలయాండ్రచిన్నలచెన్ను
గోరంటలంబొదలి తోపుచూపఱకు! బేరామనిగా నాచునియొప్పెనంత.
- క. తోరపుంగన్నెల వేపుర | తోరహిశర్తివ్వకొలువందుల కింపుచునీల
గారపుందోక కల జనియెన్ | గారవమున చేరయానకడునాట తమిన్.
- సీ. మెదలెడు గండుండుమైదల పెకరొదలచేద బొదలెడుగురివెంద పొదలుదూటి
కలకలంబుల్లు చిల్కలకొలంబులం జాలనలరు పొన్నలమూఁగి యలరులాటి
చెలంగుచుంగిలకిల గులుకు కోవెలకు నలకువల్ గడపు జిన్నలకునుటికి
ననలచేమరున్నిన్ననలచేజెన్నెవ పొగడలకును దమ్ము బాగడనరిగి
కలికియెలదేటి కడుపులకలికియులికి | పెనలుగొనియెడు చిన్నిగుంపెనలకేగి
మరలకానట్టు మెట్టతామరలుచిదిమి | తోటనాడుచు నెలకుకల్ నీటుమెఱసి.
- ఉ. తొంగలిపువ్వుందేనియలం దూకొనిమత్తిలి తున్నెదల్పయిన్
బొంగుచు వ్రాలనొప్పెనంగు పూచిన పొన్నంగడంగి కాంచిమున్
మ్రొంగిన యాపిసంబు వెనమీదికించిచ్చిలు వేడికంటియా
జుగమటంచుమ్రొక్కెనొకబాన నెంతలుచూచినవ్వంగన్.
- క. వడోజనందనయడుగులంగల | కడుంగెంపుందనంబు పుడమింగ్రమ్మినందమినే
నాడితలిరువడియె ననియటం | దడవంగనగి రొక్కకలికి దారాడుచెలుల్.
- చ. మనుపొకచోటం దుమైదలు మూఁగినమల్లెలు గోయంబోయినం
బెనకువంగుట్టినం గలుగుబీతుమది దొలకంగం గ్రమ్ముచుం
దన కడకంటి చూపుపయిం దారొక్క గొజ్జంగులందు దేంట్లువ్రా
లినవనిచేరనోడి యొకలేమకడుంగడంజోపుందమ్మిచేన్.
- పంచచామరము. సరుల్పెనంగొనంగ జిల్లుంజన్నుంగప్పజాఱంగ
గురుల్పెనన్నాసల్ పొసంగం గూడిచాలమిఱంగ
దరుల్పెడంకుచుండనాని తారగల్లియేగి క్రొ
వ్విరుల్గతింబి కోసెనోర్తువెంటింజానలంటంగాన్.
- సీ. బొట్టుగులేమావి బొదలించె నొక్కర్తుచూచియుంచేనంటి సొబగుమీఱ
బొన్నంబ్రేంకణమును బూయించెనొక్కర్తు చిలుపు నునుబాటుగుఱంగలింప
బొగడను గంకేళి, దగవిరుల్ గలిగించె నెమ్మింగల్లుమిసి తన్నియునొకర్తు
కొనరివావిలి గొండగోంగును ననిపించె మూర్కొనమాటోడి యుదితయోరు
క్రోవింబూపులు నిండించె గొమ్మయోరు | కదసికూరిమితోడుతం గొంగిలింబి
చనుపకంబునంగొన్ననల్దనియనించె | ముదితయొక్కతె తనముద్దుమోముంజూ

సుగంధి. చాటుజాలు సెంత కైనఁ జాలునున్న గన్నెరుల్
 రేలపూలకేల గోలరేయ నిందులోనఁ బా
 నేల తాళుమన్న నన్న సెట్టుదిట్టైనక్కటా
 మేలుమేలుమ్మద్దరాల మెచ్చవచ్చె గామదిక్.

వ. అమటియు నొక్కయెడ.

క. చేలితీవయుయ్యలూఁగఁగన్ | నలుగుంజగయున్ మొగ్గులు నలుగమెనుకా
 బిలిదిండి దగులనెల్లయున్ | దురుదులవెనుకకునుగదిమి ప్రోపాడునామి.
 తోటకము. పొలుపుతోగనుఁగోవలపుల్ గొలుపన్ | నొలుకాదు మెల్లులగులతోనెల్ల
 వలరాచసిరుల్ వలెవారొకచోఁ | బలుపొగురివెండలపందిరిలోన్.

సీ. చిన్నారి పొన్నారి చిలుతపాయంబులఁ బెరిగెనుంచలఁబెండ్లి చేసినేసి
 యెలజవ్వనపుమంపు గలిగిపెంపునమించు చిలుకలఁబాన్పు పై పోయి
 పూలతేనియలందుఁ జూలాలిగొరువంక పిండు గెట్లుంబులఁ జెల్లిపెల్లి
 కోవెలబాలింత కొమ్మలకిమ్ముగా నొనరించితగఁ బుగుదోమియొమి
 పల్లలునుదేఱి చిన్ని పాపలకుఁగలికి | పువ్వుఁజేనియన గుఱుపోనెపోసి
 కడలుకొనువేడుకలతోడఁ బడఁతులగున్ | వెడలిపెండియునొకచోట నగులుదమి.

రగడ్డ. మావులుదగుమగుమావులకిరవులు | తావులకును గడుతావుల విగువులు
 కోవుతెమదిఁగైకోవుతెకన్నియ | మేవులుపగడవు మేవులువన్నియ
 గుంపెకలకుఁగాఁ గు పెకలేటికి | లంపులువిసులతలంపులుబోఁటికి
 మానుపమ్మగు మానుపనేమగు | కానికపూనిలు కానిఁయూదగు
 వేసలిపువ్వులు వేసలిజాతెనుఁ | గానవెయ్యెప్పులు గానవెయ్యెను
 బొగడకుమాటికిఁ బొగడకునెచ్చెలి | మొగలిరిగుల్ పూమొగలిరివెచ్చెలి
 రంతేటికి గోరంతేమల్లెల | మతులకా సెవరతులఁబెల్లెల
 చనుపకములు గొనఁజనునేమాటికి | వనవిల్లుల మన్నుగొమ్మెరి
 నెమ్మినుండియానెమ్మికివదరెనుఁ | గొమ్మాపొన్నలు గొమ్మాపదరెనుఁ
 జూలంజాలని జాలవెయ్యివిరి | గోలయిచ్చు బొగోలదెవారి
 మారేటికిఁ బులుశూతేటికిఁజన | గోరంటలకొన గోర టపెనన
 విరిగిపయంగడు విరిగిరిచానలు | విరులు గలుగుత్రావిరి కాననలు
 దమ్మిటదగియెడఁదమ్మలపేరట | నెమ్మిఁగొనదగ నెమ్మిమిరట
 రాకునెలంత పరాకుననమ్మకు | మానులదేమటే మాకికఁజెమ్మకు
 మబ్బెందలె మాకబ్బెందలెచెలి | గుబ్బెతయదియూ గుబ్బెతగిన్నియ

- కారణకేయోడి కారపుంగింకను । నేరముమాకిది నేరముబాంకను
 నీడకుంజెలిరాకీడకుంగోయంగ నాడకురా విడనాడకుపాయంగ
 బనసలపైబూంబనసల్ గనుంగోను । పనుపడ్డవి మరుపనులకునవిమును
 మరువముచెలి నామరువములాయను । కఱవో విరులక్కఱవోగోయను
 మాటకుమూరకమాటకువత్తురె । బోటులుమఱిమీ బోటులుమెత్తురె
 యనుచుదగిలి సయ్యాటలంబాడుచు । ననవిలుకాని వినంగొనియాడుచు
 వ. ఇట్లు నీటుమెఱసి తోటలనాడు బోటులాటసాలించి.
- క. కప్పంగొప్పల్లజన్నుం । గప్పలమొగముల నాడళ్ల గప్పినమెఱుంగుం
 బుప్పొడివిదిరిచికొనిమఱి । యప్పడతుక లరిగికప్రసనటులచెంతక.
- నీ. పువ్వుదేనియకాల్వ పొంత పొన్నలలోన బాలుపొందు చెంగల్వ కొలనిదేరిని
 బూచిన చనుపకంబులుచుట్టివచ్చిన గురివెందతీన పందిరులయందు
 జలువలనెలవులై యలరారునెలతాల తిన్నియల్ పన్నీటితేటనలికి
 విరివిలు నతనిదేవేంగస్తురి దమ్మి తేకుపైవ్రాసి గుఱించినిలిపి
 కమ్మవిరినీట జలకంబుగానుగూర్చి । నగపుచుత్యాల తొడపులు దగనమర్చి
 కలికిక్రోన్నన పొదచానికములుచేర్చి । సిరులనెదిరించుచును బెండ్లిసేయుచుండ
- గీ. నాలిగాడ్చు కాలరియోలిసరిగి । వారివేనలి విరులనింపాడుతావు
 తెల్లగానుకగానిచ్చి మెలమించిలువ । నచటవేంటాడుచున్న యయాతివచ్చి.
- క. తెలిమొగులలోన వెలింగెడు । తొలుకారుమెఱుంగు పగిదిదోరపుటాఱువుల్
 దులకించు నాటతమిచే । నలరుంబొదవెడలివచ్చు నలశర్తివ్వు.
- వ. కాంచి యగ్గుబృత సోయగంబున కబ్బుగపడి యబ్బలియుండు తనలోన.
- నీ. తమ్ములుచుక్కలు తాంజేళ్లుచురుపొదుల్ పసిండియనంటులు నిసుకతిప్ప
 సుడిచదల్ బంగారు కడవలుదీవియల్ చివురుచిందంబు పసిండియేడ్డ
 ములుతలిర్వెన్నెల మొల్ల మొగ్గలునువ్వుల బువ్వుమీనున దూపులునువిండ్లు
 నరతొగదొరసోగ సిరివ్రాతచెలువముల్ రహిమించుజేజేల రాచతాలు
 నివిగదాపోలికలు చూడనింతులందు । నాడలియొప్పులు గొనియాడుచున్న యెక
 నవిబెడంగుగ నీచానయందుసాటి । సేయవచ్చిన నేకిసిగ్గుగాదె.
- గీ. మరునియురులనందగి శ్లేఱి సిరులవఱులు । తెఱవకురులకుసరిరామిదీతెఱగాక
 కడిమిందను పెంపువోబూరిగఱవనెల । రహియఱ్ఱ వేలుపులిరాచరాలకెల్ల.
- క. మరుండరనెలకడదాచిన । విరిదూపును నల్లచెఱకు విండ్లునుబతెవే
 ఘఱునలరు చేరుచుక్కయు । నరుదగు కనుబొమలుమిగుల నతివకునమరెక.

1. నెలకుకొక్క గుల్లనంగా | బాలుపగు నెలవెలుగు మేపులుగులుమిచ్చే
గొలదియెటుంగకతినివె | నెలగ్రక్కెను ననంగ నెనంగ నెలకొనునగపుల్.

2. తమ్ములబూనిల్తుని కొ | తమ్ముల జీతకిగొనక యడకించుంగడు
గొమ్మనిడునాల్గు గన్నులు | గొమ్మించులు గలిగిపొల్పు గులికెడుచూపుల్.

3. పెలుచదమదామయ్యేన సంపెంగవిరిని | గెలిచేనని ముక్కునిరుగడగొలిచియుండి
త్రుల్లియాడెడు తుమ్మెదపిల్లలనంగ | బాలుచు నెలకుక చూపులు చెలువమమర.

4. కప్పరముపాదులోపల గరముసరది | నాటివె నెలయను తేటనీటదడప
మొనలుచూపిన ముత్యాలమొలకలనంగ | నారపుతోడుత జెలిపలువరు సదనరె.

5. లలిచించ దారలోపల | దిలకింపంగనంచి జుంటి తేనియలుకడు
జిలుకంగబెరిగిన పగడపు | దలిరనంగా నలివపెదవి తగు గొనియాడె.

తరల చిలువలెంకిమెకంబుచెట్టుని చెప్పకొందుకుల్లయి
పొలతి నెమ్మగముంగడుకనుబోలజాలక నెమ్మది
గలగిమక్కలరాయడంతయుంగది వెల్వెలచాటెగా
కలరుపిల్తు మేనమామగు నయ్యకాకొదగల్గునే.

6. చెలువమెడతుంటవిల్తునిచిందమరయ | నందునిరుగడవైనకుందనంపు
సరులుపూబోడిచేతులుచాలనరయ | గాకయుండిననీగరగరికగలచె.

7. చెలినుగురుగడు దొరయ సేనుముతో నెలకుండంగలెన
జ్ఞాలిమలయల్లువానితల వాడని పువ్వయినిచ్చ నేనునీ
నెలకుక చేతులబడిన నెలరదంబగు వేల్పుడాల్పున
ర్తిలిననిచేగె నమ్మెగలిరేకులనం దగువాండిగొల్లొగి.

8. అతివచన్నులు జక్కవలగుటకేమి | సందియంబింక దండలచాయనిగిడి
రెక్కతైయిండ సొంపునచిక్కటిల్లి | వలిపపయ్యెదయగుచిన్నిమొనుదగుల.

9. గరగరికనిచ్చగలుగక | బురుదంగలగుటయ కాకపాలుపలంగుండ
మరమొగ్గులపేరిటితా | మరమొగ్గులపొలంగలవె మగువచనుగవ.

10. బంగారుదీవయుంబలే | సంగునదగు పొలతిమేన నారుదనచ్చు
బంగారుమెలుగులోపలి | సింగారపుమిసిమిగ్రమ్మజేరయపాలె.

11. ముగువునందమ్మిచూలి మదిముందరెఱింగినయల్లు నేర్పుతో
దరులనుపైడిట్టిలను దానెతిరంబుగ నుంచెగాకయే

12. మెరపుననిల్చు దీనిదగుప్రేకపుగుబ్బల ప్రేగున జదల్
దొరసినయట్టి నెన్నడును తొరపునల్వకడంకతుచ్చిల్.

క. ఎనయిసుకతిప్పయని చె | పి న నేమనవచ్చుఁజెలియపిటుఁదుంబ తెఱ
నునుపోయది యిటువ తెఱగడుఁ | దగ్గుపో కాదనరుదానిఁదద్దయఁగడఁకన్.

క్ష. పలుచెఱఁగుఁకదమనేరుపు | కొలఁదన్ నెఱజాణలెల్లఁ గొనియాడినని
య్యె- నాగ మెఱుఁగుఁదొడలన్ | దలన్ దైనమననంటి తరజూపోలన్.

క. తలఁకకుమకుని యేకతమునఁ | బలికిన మొఱవెట్టునపుడే పరికింపంగాఁ
బొలఁతుకచిటుఁదొడలంగా | లేలువోలమిడాఁగివెఱచి లెక్కింపంగన్.

మ. తమకుంబోలేకలైనవేయనుమదిం దాఁజేళ్లఁదామల్కతో
నెమకన్ నీళ్లు నింగియున్నవన నెంతేనొప్పు నున్ గోళ్లనం
దములైమీతెడు తెల్లదాటగమిలోనన్ గొచ్చుమీఁగాళ్లు చూ
చిమదిక జూడఁగ కినిసాటిగలదే చెప్పఁగ నెచ్చోననున్.

వ. అనియిట్లు నెత్తుది నక్కొచ్చుసోయగంబులు కైవారంబులు సేయుచున్నంత.

సీ. బలుమించుతలమించునలిమించుసిరిఁబొల్పు మేచాయవిరులసంపెఁగలఁజేయ

నైతరుబలుమాటు లలిగేరునెమ్మోయి చెలఁగితమ్మలనుదమ్ములను జేయ

జగదాఁబగదాల నగుదాటగలమోవి చెందమ్మిరేకుఁజివున సేయఁ

గరముచీకటిగప్పు కప్పువేనలియొప్పు తేటలుకొకవింత నీటుసేయ

నలువజగములఁగలిగినపొలుపుగరఁచి | యెంచెనైల కరువులోనించినయత్తివ

గాఁదలంచంగఁబోలునీకలికినపుర | యనఁగనటవచ్చు నద్దేవయానఁగాంచి.

వ. మున్న నైలంత నెఱింగియు నెటుంగని వాఁడపోతెఁ జక్కఁదనంబునకు నిక్కయ

శర్తివఁదెలియవలసి యక్కొచ్చుకిట్లునియె.

క. పలుమాటునిందువత్తుము | తొలుతనినుంజూచి యెఱుఁగఁవోయ్యలినీకున్

గొలమెయ్యది రుఁదెయ్యది | యలకొచ్చుయ నీవు నేమి యగుదురుఁజావిన్.

వ. ఆనపుడు.

సీ. మున్నున నైఱుఁగుదు విన్నాతివృషపర్వుఁ డనుతొలువేల్పురాయగి కొమార్తె

శర్తివృనాఁగనీచాన నన్నలనాఁడు నీటద్రొబ్బించిన నెలఁతగాదె

నాటితప్పునకునీననఁబోఁడ్లతోనాకు వరపుడైయున్న దీవాలుఁగంటి

ననుఁబెండ్లియ్యాడిమన్ననదీనిలోనుగాఁగల నెలఁతుక లూడిగములు సేయఁ

గడలిఁచ్చున పొలఁతుకల్ కదిసికొలువ | వెలయునల్వేయిగొన్నల్ వేల్పువో

బెంపుతోనిచ్చఁగడలేని సొంపుమెఱయఁ | బడమినాతోడిసవతిగా నడుపవు

వృన్నాపుడు నత్తడిట్లునియె.

శ. చెలియచాచకన్నియల నేలవేలుపుల్ | తగిలిపెండ్లియాడడగవుగొక
పుడమినేలవేలుపువుఁబోఁడులరాజు | తెలమిఁబె డ్లియాడఁ దలఁపఁదగునె-
క. అనిపలుకుర్థాచవేలుపుఁ | గనుఁగొని విలునగవు మేముఁ గమ్మందమ్మిన్
దనరఁగ సచ్చేడియ యి | ట్లనియెన్ మదిలోనఁగోర్కులనయముపొదలన్.

తరల. కడఁగివిన్ను వెలుంగుదాఁ గుటిగాఁగనబ్బలుగానలా
నడలుచేన్న సనుంగనుంగొని యప్పుడర్చిలినూతిలో

వెడలఁదీయుచుఁ గేలువట్టితివేకవా యిఁకఁబె డ్లికిం

గడచులెల్లను సొంపులింతయె కాక మీరలెలుగంరే.

క. చదువులకు నాజ్ఞయయికడుఁ | బాదలిసనాయయ్యపాత్ర పుంగూర్పరి బే
నిదితగననిపించెదనె | మదిలోపల నీకు నింతమనికతమున్నెన్.

వ. అనవుడు.

క. అట్టేని వెండ్లియయిచే | పట్టెదనిన్ననుడుఁబొంగిపడఁతుకసోఁకుం
బట్టపుటాజ్ఞలనటకు | న్నెట్టనఁబిలిపించె నతఁడు నెలదాల్పుబలేన్.

చ. చనుదేరంగనిమిటి మాఁకము నిచ్చల్ పోవు మజ్జారెయా
వినుద్రోవన్ నడయాడకేల యిటకున్ విచ్చేసెనోయబ్బరం

బన్దఁగన్నల్ మిటుమిట్లుగొల్ప మెయిచాయల్ గాయనరెండలన్
దనయున్నట్లుగఁ జేరవచ్చునతనిన్ దౌదవ్వలన్ జూచుచున్.

క. వడిఁబుడమితేఁడు వలెవా | టిడుకొన్న పసిండివ్రాఁత నెసఁగెడువలువన్
నడుముబిగియించుకొనిమఱి | యడుగులపైవ్రాలితేచి యతఁడునుదానున్.

క. చనుదెంచియివముగ్రమ్మెడు | చనుపకములలోనినూవచక్కిందగు క్రొ
న్ననచప్పరంబులోపలఁ | దనరెడుకప్పురపుజగతిఁ దమిఁనున్నయెత్తన్.

క. నెమ్మనిఁగూరిమి చెలులగు | కొమ్మలువేవురును గొలువఁగ్రొమ్మించులలా
నిమ్మగు తేనెయింబతె | నమ్మెయికినివచ్చి దేవయానకడంకన్.

గీ. మ్రొక్కితేచి కేలుమోడ్చుచుఁదనచంద | మల్లఁజెప్పియ్యయాతిఁజూపి.

తలఁచిచూడమున్నె తగుతైతిఁగావునఁ | బెనిమిటితఁడెనాకు వినుముతండ్రి.

ఉ. ఈవిరిబోడిగెకొను మిదేటికి సందియమంచుఁగూరిమిన్

దేవరయ్యానతిచ్చిన మదిన్దుశకింపుచుఁబెండ్లియాడెడున్

శావలరాజునన్నును దిరంబుగ సొంపునఁబెంపుమీఱఁగాఁ

గావునఁగూఁతుఁగావలసి కాదనకీ చనువియ్యఁగాఁదగున్.

గీ. ఇది నికియకముదిలోన నెంచనన్ను । నొకలకొనంగదలంచిన నొకటిమనుము
తగినపనియన కెన్నిచందములనైన । గొడలుదొఱంగును నిపుడ నీయడుగులాస
క. అనితెగువఁబల్కు కూతురు । గనుఁగొనిమదిలోనఁగూర్చి గడలుకొనఁగాఁ
దనరియతఁడియ్యకొనియెక । దనతలఁపునఁగచునిమాట తలపోసివెనక..

జ. ఇట్టియ్యకొనిరాకానియెఱ్ఱ తనపజ్జయన్న యయాతిజూచి నీకు నిద్దెవయాన
జేకొనవచ్చునని యొడఁబటిచి యారాజుఁగూతును దోడ్కొని వీటికింజను
దెంచునప్పుడు వృషపర్వుండెమనువచ్చి తననగర విడిదిసేయుటయునతండు.

సీ. పదియాఱువన్నెల బంగారునుచజీవి పనిగడియార ముప్పరిగగడవి
దురములోఁ దెఱగఁటి దొరనుగెచ్చిననాఁటి కతలువ్రాసిసత్తోటికట్లుదాఁటి
రేరాచతాలఁ గూర్చిన రచ్చపట్టులో రహించాడు పాటల రవలియరసి
తలపురాగనెలసంతనచేసినట్టిపెక జగతిపై మత్యాల చవికెయెఱుటఁ
దమ్మికెంపులుగట్టినతావులందు । వారువమునిల్చి తఁవెంట వచ్చినట్టి
మన్నెవారల ననుపుచు నున్నయెడను । జెంతవృషపర్వుండప్పుడు చేరనరిగి

మ. ప్లాలుపొక ప్రపనంట్లు కస్తురిమెక బుల్ మేలిజవ్వాది పి
ల్లులు రాచిల్కలు మానికంబులును జిల్లుల్మంచి ముత్యాలు పే
రులు మేల్బొగపురేఁటెముల్ పసిండితేరుల్ పల్లకుల్లోనుగా
నులుపాచేసె యయాతికిందలఁపులోనుప్పొంగుచుంగూర్చి తోక.

వ. మఱియును.
సీ. జేజేలదొరప్రోలు చెఱవట్టితెచ్చిన పొలివోనియచ్చర పువ్వుఁబోండ్లఁ
దామరచెలిపట్టి తావుగొల్లాడఁగాఁ దగులుపడ్డట్టి యేనుఁగులగముల
ననిగెల్చినీటిరాయనివీడుచూతాడి వ్రాలికైకొన్నట్టి వారువములు
నిగుడిజక్కులతేనీ నేలవెల్లదోచఁగాఁగలిగినవేల్పురాకంట సరుల్
కొట్లకొలఁదులు బంగారుకొలుపుసాల । మంగలనునిల్చి మదిలోనఁ జెంగలించి
చేరికానుక చేసినఁజత్తగించి । యుడుగరలసంఘవృషపర్వువిడిదికనిపి.

క. తేజీడిగితనయంతటి । రాజులుమేలప్పుయనుచు రాఁగాఁజనితాఁ
చేజననుమేడలోపలి । జాజులచప్పురములో నెసంగుచునుండెక.

గీ. అంతరక్కసియొజ్జ ధానానలిచ్చి । పంపవృషపర్వుండప్పుడు సొపుమెఱయఁ
బలుచెఱుగులఁ దనపారుపత్యకాండ్ర । చెలువుమీఱంగ వీడ్చితేనేయఁ బనుప
మ. అలవలరాజుచేతి యలరమ్ములనందగుటేమి చెల్వపుం
భొల్కుతులమోముఁ దామరలఁబోలనిసిగ్గునవీఁగిపెక్కురూ

శ్రుతిజనిహారివాః ధృతితలఁజేరిన నిండుఁజందమా

మలవలెమీతెరంగులలమందొగదోరణముల్ బెడంగుటై.

క. గందపుమాఁకులకురుఁజుల | సంకులసంబూల చలువచప్పుగములుగఁ

బొందింపగ్రమ్మచీకటి | మందటిలేక మేలుకట్టుమాసకములబేక.

సీ. ఏదారఁజూచిన మేదింఁచిజన్వాది యిరదతో గోడలుపూయునాది.

నేతాపుచూచినఁ బ్రాతఁతాలూడ్చి నెత్తమ్మి కెంపులగి నల్ దార్పువారు

నేవీదిఁజూచినఁ దావులుప్పొంగఁగా వినులచేఁబండ్లు వేయువారి

నేతిన్నఁజూచినసంఘమించగుపట్ల నిందికఁప్రంబుగ్రమ్మి చుట్టారు

నెచటఁజూచిన నాణిగా నేర్పరించి | పెద్దముత్యాలముగ్గులుపెట్టువారు

నెండుఁబగడపు మేరువులెత్తువారు | నైరవీటునుగలిగినవారతల్ల.

వ. ఆస్పద.

ఉ. ఎల్లియసోఁకుటాజ్జయతఁడేపునఁజేయును గూఁతుపెట్టియు

చల్లనపైఁడిపల్లెరములందును గందముఁబూలుఁబచ్చఁబ్రాల్

కెల్లుగనించిపొల్తుకలు పేఁటచుల్ దగఁజెప్పివీటిలో

నెల్లెడఁకమ్మరం దొడఁగిరింపుగ వాయిదముల్ చెలంగఁగన్.

మ. వరుసన్ శుక్రఁడునాఁడువేగఁ దనచెల్వన్ జూచియొకన్నెకున్

దొరయా రూపును వాయమున్ గలిమి చెన్నంగల్గునీనే తఁ

భారుదైకల్గెదలంచినట్ల యెడనేయంబోలు నేయింకనే

ర్పరులొకొమ్మలఁబంపుమా తగుపనుల్ గావింపరాణింపఁగన్.

క. వివరింప నెడములేదిక | నువిదకుసోబనపు జలకమొనరింపంగా

జవరాండ్రఁబనుపు మనవుడు | బువుబోఁడియునలరితగినపొలఁతులఁబనిచెన్.

క. పనిచినఁగొందలు నెలఁతలు | ననిచినసంతసముతోడనగేవుదొలంకన్

జనియుదిరిపైఁడికళుకుల | పనిమెరవడి నలరుగరుడపచ్చలచవికెన్.

చ. కలికియొకరు చేఁడుడువఁ గన్పిరిచే నరఁగల్గె నొక్కపై

దలియొకొమ్మముతైములు దార్చెనుప్రగ్గుగ నోర్తుపెట్టెఁగెం

పులపని పెండ్లిపీట యొకబోటియు బంగరుచేలవైచె నో

రులలినిదేవయానఁదగఁదొడ్కొనివచ్చెను వేడ్కతోవైనన్.

సీ. కొప్పుపెట్లనవిచ్చి కురులుచిక్కెడలించి తలయంఁటెనేర్పుతోఁబాలఁదియొర్తు

పొసఁపుతోఁగూడఁగప్రముచాలమేదించినలుంగువెట్టెను గూర్చి మెలఁతయొర్తు

మిరిచితాపులుగ్రమ్మ మంచిగందమున నటకలియిడియెఁదొయ్యలియొకరు

బొంగారు బొందెల బన్నీరు గుల్కు చుజలక మార్చిరి కొందఱులరు బోండ్లు
 వలిపహవడఁదలయొత్తె జెలియొకర్లు । కదిసి చెంగా వినువ్వల్యగఁ జెనొకతె
 నెరులు నేర్పునఁ దడియార్య నెలఁతయోర్లు । చెఁగి జాజులు వేసలిఁ జెరివెనొకతె
 నీ. మఱెలు యిల్లాండ్లు మఱివీరమద్దియ తలమిఁదాడిగెఁ నొయ్యలియొకర్లు
 గంటల మొలనూలు కడిఁదియొడ్డాణంబు నుంగరంబులు పెట్టె నువిదయోర్లు
 ముత్యాలపేర్లు మొగపుఁదీఁగెయు బన్న సరములు గీలిం చె జాణయోర్లు
 పచ్చలకడియముల్ బంగారు గాజులుఁ బదకముల్ సవరించె ముదితయోర్లు
 తమ్మి కెంపుల పంజులకమ్మదోయి । చేరుచుక్కయు నుంగర చెవులపువులు
 బవిరలును గొప్పువలయును బడఁజెయోర్లు । దిద్దెఁగస్తురి నామఁబుదీర్చెనోర్లు
 క. పొలఁతి మొగముఁబోలుదునని । మలయంగానిండుఁ జందమామనువడిఁదొ
 య్యలికడకుఁబట్టితెచ్చెనా । యలరుచు నననొకతె నిలుపుటద్దము నిలిపెన్.
 క. కారు మెలుంగన మరుదే । వేరియుఁ దాననఁగఁజైఁడి విదిదండన బం
 గారపుబామ్మఁగాసిం । గారంబున దేవయానకడుఁ జెలువొందెన్.
 వ. అంతనక్కడ.

నీ. పచ్చలపని నొప్పుపైఁడి ముక్కలిపీట యిడియే వేడుకతోడ నింతియొకతె
 కైదండలిచ్చి రాకబువరాయనిఁదెచ్చి యందుమీఁదటనుంచె నతివయోర్లు
 సవతెచ్చటను లేని చొకట్టుపోగులు తిగిచెఁగొల్కుతెడల్చి మగువయోర్లు
 కడుమించు డాకేలగండపెండేరంబు మెల్లన వదలిం చెమెలఁతయొకతె
 పచ్చిసికజాజిసరములు విచ్చెనొకతె । కంట సరులును ముత్యాలకడియములును
 బదకములునోను గాఁగలబలుపుసొమ్ములొయ్యనొయ్యన సడలిం చెనువిదయోర్లు.
 క. నెలవంటి మొగము చెమ్మట । మొలకలఁదగఁ గొనువణఁక మంగురులాడన్
 దలయంఁజెనొకతెతోకిఁ । గలపంబునఁ జేసితావిగట్టిననూనెన్.
 క. సరిచేతోడవులు మ్రోయఁగ । సరగ నెలులు దువ్విదువ్వి సరసందముగా
 సిరిగండపు టటకలియిడె । విరిబోడియొకర్లు రాచవేలుపుదొరఁబన్.

చ. జుకములందు లేవనుచు సందియ మొప్పుఁగ నూరకున్నవై
 డలినిగికాకికన్ నగుచుఁ దామరకంటియొకర్లు తేటవె
 న్నెల పటికంపుబిండియల గింపినగొజ్జఁగి పూవునీటిచేఁ
 దలగడిగెన్ యయాతికి నెద్దంగడు సంతసముల్లసిల్లఁగన్.

వ. అప్పుడు.

- క. ఏలనాగెక్కుకతె దలిమపు | వలిపంబులుగట్టునిచ్చే వడినడుగులఁ బా
వలుదొడిగెనొకతె యొక్కతె | తలఁచావడయొత్తితిగిది తడియా ర్చెదగన్.
- శీ. నిలుపుటద్దంబొక నెలఁత చూపగ నోర్తుక్రాన్మెలనామంబు గోరఁదీర్చె
గలికియొక్కతెరాచ కల్వరాయనిమేనఁ గలపంబు చేసినగండమలఁదె
జానయొక్కర్తుక చనుపకంబులసరుల్ చింగులువారఁగ సికనమర్చె
బెలువయొక్కతె గప్పెఁగలికి రాయంచచుబంగారు చెఱఁగులపచ్చడంబు
పరగవెలతేని చొక్కటబన్నసరులు | బసీమినాప్పారుపచ్చల పతకములును
గండపెండేరములులోను గాఁగఁగలుగు | సొమ్మలొకయింతిగైచ్చేసెసొంపు మెఱయ.
- క. ఎడలేదు లగనహనుచున్ | బడిబడిఁబలువంగ నపుడుబలువాయిదముల్
గడఁటు కొనంగానచ్చర | పడఁతులదవళములు పెండ్లిపాటలు నెలఁగన్.
- క. వెలియేనుఁగుపైఁబన్నిన | యలదంజపురములోన నతివలువీచో
పులువీవతేఁడు రెండవ | వలరాయని పగిదివచ్చివాకిటదిగియెన్.
- శీ. కలికియొక్కతె మగమానికములగిండి | నించిపన్నీరు వోయఁగా నేలతేని
యడుగుఁదమ్ములుగడిగెదొయ్యలియొకర్తు | తుడిచెనెలగావిపయ్యెదతుదఁ జెల్లంగి.
- ఉ. కాకుమెఱుంగులందెగడు కైపుననొప్పు నెలంతలంతబం
గారపుఁ బల్లెరంబులవగన్ నునుముతైపుముగ్గులోననిం
పారెడుకెంపుదివ్వియల నందపుఁగెందొడవుల్ చెలంగఁగా
నారతులిచ్చి రప్పడు యయాతికిలేనగవాప్పుఁర్తిలిన్.
- ఉ. తామరకెంపులంతటను దాచినముక్కలి పీటమీఁదటన్
గోమలులంతఁబెండ్లికొడుకుం దగనుంచినఁబొల్పుమీఱఁగా
బ్రామినుకుందెఱంగునను రక్కసియొజ్జయొసంగె గూఁతునున్
గోమునఁబెంచుకోర్కి సమకూరుటకుం దనజాసమెచ్చఁగన్.
- శీ. అలనాఁడుజగములు గెలిపించిననుమెచ్చి తారకుండిచ్చిన వారువములు
కనిపైఁడికంటి రాకాసితేఁడిచ్చినపాపమేపుడుపచ్చ పతకములును
తీవితోఁగొడుగుపెండ్లికిఁ బిల్వనకుదెంచి బలితెచ్చి యిచ్చినబన్నసరము
తనకువేలుపుతేఁడు తలఁకికానుక సేయవృషపర్వుఁడిచ్చిన వెలఁదిపిండు
నేమి సేయించునోయనియెదఁగలంగి | కడలియంపిన బల్కమానికములు మఱియు
మామయల్లునకిచ్చి గార్జును మెఱయ | హెచ్చసొంపునఁగూఁతునునిచ్చునపుడు
వ. అత్తనిట్లుకావించి తెరమఱుంగుననప్పడమితేని నునిచిననుచుతమిం దనకూఁతుర
దోడితేర శక్రండువనుచుటయు.

- సీ. అడగుండమ్మలచాయ పుడమియొత్తకయుండఁజగురుమించినరీవిఁ జెలువమమర
ముదితయొకర్తు పయ్యెదచెఱంగున సారె చెక్కుటద్దంబులచెమటదుడవ
మోమువంపఁగజాటుముత్యాలపాపటో సకియోర్తు పలుమాటుచక్కనిడఁగ
వాచిచ్చఁ గప్పపల్వరున చీకటిగ్రమ్మ మరియొర్తు తెలనాకు మడిచి యొసఁగఁ
గలికికన్నుల చూపులుగ్రమ్మికొనుచు । నగుడఁ బటికంపుటొకట్టు నేలయల్ల
నలరుకస్తురి నాటిన మట్లుగాఁగ । దెలివిఁజనుందెంచెఁ గడునానదేవయాన.
వ. ఇట్లువచ్చినతెఱవందెరమటుంగుననిడి తగుతెఱఁగులు గావించినపిదప నత్తె
దిగిచినసమయంబున.
- గీ. తాలిగట్టెపుడెతలిరాకుబోఁడికిఁ । బుడమితేఁడువేడ్కగడలు కొనఁగఁ
దనరు పెక్కువాయిదమ్మలమ్రోతలు । చెలఁగిముజ్జగములు చెవుడుపటుప.
- క. తెలియొకతె యొత్తి పట్టినఁ । దలిరాకుబోఁడి తేనితలముత్తియత్రం
దలఁబ్రాలువోసినతుదన్ । నెలఁతుకతలఁబ్రాలువోసె నేర్పదలిర్పన్.
- మ. నలిఁగెందమ్మలచాయకెంపులబలెన్ రఁజిల్లుకమ్మత్తియం
బులు రాపాడుచుదోయిలింపుచును మోముంజండురన్ నవ్వువె
న్నెల లల్లనసోఁకఁగొనుమిగులన్నిక్కంగ నొక్కుమ్మడిన్.
- దలఁబ్రాల్ వోసె నెలఁతరాచనెలకున్ దార్కొన్నకోర్కిందగన్.
- గీ. మించుమీఁదిపెద్ద మంచుతుంపరలన । మగువవేనిమీఁదదిగఁగజాట
నలరిపుడమి తేఁడు నాఁదలఁదగుముత్తి । యంపుఁ బ్రాలునించెసొంపు మెఱుమ.
- క. పొల్లఁనొలిమిన్కుతెఱఁగున । వేల్పించిన పిదప రాచవిరివిఁటిదొరన్
వేల్పులకున్ మ్రొక్కించిరి । పాల్పడి యలపెండ్లికూతుఁజ్జనకడఁకన్.
- క. తగఁబ్రాకెనయునుదీటిచి । నగవులపనులైనవెనుక నాలవనాఁడొ
ప్పుగనాగవల్లిసేయఁగఁ । బగడవుటుప్పరిగలోనఁ బడఁతుకతెల్లన్.
- సీ. చెలఁగుచు మంచిపచ్చలుదెచ్చిమేలేచ్చి దట్టబుగాఁ గ్రుచ్చితాచితాచి
వెన్నెలల్ వెదచల్లు వెండిముత్తియములు నేర్వతోఁగ్రేవల నించి సంచి
యచటెల్లబలుగావి నద్దినట్లుగఁజేయు నెఱిమించుకెంపుల నెఱపి నెఱపి
చెంతదివ్వెలఁబోని చీకట్లువెదచల్లు తెఱగంటిరాతొలఁదీర్చి తీర్చి
రమణమీఱఁగ గోమేదికములుచాలఁ । జెలువ మొప్పారనంచులఁ చేర్చిజేర్చి
కొలఁకునైదువ చిలుకలకొలుకులపుడు । పొలుపుదీర్చిరి మదలోళ్లబొదలుతమిసి
ము చెలిచన్నంగవ బోలఁ జాలుననుచున్ బెదమిపూమొగ్గలన్
జెలువల్ కిక్కనుగట్టివేసిరసఁ గాఁ జెన్నొందుచున్నాల్లు వం

కలసుప్పొంగుచు బూజకుండలలరెక్క గైపొంది యామలగుగా

గలయంజుట్టిననూలితోడ దివియలోగన్పుట్టుచుకొని పట్టిరాన్.

చ. నెలతుకలిట్లుప్రోలుతగ నేర్పు చెలంగంగఁజేర్చిచ్చి రా

చలువ వెలుంగు నిర్మల దగుచందముతెల్ల నమచ్చి పిమ్మట

గలువల చప్పరంబుకడఁగట్టిన గొజ్జఁగిమేడలోపలన్

మలచిన కెంపుగోళ్ళసిరి మంచముపైనొగి నున్ననల్లితో.

క. తెలనాకులుబాగాలును | నలమిన పెనిమిటులఁగూర్చి గురుమహానా

గలకెల్ల నిడిరివిడ్డ్య | మ్ములుదగనప్పడమి తోడను ముదితయఁగొడంగిన్.

చ. అయ్యెడ.

సీ. బుగులుకొంచునుదావిదగ నామరించుకన్దురిదనిప్రాంతలనుప్పటములు

పసిమిమించులుమించుపదియాలునన్నియ బంగారుచెలుగులపచ్చములు

మొంగొంగులను వ్రేలుముత్యాలకుచ్చుల నలరడుచెంగారి వలిపములును

గతిమానికంబుల గములతేటలనుగూర్చిన మేలికట్టుచురొట్టుములును

జెందిరవుఁగావు లంచలబందుకట్టు | జనులగునన్నెలు చుండ్లట్లుముకచాలు

మొదలుగాఁగను జదివించిరదనువేసి | గునుగులగు నేలతో ధూయయాంకిపుడు.

చ. పొసఁగెడువేలుపున్నొదవుఁబోలినయావుల నొక్కవేలుటిక

బ్బసిమిదనర్చు కుందనవుఁబల్లకులకా పెలలేగసొమ్ములకా

వేసఁగడుఁగూర్చితోడఁజదివించిన పిమ్మటగారవంబుతో

బసుపునకిచ్చెనంత వృషపర్వుఁడుకొన్నదిలాతులింతికా.

చ. అప్పుడుశక్రుండు.

క. ఆల్లునకిచ్చెనేబచ్చల | పల్లకియును దమ్మికెంపుఁబతకపుడోడుకా

జల్లులసమకట్టలరకా | బల్లించినవారువమును బంగరుగొడుగున్.

క. జాలుకొనుపెంపుతోడగ | నీలాగునఁదగవునడిపియింపు దలిర్పకా

లోలోనలరుచుఁ దనయి | ల్లాలింగని శక్రుఁడనియె సర్తిలితోడకా.

క. ఇలువడియుఁ జెలువుఁ గలిమియుఁ | గలవానికిఁ గన్నెనొసఁగఁగాఁ గోడుదుర

ట్టిలువడియుఁ జెలువుఁగలిమియుఁ | గలవానికిఁ గన్నెనొసఁగఁగాంచితి

క. ఒండుకొదలేడుతూరుపు | కొండపయిం బ్రొద్దువాడిచెఁగొమ్మలు నే

డెండఁబడకుండఁ గూతుం | గొండికయనకంపవలయుఁ నుడు

చ. అమ్మదిత యంపునదియెకూతుంగనుంగొని యిట్లనియె.

- క. మగఁడేకొలఁదినినడపినఁ | దగనల్లేననీరుకొలఁది తామరవైయే
 శిగిరిన్ నడచెదవోనీ | దగునేరుపు చాతమింకనలరుంబోఁడి.
- క. మగఁడేడుగడయుదేవర | మగువకు వేటొండులేదు మఱిగావున న
 ముగఁడోగిరంబుగుడువక | తగదింతికి నారగింపఁ దన నెట్టియెడన్.
- చ. కినియకయర్తిలిన్ మగినికిందగులైనయనుంగులేగుదెంచి
 చినఁ గడుఁజెంపునేయందగుఁ జెచ్చెర నెమ్మది సంతసిల్లుచున్
 దనబలఁగంబునన్నలును దమ్ములులోనుగవచ్చిరేనియున్
 బెనిమిటిపుంపు పొపునను. బ్రేముడిఁజేయుటపాడి చెల్వకున్.
- క. చొచ్చినయింటికిందగని | న్నిచ్చినయింటికినివ న్నెయేచందమునన్
 దెచ్చెదవో చూచెదఁగా | నిచ్చలుమనవంగడంబు నిన్నుంబొగడన్.
- గీ. వినుముమగఁడేరి నేనియుమనుపఁగోరు
 నలుగునట్లనె చెలువయుఁదలఁపవలయు
 నన్న తమ్ముఁడు తండ్రి మామనుచుఁగూర్చి
 నొంటిపాటునఁగూడి కూర్చుండఁ దగదు.
- క. ఆవెన్నుఁడు లచ్చియుబలె | దేవియుదేవరయుఁబోతెదెలివివలిర్పన్
 నీవునుమగఁడునుబూవుం | దానియనంగూడి మనుఁడుతరలనికూర్చిన్.
- చ. పెనిమిటిదండుదాడిఁజనిపేంపునఁ గ్రమ్ముదాఁకవీడియం
 బును సిరిగందమున్ విరులుముట్టకయుండఁదగున్ బాలంతి తే
 జనఁగడు నొప్పుమట్టసపు సొమ్ములతోఁగులుమాపుచీరతోఁ
 దనకలికొప్పుతోమిగులఁదార్కొను ముతైపుసేసబోట్టుతోన్.
- నీ. ఇదివేల్పురాయని యనుఁగునెచ్చెలి సుమీ బత్తితోఁ గూర్చుకవత్తుగాని
 ప్రొద్దుపట్టికినిది బోనకత్తియసుమీ ప్రోదితోడుత నడపుదువుగాని
 పైదలియదిగాడ్పు దాదికూఁతురుసుమీ కూర్చియుప్పొంగ సాఁకుదువుగాని
 యదిపైఁడిదొరరాణి యఁనుగుఁజెల్లెలుసుమీ యవిదగారవముసేయుదువు గాని
 యనుచుశర్తివ్వు యూడిగంబమరఁ జేయు | నలరుఁబోడ్లను వేర్వేరినప్పగించి
 చెంతఁదలవఁచుకొని తనచెలులనడుమ | విన్ననైయున్న రక్కసికన్నెఁజూపి.
- క. ఇదిపుట్టుబోగి దీనికిఁ | గొదవేమియులేకయుండఁగూర్చుకరమ్మీ
 —చెదరఁగఁజూడకనీవలె | ముదితాకడుఁగూడ నీళ్లు మొదలగునెడలన్.
- వ. అనిచెక్కుచందంబులగుఁతునకుంజెప్పి పయనంబుసేయుటయును.

చ. దళముగఁ గల్వతేకులతుదన్ దిగబాతెడుమంచునట్లు కన్
గొలుకులడిగ్గు నీరుగనిగుండెదిగుల్లనఁ దల్లియిట్లునన్
జెలువను గేలుదమ్ములను జెక్కులుకొక్కుచుఁ గాఁగిలించుచున్
పెలవె : వాటు మోముపయి విన్నదనంబు దొలంకుచుండఁగన్.

క. ఉల్లమునకగవ నేటికిఁ | నెల్లుఁడియపిల్వనంపనేతె చెదునా
తల్లివిగద నీతమ్ముఁడు | వల్లికయున్దోడు రాఁగ మదినడతేలా.

ఉ. లచ్చియురూపు వంగడము లావునురాచటికంబుగౌరవం
బెచ్చుగఁ గల్గియిజ్జగమునేలేడు పెన్నిటిఁజెంది తర్లిలిన్
బిచ్చిలు సొంపుతోడ నినుఁజెంచినమచ్చికఁ బాయలేకకా
నొచ్చెము లేదుగా తలఁపనొక్కటియుంగన నీతెఱంగునన్.

గీ. అనుచుగారవించియనుఁగుఁగూఁతునుదోడు | కొనుచుఁజెలులుఁదాను గొంతదవ్వు
వచ్చి యంతసిల్చి పచ్చలపల్లకి | లోనఁగొమ్మనుచిచి మేనుఁమిరి.

క. ఉండుమనుమమ్మ క్రమ్మటి | పొండనునీచెలులఁ దోడఁబుట్టువులగునీ
చండునిమార్కుని ననుపుము | నిండుగఁదగనుండు నీవు నీపెనిమిటితోన్.

క. అనిపల్కికూఁతుర్నంపికఁ | జనియెన్ శుక్రుని పొలంతి చానలుఁదానున్
నునుపైఁడిగాలి చెఱఁగులఁ | బనుపడియెడి జీనితోడిపల్లకి గదలన్.

వ. ఇట్లుగదలుటయు శుక్రుండువెంటనగిరి యటమున్ను వెడలిపీడువిడిసియున్నయయా
టిం గనుంగొని యిట్లనియె.

క. ఏదియు నెలుఁగడుప్రోదిన్ | బోడునఁబెరిగినదితేడమొన్నటిదిసుమీ
పైదలి నేరముగలిగినఁ | గాదని తెలుపునుపుగాని కడునలుగకుమీ.

వ. అనియప్పగించిన శర్మిష్ఠంజూపియిట్లనియె.

క. చెలువుననృషపద్వండును | బలియునిగారాపుఁబట్టి పసిబిడ్డసుమీ
వలరాచపనులువెలిగాఁ | గలిగిన సొంపులనునడపఁగాఁ దగు దీనిన్.

వ. అనిచెప్పి యతండు సేయుగౌరవంబున సంతసిల్లి.

చ. పుడమినిగల్గుతేండ్లు తగఁబూనికఁ గానుకలిచ్చి నిచ్చనీ
యడుగులచాలఁగా జగములన్నియునేలుచు వెండి పైఁడియుం
గొడుక్కులుఁ గూఁతులుం గలిగి గుట్టము లేనికపిండు పల్లకిల్
గొడుగులు నిబ్బొటిల్లఁగను గూరిమిలో మను పెక్కులేండ్లొగిన్.

మ. అనిదీపింపుచు శుక్రుఁడంతటను నెయ్యఁబొప్పఁగాఁ గ్రమ్మతెన్
జగయెన్ రాజును బేరులుం గడిఁది నిస్సానంబులున్ లోనుగాఁ

గనుబెక్కుల్ బలువారు దంబులు చెంగన్ వీడుచేరంగ నం
తను వానం గలవారలెల్ల గడకల్ దైవార నొక్కుమ్మడిన్.

క. కలపడగలెత్తి కస్తూరి | కలయంపులు చల్లి యాణిగల ముతైపుము
గులువెట్టి వీది వీదులం | గలయంగా మేలుకట్లు గట్టిరి వేడ్కన్.

చ. అరుదటు చూడంగా నమరె నందులం గ్రందుగఁగుందనంపుం బెన్
గురుఁజులమీదం దార్కొనిన క్రొత్తగు పుత్తడిబొమ్మలెల్లెడన్
సొరిదిని తోసోబనపు సొంపు గనుంగొన వచ్చినట్టి యు.

చ్చర పువుఁబ్బొడ్డ చందమునం జక్కందనంబుల సొంపు పెంపునన్.

సీ. ఎడలేక యుండంగ నిడిన దోరణములు పెల్లు పైఁ బడెడు కరుళ్ళుగాఁగఁ
నఱచుగాఁబెట్టిన తావి దూపపుం బొగల్ గుంపులై మెలంగు మొగుళ్ళుగాఁగ
గములైన కఱిమాకముల మేడలు లోనఁగలఁగిడాఁగినయట్టి మలలు గాఁగ
నెల్లిప్పుడును చిక్కటిల్లు బేరులమోత రహిమించు తరఁగలరవలిగాఁగ
మేలిపటికంపుగోడలడాలు చాలం | బెంపుతోఁ బర్వు తెలిసీటిసొంపుగాఁగ
బూడమిలోపల వేటొండు కడలివోత | నెసంగు నవ్వీడు సేరిపుట్టిల్లు గాఁగ.

ఉ. మంది గుఱాలు నేనుఁగులు మాపుతులున్ దొరలెన్నం బెక్కురై
క్రందుగఁగూర్చి తో నెదురుగాఁ జనిపొంజులు దీర్పం జూచుచున్
గొందలు ముందఱన్ బయ్యిడి గోలల హెగ్గళ్ళు తెచ్చరింపంగా
నిందని యాముచేబొదలు నేనుఁగు నెక్కి మదిం జెలంగుచున్.

వ. వీడుచొచ్చి యారాజు రాచవీదిం జనునప్పడు.

ఉ. చూడంగ నేగుదెంచి కడుఁజుక్కల తోడుత రాయు ముతైపున్
మేడల మీదికెక్కినల మేనకగ్రేణి యొనర్చు బ్రాహ్మపుం
బేడియ లబ్బునంబయిన చెంగలువల్ తగఁజల్లి రందలున్
వేడుకతోడ రాకలువ విందుపయిన్ మదిఁగూర్చు తెచ్చంగన్.

క. అంతట నాగసరంబుల | నింతులు తానములు మిగుల హేచ్చిపుచు సా
మంతము పరవన్ బువులు వ | సంతములో నుగనుగొనుచుం జనుదేమఱియున్.

సీ. వేలుపు పూఁబ్బొడ్డ గేలిసేయునొయారి చెలువలు దగవీరమలహరియును
గ్రొక్కాటుమెటుఁగులుక్కున స్రుక్కఁగాఁ జేయువెల్లడుకలోబింగా యవీరణములు
వలరాజు పెంచినచిలుకలవలెం జాలఁబెంపొందు నెలఁతుకల్ పిల్లగోళ్ళు

పూఁదీఁగెలోయనం బాలుపొందుపడఁతుకల్ పెల్లుగాఁ బైడి తప్పెటలువఱియు

గలిగినవియెల్ల నేర్పుతోఁ దలిరుఁబోండ్లు । కడఁగి ప్రేమింప హెచ్చి కత్తెరిది
పైఁడికోలలుపూని వేపదండటంచుఁ । బల్లకి మందఱను బరాబరులు నేయ.

వ. అరుదెంచి..

క. ఆదట నేనుఁగూ డిగి తన । పైదలియున్ దానుఁబైఁడి పల్కెగముల ము
తైదువ లారతులీఁగోఁ । బ్రోదిన్ దన నగరు సొచ్చెఁ బూనికమెఱయన్.

వ. అనీవుడునటమీఁది తెఱంగెట్లుండెనని యడుగుటయు.

ఉ. లాలస రీగజాంకుశ తలంపులసొంపుల తమ్మిచూలి యి
న్నేలయు నింగి పట్టముగ నిండ నమర్చిన నీయసంబుచేఁ
గాలిమెసంగుతేని యొడికంబును జుక్కల సోయగంబుము
త్యాళి బెడంగు డిగ్గుపడునట్లుగఁజేసిన చాగవుంబలీ.

క. సొలఁతులకు మేటిపగఱకుఁ । దలఁపులలో నుండు చక్కఁదనమునఁ గడుఁ జే
బలువు గడంకల నెన్నం । గల జాణల రాయ మేనుగలవల రాయా.

బంధురవృత్తము. అని మొన నెదిరెడు బలుపగతుల మూఁకను కడలింగని యేనికపాఁ
జనియెడు పఱపగునల తఱిమలచేతందగఁ ద్రచ్చి మెలంకువ సం
తన కలిగిన గెలుపులసిరి నెఁతన్ దక్కంగైకొని యాయకతో
నెనరుగ నసపుంగలువల వైదోడ్పీటుగఁ గూర్చిన నేరుపరి.

గద్య. ఇది శ్రీమదన గోపాల మంత్రప్రసాద లబ్ధసారస్వత సుకవిజనహితవచో
విభవ భావనామాత్య తనూభవ పొన్నికంటివంశవర్య తెలగనార్య ప్రణీ
తంబైన యయాచిచరిత్రంబను నచ్చతెనుంగుకబ్బంబునందుఁజతుర్థాశ్వాసము.

పంచమాశ్వాసము.

క. సిరి రాచవేల్పు కడునీ । వరితనమున నీటిదాల్ప వలమురి సుడిపా
ల్దొరవంటియొప్పుగల దే । వారజాణ యమీనుఖాన వలపులతేఁడా.

వ. అటమీఁది తెఱంగువీనుండిట్లుయయాచి దేవయానం బెండ్లియై వఱుని సిరులతో
నుండునంత నక్కన్నియందలిమం బెక్కింపందలంచి తలిరుంబోండ్లు.

నీ. నలవివ్లచినఁ జాలనలరు కప్రప్రవావి పాలుపొందు నెమ్మేన బుగులుకొనఁగ
వేనలిఁధుర్మినావిరి సర్కంబుల సొంపు లలమితేఁటుల నెల్ల నామతింపఁ

చెలివి కట్టాణిముతైముల పేరుల రంగుకలిమి పాలిఁడ్ల వెన్నెలలు గాయ

వలపుల చిటునవ్వు కలయఁబూఁజూలుఁగా ముద్దుఁ బెక్కులమీఁద మొలకలెత్త

- మోముఁబాచరముంపైన మురువుతోడఁ | జెలువమగు తియ్యదేనియ, చేతనకుడు
మదన్ది యాటవ తూపునాఁ బరఁగునట్టి | దేవయానఁ గనుంగొని తీవిఁగదసి.
- శ్రీ. బంగారు కుండలఁబగటు నీగబ్బిగుబ్బుల మీఁది తొకమేలు గలుగునేఁడు
జగదాలఁబగదాలఁచెగడు నీమేవికిఁ బాలుపైన యొకదాటు గలుగు నేఁడు
మెలుగుచేఁ గ్రొమ్మించు మించు నీమేనికి నలరింప నొకయేంపు గలుగు నేఁడు
తల్కులైముద్దులు గుబ్బు నీచెక్కుల కెలమిగా నొకసొంపు గలుగు నేఁడు
తాళుకోప్రాద్దుఁడగుఁ నదాఁక ననుచుఁ | బలుకఁదనలోని కూరిమి బయలు పడఁగ
నీకకన్నుల జంకించి యేమొగొణుగు | దేవయానఁగనుంగొని తెలువయొకతె.
క. కనిమది గలిగేనీరున | నినుమగనెన్ వ్రాసికొన్న నిలుపుఁ బనిమలన్
గనుంగొని యెఱుఁగక వలికిన | ననబోఁడింగినియఁ దగు నెనవలానీకున్.
- శ్రీ. మగువయెన్నఁడు సిగ్గున మగనిఁ జూడ | నట్టిగోలపునిన్నన నగునెయైన
విదియ నాఁ డేనుపడకున్నఁ దదియనాఁడు | కానఁబడియె య పుకింతకనల నేల.
వ. అనినగుచుం బలుకునంత.
- క. ఆఱిమఱిని గ్రుంకుమలపై | నెఱసంజను గ్రమ్మినట్టి యెరవలి సెగబి
ట్టఱమిసఁ జనివడి గ్రుంకెన్ | బఱపున ననఁబ్రాద్దు గ్రుంకెఁ బడమటి కడలిన్.
- వ. అప్పుడు.
- శ్రీ. మెలఁత మగమానికంబుల మేడలోన | నెత్తమాడెద మరుదెమ్ము నీవటంమఁ
గూర్చి కెదండయె సఁగితోడ్చొనుచుఁబోయి | చనుపకంబులనొప్పెనుచవికయ్యుదు.
- శ్రీ. పలుకులఁ దేనియల్ గులుకఁ గొక్కొకంబు చెలఁగి రాఁజేయు రాచిలుకగములు
నలరివీనుల పండువులుగాఁగ వలరాచ ప్రామిన్కు లొగి నేర్పు పారువములు
నలరుల విలుకాని గెలుపుఁ గబ్బంబులఁ జదివెడు గొరువంక కొదమ పదుపు
వినఁగూడ మరునిదేవేరిపైఁ బాటలువాడు లేఁబాయంపు బరితములును
గతిగి పూదేరురా యికికొలుపు నెఱవు | పగిది నొప్పారు పసిండి యుప్పుగలోనఁ
గెంపు నెఱమానికంపు వాకిటివచ్చి | తమ్మిరేవుల పలకల తలుపు దిగువ.
చ. బొగడలసాన రాచిలుక పుత్తడిపావలు తావి దూపపుం.
బొగలుజవాది వంక తెలిమి తెలుఁ జిప్పు పసిండి గిండియుం
బగడపుఁ గోళ్ళచుంచము జమల్పపుం గపురంపుఱ దిన్నే కెం
పుగముల జాలకెల్లికయుం బువ్వులు మించుల నిల్వటద్దమున్.
- శ్రీ. కలిగి యొప్పారు నందు బంగారు కోళ్ళఁ | తూఁగుమంచముపైవేల్పుదొరయభూత
సొంపు పెంపున మిక్కిలిసోయ్యగంబు | నలరఁ జెలువొందుచున్న యయాతిఁజూచి.

చ. ననుమవీడంక సిబ్బితగనంబడ విప్పుగు గొప్ప కప్పు కొ

ముడి విడిజాతి నందియల మ్రోతకుఁదోడుగఁ దమ్మికెంపు పెన్
గొడవుల మ్రోవఁ బయ్యెడ చనుంగవఁ చక్కినాకింత చూపఁగా
వడిమగుడంగ నేగుచెలువంగని నప్పుచు నింతులింపునన్.

క. ననబోడియొద్దుకూడన్ | జనికేలుదెమల్చి పట్టిచనునే నీకన్

బెనిమిటినిఁ జూచి క్రమ్మఱన్ | బెనఁగక చనుదెమ్మటంచుఁ బేర్కొని తిగువన్.

గీ. తెలువ యామృత స్థలు విదిర్చివైచి | కేలగంబులు పట్టి జంకింపి పెనఁగ

వెలఁచి మమ్మేల వెట్టి నన్వించ నీకు | బయిటికెత్తిన దివ్వె నీదమ్ముననడక.

క. తక్కినకన్నెలవలె నీ | విక్కడ బూటకము సేయ నేటికి నీకున్

మ్రొక్కెడ నికఁ బెనఁగకు నా | యక్కపు గద రమ్మటంచు నడుగులఁ బడియెన్.

చ. నీనిచిన సిబ్బితం దతిమి నెమ్మది చేరి మరండు నాంప నో

రఘునిపనిగట్టి పెట్టి వెలి రమ్మని కేలుదెమల్చి తింవ్వగాఁ

జయెఁ బెనంగుచున్ మఱియు సన్నలవచ్చెడఁగాని మించి పొ

మ్మనియు బెడంకియున్ మగుడి యంతట నింతట నిల్చిలాగుచున్.

వ. ఇట్లువచ్చినం దోడ్కొని చని నెచ్చెలి యచ్చెల్వంజూపి రాజునకిట్లునియె.

క. మునుపెంత కూర్చిగల్గిన | ననబోడికి నిట్టియెడల నానయ తగుఁ గా

వునమగువ తగవునడిపెన్ | గనుఁగొనుఁడీ మీరలొండుగాఁ దలఁపకుఁడీ.

వ. అనివిన్నవించి యామించుబోడి నారాతేని పాన్పుఁ జేర్చెనంత.

సీ. చిలుకకుఁ జనువురాఁ జెప్పలేదాయెఁగా యనుచు వేగిరపడి చనియెనొకతె

నెమ్మియెమయ్యెనో నేఁడాటఁగఱపక యరుగుబెంచితినిని సురిగె నొకతె

యీపగాకున్ మేఁత యడనైతిఁగా ప్రోదిగొరువంకకనుచుఁ దానరిగె నొకతె

నడనేర్పలేదాయె ననువురాయంచకుఁ దడవయ్యె ననుచుఁ దాఁదారెనొకతె

తనను కనుసన్న తేనికిఁ దలిరుబోడి | నలముకొమ్మని చూపుచుఁ దలఁగెనొకతె

విడెముఁ దేవైతివని యొక్కవెలఁచిదిట్టి | పూనియమ్మేడ వెలికినిఁబోయెనొకతె.

వ. అంత.

క. నను నెఱుంగని గోలపు బలె | ననయముగిట్లనఁగి పెనఁగి యలశీతివిగదా

యని మేనాతయే నిమురుచు | ననబోడిన్ గారనించె ననలెత్తుతమిన్.

చ. పనుపడు కూర్చి నొక్కొక నెపంబునఁ జెక్కులు గొప్ప గుబ్బులున్

గనుఁగవ యంటి సిబ్బితం దగన్ దొలగింపుచుఁ బాన్పుఁ జేర్చినే

స్వేదం జ్వలం గౌరీతా బాదివి పౌండ్రంగడుం గడుసేదందీర్చుచున్
ననవిలుకాడు సంత సమునం దనపూనిక యాటకుబ్బంగన్.

సీ. పుక్కిళ్ళవిడియంబు లక్కప్పురపుదావి బొదలెడు సన్నయూర్పులు నెలంగ
గౌరిళ్ళ విగ్గరం గదియించి మేనుల నిరువుర చేతుల నెలమిసలమం
దలిరుపెందెపులు దాచిన చందాన మునిపళ్ళనొక్కుల మోవులలరం
జెలంగి పెసంగగూర్చిన క్రొవ్విరులు జాటి చిక్కినకొప్పునం జీన్నెలమరం
గ్రమ్మచెమరున నొక కొంత గరంగి నెఱసి | బుగులుకొన్నిజాటుకస్తురి బొట్టుదనక
నిగురమంపునం దగిలిరన్నెలతేడుం | బడంతియును సంతవలరాచపడులనలసి.
వ. అప్పుడు.

చ. తెలతెలవాటినన్ దొరల చేవర తామరకంటివాతెఱన్
బలుమొసలొత్తి మేల్కొలువం బైదలిగేస్తుని మోముచెక్కుచే
నలముచుజేతమవ్వలువ సంతమొలన్ సవరించి తేచి తా
నలయక వీడెమిచ్చె నతడప్పటి కప్పనిపైదలంపిడన్.

వ. ఇట్లువీడెంబొసంగి క్రమ్మఱ నారాచకొమరు కోర్కి దీర్చి నేర్చు తమిసలరుసంత.

చ. పెనిమిటియైన వెన్నుండొగిం బ్రేముడిసిచ్చినం బుట్టుగురకుగ
ట్లును తన రెండుచేతుల నొయారము మీఱంగ నేల కొత్తు దా
ల్చిన పవడంపుం జుట్టులుంగుంజిందమునుంబలెజూడనొప్పెనం
తనుదగదూర్పునన్ వెనుకదమ్ములవిందును జందమామయన్.

వ. అప్పుడప్పడంతి యొప్పులకుప్పయగు పసిండి యుప్పరిగలొనికిం జని తగుపనులు
గావించి యున్నంతం జెలులువచ్చి.

గీ. రహిని వలపులిరాయని రాచలచ్చి | కరణి నొకవంత యగుసోయగమున మెఱయ
నిన్నుంగనుగొనంగాం గల్గెం గన్నలారం | గోర్కు తెల్లను మాకుంజేకూడెనేడు.

వ. అనిపటుకం గినుకం బలెజంకించు దేవయానంగని యొక్కతొయ్యలి యట్లునియె.

సీ. అదలించితివి కొత్తునదియే మెఱంగుం బయ్యెదజాటనీకు వేయిగురుబోడి
యెఱుంగకన్నది దానినేల జంకించెను వెలందొర్ యింకొక్క విడెమునేయ
మఱచి పల్కినదియోమగువయా యెలనాగ మెడం బచ్చికస్తురి మెదిచియలడు
నగుచునన్నది దీగదగుతప్పుజూడక సందిళ్ళం బూయవే గొదవ్వుతివ
కనలనేటికి వీడ్వడం గప్పుకొన్న | మగని దుప్పటియిచ్చి రా మగుడననిన
నతివబంగారు సరలొనికరిగి మిగులం | బెరుగు సిబ్బితచేగడం బెట్టుకొనియె.

1. ఇట్లులరనోనం జొచ్చిన యిగురుబోడిండ్ల | గల్లంజేసితిమని చాలగానవింజి
పిలుచుకొని నచ్చి సకియలు పెంపునేయ | నలరె నీరీవిఁగొన్ని నాళ్ళరుగునూత.

2. వెలవెలఁబాటై న్నొగ ముం | ర్వులు మిక్కిలి సందడించె బొక్కిలి పరిసెన్
నలుపెక్కెం జిన్ను మొనలన్ | నెలకొని యప్పైదలికిని నెలమసలంగన్.

3. కడుబలుపయ్యె నెన్నఁడుము గ్రండుగ వాచపు లుప్పటిల్లె నున్
వొడ్డుపులుప్రేకమయ్యె మదిఁదోచెనుగోర్కులు పాటలాటలున్
గుడుపులునించవయ్యె మఱికూర్కులు డప్పియుం జాలఁబుట్టె నె
న్నడలు దడంబడందొణఁగె నాతికిఁ దొమ్మిది నెల్లుండంగన్.

4. అంత.

5. లలి నానెలఁతకు యదువనం | గలిగెం గొమరుండు కలిమి కలికికి మరుండున్
బలె రూపు సొపునన్ రా | కలిమియు బలిమియును దనదుకైవడిఁదోచన్.

6. ఇట్లుగలిగిన యక్కొమరుండు పెరుగుచున్నయెడ.

7. కలిమిదైవార నయ్యంతి గనియె మఱియు | నలరిదుర్వసుడను రాచకలువతేని
గట్టుదొరపుట్టి కూరిమి గడలు కొనంగ | నాటుమొగములు గలిగినయతనిబలెను.

8. ఇవ్వితంబునం చెడివంపుం గడిమిమగఁటిమినింగడునమరుకొమరులంగాంచిమింపిన.
నిరులంగొలులు దేవయానం జూచి శర్తివృత్తనలోన.

9. పెన్నిమిటినిఁజెంది కొడుకులం | గనమగువలు గోరులెందుం గలదటువలెనే
పెన్నిమిటినిఁజెంది కొడుకులం | గనియెనుగదె దేవయాన కణఁకెట్టిదయో.

10. ఏమేనుకొనఁగలదికనే | గోమనరాకాశితేని కూతురఁగా నే
నోములు నోడితి నో యీ | బాములం బడవలసె ననుచుఁబనుపుచునుండెన్.

11. అంతట నొకనాఁడింతులు | సంతసమునం గొల్పఁ బైడిలేజగ్గి లెపైఁజే
మంతుల మానుపులోవిరి | కొంతపు వేల్పనఁగ రాజు కొలువున్నయెడన్.

12. కుసుమంబద్దిన వత్సె పయ్యెద చెఱంగున్ ముంగలం జెక్కి పె
క్కసమైయొప్పెడు గచ్చి గుబ్బు చనుప్రేకంబానఁగాలేక గా
నసియాడెన్ మొలనూలిగంట లొగిమోయన్ గొమ్మయెక్కర్తు వ
చ్చి సుమాశంబున మ్రొక్కికానుకొనఁగెం జెంగల్వలాటేనికిన్.

13. ఆవిరులట్లాసంగికడునర్తలి తోడుతం గొమ్మమోమునన్
దావికివ్రాలు తుట్టెదలఁదాం బలుమాటును జోపుకొంచు నే
దేవతతోటే గాచుపాలెఁతిన్ వినుమచ్చట సొంపుమీటు పూం
దీవెలు విన్నవింపం జనుదెంచితి నిచ్చటి కంచునిట్లునున్.

మ. సురపొన్నల్ కలిగొట్టు చిందుగలు కర్జూరంబు లబ్బెందలున్
గురువెందల్ పొగడల్ మొగళ్ళు విరుగల్ గోరంటలున్ సంపెంగల్
గడుగుల్ జిన్నలు దాడినిమ్మలు మొగ్గల్గ్రామాఁకు లొక్కుమ్మడిన్
విరులం గన్నుల పండువైతనరెడిన్ వేంచేసి చూడందగున్.

క. అని విన్నవించు పలుకులు | వినిసంతసమొప్పు రాజువెడలుకల్లెన్
మునువడియూడిగములతోఁ | జనుదేరం గవలి తోట చక్కికిననిగెన్.

గీ. ఇట్టులరిగిన రాజుతో నేగుదెంచు | కొమ్మలెల్లను బుళ్ళలు గోయఁగడఁగి
మొత్తములుగూడుకొనుచునువ్వెత్తుగాఁగఁగడలమాఁకులవేత్వేటఁగ్రమ్మకొనఁగ.

నీ. కొమ్మయిపోన్న పూగుత్తు లంటితివేని కొమరైన నీగబ్బి గుబ్బలాన
చెలువయీమావి లేజపురఁటితేని నెత్తావినిఁపొందు నీమోనియాన
వెలది యీపూఁదీవియలనంటితేని నుదొడవులతోడి నీయెడలియాన

కలికి యీకొలనిలోఁ గలువలంటితివేనికడునొప్పు నీవాలుఁగన్నలాన
యతివ యీమెట్ట దామరలంటితేని | నొడివిచాటెద నేను నీయడుగులాన
యనుచుఁబూఁబొండ్లనెల్లఁదానానవెట్టి | తోటతొయ్యి యారాజుతోడననియె.

ఉ. వన్నెగమీఁదఁబ్రాకి దిగచాటెడు తీరలచేతనొప్పెడుం
బొన్నలు తేడ చూచితివె పూలబెడంగున నాల్గువంకలం

బెన్నుగ్రవేలుచున్ జడలచేఁ గడుమీటుచుఁ బెక్కురూపుతొ
క్రొన్నెలఁదాల్పు వేలుపులొకోయని చూపటు చూచిమెచ్చఁగన్.

క. బలువగు సొంపున వ్రేఁగగు | తలిరులచే మావిగములు తద్దయు మించెన్
వలరాయని తామర కెం | పుల మేడలు వోలె చల్కబోదేల కిరవై.

చ. పరువములైన క్రొవ్విరులఁ భాయక కెంపగు దాడినిమ్మలన్
దిరముగఁ గ్రమ్మనెట్టి పువుఁదేనియ లానఁగ వచ్చి క్రమ్మటన్
దిరుగుచుఁ జాల్పలైన మగతేటులు మీతెడు తేడచూచితే
విరివిలుకాఁ దొనర్చ నలవేలిమి మంటలపైఁబొగల్ వలెన్.

క. పనసలు కెమ్మోకలఁ దగుఁ | గనుఁగొనఁగా గాడ్పుబల్కి గారాకుపెక
ల్చిన చోటఁ గ్రమ్మనెత్తురు | లనఁ జూపటమదులకెల్ల నబ్బురమొదవన్.

చ. అరుడుగఁ బువ్వుఁదేనె కడుపారఁగఁ గ్రోలుడు నన్నుచూపినన్
బరువునదవ్వగా నెగసి పాదిరి మీఁదికి మాటిమాటికిన్

దిరిగెడుతుమ్మెదల్ వలపుదేవర పచ్చలమేడయెక్కియ

చ్చెరువుగఁ జుంట వింట నడిచి జమ్మె ౩ కస్తురియుండలొయనన్.

గీ. సన్నగరువలిం దొడిమలు సారెనడలి | పొగడ గ్రందట తాలిన ఘవ్వలమరైం
దెరువగులమీదికినుక పేగిరమె రాంగఁగి దొరుంగు మరుతేజ సెలవుల నురువులనంగ.

క. రంగొదవంగఁ బూచిన యా' | ముంగలి సంపంగ లవిగొ మొగినామనిదొం
బొంగుచుం బరిపించిన మరు | బంగారు గుడారులనంగఁ బరగెడుం గంటే.

ఉ. అల్లవెకోయిలలోఁ ఘగురు టాకను సంజుడు సంజినల్లడన్

ద్దులైఁడనామతోఁ దెరువరుల్ దమయల్కుడు విన్న గుండియల్

జల్లని తెల్లఁ గన్నులను జొజుదగన్వలరాచబూతపుం

బిల్లలు వోలె నచ్చకటి మేనుల చాయలు బీతు కొప్పగన్.

గీ. పడఁతి యీలాగు విన్నవింపంగ వినుచు | నగుగుదేరంగ సొతట నలకు దేనె
కాల్యలొంగొన్న తేమావి గముల నడుమ | మెరియు పొదరింటిలోన శర్తివృదనరి.

గీ. అడుగుదామర లొక కొన్నుతోడలమీదఁజొచ్చిపూచాన్పుపై నొక్కసకియే మేన
నత్తమిలి మోముతావికి నలముతేట్లం | జూచినెత్తమ్మిక్రొవ్విరిం జోవుకొనుచు.

క. గరగరికనుండి రెండవ | మరుదుం బలెవచ్చు తేనిమైపొల్పు మదిన్

బారిపొరింగలంపంగఁగూరిమి | కరమెలమిన్ మొకలెత్తఁ గనుంగొని తనలోన్.

నా. ఈరావేలుపుతేడు తామగఁడుగా నేనోముల న్నోచెనో

కా రాకానుల మొజ్జికూతురనుచన్ గాకొన్నకోర్కుల్ మదిన్

నేరల్ పెట్టంగ లోనఁబూవిలుతుండున్ బ్రేరేపఁగా నంతటన్

జేరంగాఁ జనుదెంచు రాజుగని లేకన్ బాన్పుపైకిగ్గుచున్.

గీ. ఇట్లులేచి తేనికెనురేగి తనచేతి | కమ్మదమ్మి గూర్చిగానుకిచ్చి

యొడలం దనరుకెంపుం దొడవుల కెంజాయనిక్కఁబుడమిజొంగి మొక్తైనపుడు.

వ. ఇట్లుమొక్కితేని నమ్మద్యు గద్దెపైనుంచి తద్దయు నుద్దవిడినతని మీది తమకంబు

గమకంబైపర్వ నతని మదియుం దంపయిం దగులుటఁ జెలిసి కలికి చిలుకలు

గులుకు కిలకిల కులుకులు దొలఁకునెల పొలుపుల నెలవుకొలుపు పలువలుకులు జేతుక

మొంకువనయ్యయాతికిట్లయె.

క. వినునన్నేలిన్ నెలఁతకుం | జెనిమిటి వైనపుడె నాకుఁజెనిమిటివగు దె

ట్లన నాలుఁగొడుకు వరువుడు | ననునవి పాయనివి చదువులందునువిసవే.

క. అదిగాన దేవయానన్ | మదిఁగైకొని నట్ల నన్నమన్ననమీఱన్

గొదలేకయువికనెలుము | వదలక వలతేనిచారి వడిఁ బడకుండన్.

గీ. అనుచుం దొయ్యలిట్లెను నయ్యయాతి | కొమ్మనినునచ్చనాఁడు శుక్రండునాకు

నప్పగించుచు నొక్కటియానతిచ్చెం | బడక నెలిగాంగదీనిని ననువు మనుచు.

వ. అని పనికి నుతని యానతికి వెఱచి మిగుల నమ్మగువవయిం దగిల్చిన తనవృద్ధి
మగిడించి నగరికిం జనియెనంత శర్తివృ మరుచారికి లోనై.

ఉ. చ్చోటం జెయ్యు చేర్చి సెగచించెడియ్యూర్పులవేడి మోవి తా

బొక్కంగం గంటినీటి తెలిబొట్లు చనుంగవ మీదరాల తే

డిక్కడి కేలవచ్చె ననునేటికి నెవ్వగ పాలుచేసె నే

నెక్కడ నివ్వరాలి దరియింతుం దలంచంగమించు కాకలక.

సీ. తావులు నెఱసి యేతావులు నిండంగం బొదలి యిమ్మాకులు పూయనేల

పూచెబోయి తోటం గాచుతామరకంటి పోయి విన్నపముం భావేయనేల

బేసెంచో యిదిగొటిచేసి యారావేల్పు తెఱవలుగొల్వనే తేర నేల

యేతెంచెబో వేడ్కనింతయుం గనిపోక చెలువుండియ్యెడకు వేంచేయనేల

కోరివేంచేసెంచో లోని గుట్టువిడిచి | మించు కూరిమి నేనె పైకొంచువేడ్క

గొసరి డాసెననతండియ్యకొనకచనంగ | వలపుబలియించుకొనియిట్లు కలంగనేల.

క. అనుచు స్రిక్కిలి మదిలో | ననలెత్తెడు కోర్కీచేత నలంగుచుం జెలుతె

ల్లన్న బేరి వేడుకొననక | గినియుచు విడెమొల్ల కారగింపక వగతోక.

లయగ్రాహి.

అంచయెబోద నడపించకలచిల్కం జడివించక నెవల్లాదమనెంచం దగంగానా

డించకొగిం బారువపుటించు గులుకుబ్బి నందలంచక జవాది మెయినించకననల్ గో

యించక కురుల్ విరులునించి జడనీటు సవరించ కలవీడె మొరయించకకొలంకుల్

గాంచక తలంగి కడునించువిలుకాని సెగముంచుకొనివేడిమిగల్గంచుమదినుండె.

మ. జగిమైసొంపుచు దమ్మిమైచుటుంగు రాచెంగల్వ చేకత్తియుక

సెగపూమొగ్గుల త్తాయ్మెతుల్ చిగురు కాసెక జెక్కినక జాలబొం

ల్పగునుక గేడ్గిరేకువంకియునుం జాయల్ మీఱగాం బువ్వుదీ

గెగుడెం దావలరాచయెంటరి కడుం గేడింపుచుక జిమ్మినక.

ఉ. కన్నులనీరు గ్రుక్కుకొని కాకలమైం దెరలంగ గుత్తపు

జన్నుల మీది మత్తియపుం జాయలు వేటొకజాడగాంగ నె

క్కిన్నెవరాలిచేం దలంకు కూరిమి నెచ్చెలిం జూచి విన్ననై

కన్నియ లందఱుం దమకుం గన్నుల నీరొలుకం గలంగుచుక.

క. కంటిరె చెలువలు వాలుం | గంటిని పూవంటిదంట కాంకలు తనమ్మ

నొటిస నోర్వక పొరలెడి | వింటిగె చలిపనులు సేయువెరవింకవలయుక.

- అని పల్కి చెలులంత నలగుదేనియవాడక | కనుపక్రోవులలోనికప్రహటులమోక,
 నడుమఁ జెన్నొంది పొన్నలలోన లేమావి | కడ నొప్పు గొజ్జరికమ్మక్రొవ్విరి తావి-
 తిలకించునెలరాతి న్నెమిటటజాలఁబూజి పొనుమంచికప్పురపుబల్లులమేడఁ
 గావించియందఁజేరిగ్వ రేకులునించి | యావెలఁదుకఁదెచ్చి యందుపైఁదగనుంచి
 మించిగండ్ముమేన మాటి మాటికిఁ బూసి | మించుముతైపు సరుల్ మేడక్రిందుగావేసి
 తమ్మి మొగ్గలు దెచ్చి తలఁడల్ గాఁ బెట్టి | కమ్మకో లేదూండ్లు శడియముల్గాఁజుట్టి
 కర మొప్పు చీనిచెంగావి వత్పెముగప్పి | పరులతేకులఁజూల్చి వెలఁదిమీఁదనువిప్పి
 తలివాకుఁ దగఁమెట్టు దమ్ములఁ గీలించి | పలుమాటు మూఁగిపైవలిని లాలించి
 చలెపనుల్ గావింప జూఁనూనుట లేక | బలియంగలోఁగి యప్పడఁతులెల్లనుమూఁక
 లగుచుఁ దాళఁగఁజాలదక్లటాయ క్కొమ్మ | వగఁగాఁగుచున్న దెవ్వరుమాఁపుఁగలరమ్మ
 యనుచు నెత్తుదిఁదాల్చియలరించుకొనిచేరి | ననవిల్తు మాతనందటువనంబుఁగోరి
 చ. వలపులరాయ యిచ్చిగురు వాతెఱ కొమ్మనలంచులెల్ల న
 ప్పొలసుల బోనపుం దొరకుఁ బుట్టినగాదిలి కూఁతురంచుకో
 సొలయక యూఁడుదానిఁ దెగఁజూఁచిన రోయరె నన్నునయ్యయో
 తెలియవునీకుఁదఁడ్రదిపగ వీటునె దీనిఁగల్గించు నంతటకొ.
- క. పగచాటును నీయెడ న | ట్లగుట యెఱింగియును బలియునాము కతన ని
 త్తుగువకొ జెనకెద విట్టిని | తగునేవలరాజ దానిఁదలపోయవు గా.
- చ. వలపుల రాజనీవు దళవాయల జాబిలి చిల్క తేజి తూ
 పులుననలెంచ వీల్ చెఱకు పొందుగఁదేటులు నారి బొందడి
 తలి రెమావియంపపొది తారెడు తెమ్మెరచుట్ట మిట్టి నీ
 కలవడు టేట్లు మొక్కలపుటందము లబ్బురమంచి చూచినకొ.
- సీ. నిగిడి తెర్వరుల గుండెలు ఝల్లురనఁబేర్చి పెళపెళనార్చు కోవెలకుఁదోడు
 పలుకుపల్కునకు నింగలపు వెండిమి చిల్కఁగిలకిలల్ గుల్కుచిల్కలకులఁదోడు
 మొనసి మేనులు చూటుక్కని పొక్కఁగాదూరి మెటుముచు విసరు తెమ్మెరకుఁదోడు
 వీనులఁగ్రొవ్వాఁచి వేడిసూదులుసొన్నలాగున మ్రోయు తేంట్లకునుదోడు
 నీవుపగవాడపుంబ లేనెలఁతమీఁద | నెగలువెదవల్లు వెన్నెలబ్ దగులవైచి
 నెగులు న్నేయిరిగీ నీకున్నదగు నెయకట | చనదెయిఁకనైనఁజెలిసోమఁజందమామ.
- ప. అని వలరాయనింగలువలరాయనిఁ దూటిపలికి యచ్చెలువలు వెండియుఁజలువలు
 తావింపం దలంచినం జూచి చూచిగురుఁబోఁడి మెల్లననిట్లునీయె.

- క. కడలేజాలియొక్కడఁ | గడవట్టుచునట్టి చల్వగా వించెదరీ
- యడియోసలేలయింకను | విడుపుడు నామీనికూర్చి వెలందుక లెల్లె.
- త. అని పల్కునెడ.
- గీ. సకియ యక్కెల్ల యడియఁగాజాటి నెఱయు | చున్నకన్నీళ్లుమిక్కిలి నొనరెఁజూడ
- నలిగి వలరానుఁడేసినయలరుఁ దూపు | లపుడు దాఁకినమంట చల్లార్చునట్లు.
- క. ఈడగునో కావోయని | చూడక హత్తించునట్లు జోటి యడుగులేక
- జేడియలొత్తిరీ కెంజిగు | రోడకునాయక్కతాళు మొక్కింతనుచుక.
- మ. దళమైమించువిశాలి కాంకలఁ గడుందాళంగఁబూఁబోడిమై
- కలయంక జల్లినకప్పురంబుచరె వీకన్ రేసి పూవఁటివాఁ
- డలుకంబల్తలుఁదూపుఁగొవ్విరుల నేయక రాలుపొప్పొళ్ళును
- బలెనెత్తావులుఁ జల్వలొని మిసునుల్ పై పైఁగడుక బర్వంగక.
- గీ. ఇంతియొక్కడనీడేతె దిట్టిజాలి | నక్కటాయని మేనెల్లనలమి నిమిరి
- కడిదితమ్మలనవ్వెడు కన్నుదోయి | నెలతయొక్కతెతేటపన్నీటఁ దుడిచే.
- వ. ఇత్తైఱంగునం దెఱవలెల్లం జలి పనులు సేయుచుండిరంత నక్కడ యయాతియు
- శర్తిష్ఠం జూచినయది మొదలుతనమది బొదలు వలరాచవేడిమి వాడిమిం
- బొక్కుచుకొక్కయెడ జూడఁగూడిన మేడలో నేకతంబుననుండి తనలోన.
- నీ. ఆకొమ్మవేసలియడుగుఁదమ్ములునాసల్ చిటుదొడల్ బొమలును మెఱుగుఁకొడలు
- కన్నులు పిటుఁదుమొగంబునెన్నడుము లేఁజెక్కిళ్ళుఁ బొక్కిలి చెవులునారూ
- తెలిసవ్వు గబ్బిగుబ్బలుమోని మెడయుఁబల్వకు స చేతులు వ్రేళ్ళువాడిగోళ్ళుఁ
- బలుమటుఁ దేనియలొలుకు పల్కులుచెన్నమించులగేరు నెమ్మేనియొఱపుఁ
- దగిలిమదిలోనినిలిచి యెంతయుఁ గలంప | నుడఁబలుమాటుఁదలపుచును స్ఫురనుచు
- మోసపోయేతినోచును మోమువాంచి | చెయ్యి చెక్కిటఁ బేర్చితాఁజిన్నఁబోయి.
- వ. అంతకంతకు పింతయై యెంతయుం బలియు వలరాచకాంక వ్రేకంబునం బ్రాద్దు
- గడపుచున్నంత.
- నీ. అలమి నెమ్మదినున్న యతివలే నవ్వుచేబలే నాడలెల్ల వెల్వేలుకఁబాతె
- నాచాఁమై రంగు లను తేనెసోన జేదిలకించె ననఁగోర్కితఁగెసాఁగె
- నానెలఁతుక మొగంబునుగండు నెలతెల్విబలేగన్నుఁదమ్ములుసొలవఁవ్హోగఁగె
- నా లేమ చనుగొండలాన లేమినిఁ బోలెసాఁగిగట్టూర్పులు సండ్డిరెచ్చె.
- భూతనలోననిల్చిన పొలఁతి నెప్రదు | మఱితలం పేమియును లేక నుదికిమగుడ
- నిగుడ్డుచూపులఁగెనుఁగొంచుజగ మురిత | చూపుల నెచూచుమరుమరుల్ సోకికలఁప.

క. తనమదిలోపల రాజెడు | ననఁజునికాంకచేత నలసలియగుచున్

మునుకొన్న నెగలకొర్వక | నునుబాన్పున నున్న రాజునుం గనిచెల్వల్

గ. తాలిమి గలతాజగుటన్ | దాళుచునున్నాడుగాక తరమగునాయీ

జాలిబడఁగా నిప్పులు | రాలెడు మైకాంకనిల్ప రాజెవ్వరికిన్.

క. ఈ రాజునకివముగ నొక | తీరునఁ గావించి నేదఁ దీర్చమిదగునా

యోచుచునా మైనెగలకుఁ | జేరఁగ రాదనుచు నెడమునేయందగునే.

ప. అనిపలికి.

క. సంగారపుఁదోటకుఁజని | చెంగల్వల కొలనిపొంత జిన్నలకడ నం

పంగియల నడిమియనఁటల | చెంగట లేమావిదండ నేమంతులలోన్.

స్త్రీ. గందంపుఁబాడివైచిగట్టించియందుపై నెలరాలఁగట్టిన నెలపునందుఁ

గోల్వరేకుల మిద్దెఁ గావించి యాచుట్టు కరువేరు దడిగట్టి విరులతేనెఁ

బూసిముత్యాల కీల్పొమ్మలు లేదూఁడుఁ జిమ్మనగ్రోవులఁ జిమ్మనెగయు

పన్నీటజొబ్బిల్లు పచ్చ కప్రపుఁదీనె మీఁదఁబుప్పొడి రవసాచుకొల్చి

గడితపదానట్టివెన్నెల కళుకులమర | మెఱయు వడగండ్ల బొమ్మల మేటివగ్గలు

మాచియుం బతెగర్గఁగఁగఁజొదుకుదనరు | నందుమీఁదటఁదెచ్చి యయాతినునిచి.

గీ. మిండుకార్చిచ్చు నేత నడంచఁ బోవు | తెగువ నారాజుమైనెగల్ దీర్చఁబూని

చలువలొనరింప నమకట్టిచెలువలెల్లఁ | గదిసి యమ్మేటి మేని కాంకలకుఁ గాక.

స్త్రీ. పొరవారనిండఁ గప్పురముప్పతిల్లెను విరిసరుల్ కొప్పులఁ గరముఁజెరివి

చినుఁగని యనఁటి తేజగురుగుబ్బలమీఁదఁ గదియంగఁ జేర్చిపయ్యెదలొనర్చి

జిలుఁగుఁజేలలమీఁదఁ జెంగల్వి విరిరేకులెలమిగాఁ గూర్చి యింపలరఁగట్టి

గములుగా నెలసూడిగములుగాఁ జేతులఁదలముగాఁ దూండ్లుగుత్తములుచేసి

మఱియు నందఱుఁ దమ్మనేమఱక వచ్చి | తెఱవలెల్లను మిగుల వాతెఱలువాడ

విరుల తేనియనించి వావిరిని గద | మసలుగావించి మేనుల నలఁదుకొనుచు.

స్త్రీ. కురులలోఁగదియంగఁ గ్రొత్తపుప్పొడిఁ దెచ్చిమేదించి నించెనుమెలఁతయొకతె

యివముగా వట్టివేళ్ళిడనొప్పు పూఁదేనె యెడలిమీఁదను జల్లె నువిదయొకతె

చెలరేఁగియనుకైన నిరిగొండమున మంచి విరుల వీచోపుల విసరెనొకతె

పదనిచ్చి పచ్చిక్లప్తంబునఁ గావించి కడియుముల్ దొడిగను గలికియొకతె

కలయఁబన్నీటఁ దడిపిన తలిరుఁదెచ్చి | మడుగుఁదమ్ముల నొత్తెదొయ్యలి యొకట్టి

చాల్చెన్వొగు నాణిముత్యాలపేరు | లతనియక్కుఁగ గీలించె నతివ యోర్పు.

క. అప్పుడు తేనికనలందెన | కప్పురపుం గందమలరెం గస్తురియుబలెం

గ వాడుచాయలందగి | ముప్పిరిగొను మేనికాంక ముంచుకొనంగన్.

క. చెలులందఱు నీకరణిన్ | బలుదెఱంగులంగలుగు చలువపనులొనరింపన్

వలరాచ కాంక మిక్కిలి | తలచూపి యొకింతయైనఁ దరలక బలియన్.

లయవిభాతి.

చెలువలొనరించు బలుచలువలకుఁ బైనలముకలువలకుఁ దేటులనుచులువలకు లేఱు
ములుకులకు రానిలుక పలుకులకుఁ దెమ్మెగల బెళుకులకుఁ గొన్ననల తెళుకులకు నెమ్మె
యలపులకుఁ బాడువపు సొలపులకుఁ గ్రమ్ముకొనుతలఁపులకు ముమ్మరపు వలపులకుఁ దెల్పె
న్నెలలకును గొమ్మగే నుకలలకును జెంతదగుమలలకును గోర్తులనువలలకును లోఁగున్.

వ. ఇట్లువలరాచ నెగల మిగులనాగులు రాజంగనివగలం దగిలిమగువలిట్లనరి.

క. మరుడా యెవ్వరితోడన్ | బురుడావడి వేడిఁవాడిపూఁదూఁపులవే

మరుడా సీసాంపనక్కట | యెరుడా యీరాజునీకునాగిదలఁపంగన్.

క. వలరాయా వేడిననీ | తలరాయా ముంచుకైనఁదలఁపపు మదిలోఁ

గలరా యీ రాజునకెన | కొలరానే లయ్యితిట్లు కుడువఁగనీకున్.

ప. అనిపట్కునంత.

శా. ఆసంబెట్టిమదుండు నాంప వగతో ఖానేల తేడి మైముం

గాసీం బాందఁగఁ జూడలే కరుగు వీకన్బొద్దు వేఁగుఁకినన్

బాసెన్ జక్కవ లిర్లు చాలబలినెన్ బైఁజందురుండొప్పుగాఁ

గాసెన్ వెన్నెల పిండిచల్లినకడంకన్ గల్వపూపండువై.

వ. అప్పుడు.

క. వెడవిల్తుండలరువింటను | గడువడి విరిదూపులేర్చి కదియింపుచు న

పుడఁతిన్ రాచంబురునిన్ | గుడియెడమల నేసియేసి కోయని యూర్చెన్.

గీ. ఆంధుశర్తివ్వుమిక్కిలి యలముకొనుచు | మించువెన్నెలవేడిచే మేనుమాక్క

బువ్వుఁబానుపుమీదటఁ బొరలి పొరలి | వలపురాయని చేతచే దెలివిదఱిగి.

చ. వెడవెడఁ గన్నుమూయుం బలవించుం గనుంగవ విచ్చు రాజునన్

విడువఁగఁబాడియేయను గనింగని యేచెదు మేనివేడినే

మిడుకఁగ నీకునాడుకొల మేలటవేయను నల్లిపోవ నా

యెడనాక నేరమైనఁ గలదేయను నన్నిటఁజూడవే యనున్.

వ. ఇట్లుపలికి మరునిపూముల్కులకుల్కు నక్కలికి గ్రమ్ముకొని క్రమ్మ ముమ్మరం

బగుతెమ్మలుగావింపం గొమ్మలుగడంగి.

సీ. అతివమిక్కిలితూలే నాలసింపంగ నేల చల్లఁగాఁబన్నిరు చల్లరమ్మ
 చేడియమైనెగ న్వాడె నీచిగురాకు పరువంపుఁ గ్రొవ్విరుల్ పఱవరమ్మ
 పొలఁతికినివముగాఁ బూఁదే నెలొముంచి విగులవీచోపులు వీవరమ్మ
 నెలఁతకుగొజ్జంగి నీట మేదించిన యెరు కప్రముమేననలఁదరమ్మ
 తెరలుచున్నవి తొంఱిముతైములు దిగిచి క్రొత్తలుగఁ దెచ్చి పాలిండ్లఁగూర్పరమ్మ
 మరుని వేఁడిమి యెంతయునులనెనమ్మ | వెలఁదికడుసోలే నేమిగావంతమమ్మ.

గీ. అనుచువేనచ్చి చలిపనులొసరఁజేసి | యలసి వేగింపఁ జాలకయ్యతివ తెల్లఁ
 గన్నుఁదమ్ములు మోడ్పు నక్కలికి యంతఁ | దనదుదండకు రాజురాఁదలఁచిలేచి.

క. వడిఁగేలువట్టుకొనినక | విడువిడుమని పోవునట్టిపెరవైనను పెం
 బడి నేగెడు తలఁపునఁగ్రొ | మ్మడి యొకచే మరుముకొనుచు మోములరంగక.

సీ. వేఁడిమి వెదచల్లు వెన్నెలవడకునై చెయ్యి మోమున మాటుచేసికొనుచు
 నుడికినట్లున్న పుప్పొడి మెట్టఁగాఁ బొక్కునడుగుఁదమ్ములు కేలనలముకొనుచు
 గట్టులవలెనొప్పు కపురంపుఁదిప్పలఁ గడునెక్కినిట్టూర్పు విడిచికొనుచు
 జలువలవలె నడుగుల యడుగునఁబడు నెలదీఁగియులఁ ద్రొక్కి యులికిపడ్డుచు
 బూని తెక తెక మనియెడు పువ్వుఁదేనెయొడలిపైఁగాటిచుట్ట నూఁది కొనుచు
 నాలిగాడుపు సోకినఁ గీలుకొన్న | నెగకుఁ జిగురాకు మేనిపైఁ జేర్చుకొనుచు.

క. మరుఁడాన్చి పోకపోకని | విరిదూపులఁ గడుముకొనుచు పెససేయంగా
 నదిగిపొదరింటికడ నా | విరిఁ జెలితనుఁబ్రోచుటేని వెదకుచు నుండెక.

వ. అంతనక్కడ.

ఉ. వేసలిక్రొవ్విరుల్ దొరఁగ వీనులఁ గమ్మలడాలు పర్వఁగాఁ
 గొనసియాడఁగాఁ గలికి కన్నుల చూపువెరాలిఁ గొల్పఁగా
 మేనుతళుక్కునన్ మెఱయ మించునుబోలే నెలంత వచ్చి క
 న్నాన యయాతిపుట్టు నడియాసల దిగ్గనలేచి యిట్లనుక.

క. మగువా యిచ్చోనిట్టిది | నగవా సెగపాలుచేసి నను నేఁచంగా
 దగవాయెఱపునసికుక | దగువాడను గానె యనుచుఁ దహతహఁ జనుచోక.

సీ. కడుమించుననఁటినుక గంబముల్ తొయ్యలితొడలంచుఁబలుమాటుఁదడవిచూచు
 జిగిమిటు మాఱి కెంజిగురాకు పూఁబోఁడి మోవియంచును బంటిమొనఁ దనర్చు
 బాలుపైన జిగినొప్పు నలరుగుత్తులఁగొమ్మ గబ్బిగుబ్బలటంచుఁగొఁగిలింపు
 మెట్టదామరలింతి మెట్టదమ్ములటంచుఁ దక్కకుమని సాఁగిమొక్కఁబోవు

జిహ్వేనైవ లోకం గం గలవరించు | గలికి చిలుకల పలుకులు కలికి యెలుకలు
లనుచు వేమాటుఁ జెవియొగ్గి యాలకించు | గుండెఱుల్ల న నేమే మొకొనరిపలుకు.
చ. మఱియును.

చ. చెలువట నిల్చినట్లునునఁ జేతులఁ జన్గవోయప్పలెంచు వే
నలితగ మవ్వు మోముగను నవ్వుఁ బిటుండునఁ గేలమర్చుఁ జె
క్కిలి వుణుకన్ గవుంగటనుఁ గీల్కొలుపున్ బిగియించి యంతలోఁ
దెలియు నయోయచున్ మగుడఁ దివ్వఁగఁ బోవు నెటుంగుఁ గ్రమ్మఱన్.

గీ. అరిగి యాచందమునను నెయ్యంబెల్లఁ | గొంగిలింపుచు గూరిమిగదిసి తేనె
మోవియానుచుఁ జెక్కిలి ముద్దువెట్టు | కొనుచులోలోనఁగన్ నీళ్ళుగ్రుక్కకొనుచు.

వ. చనిచని యచ్చటికిం దనయట్ల మున్న వచ్చి యున్న శర్తివ్తంగాంచి.

క. మరుఁడుతమిరేచఁగా డ | గ్గరి యంతటమిగులఁజెలఁగు కాఁకలచేనాం

— దొరులం గొంగిటఁజేర్చుచు | బరికింపుచు గల్లయనుచు బాయుచు మగుడన్.

క. కదియుచు బాయుచుఁ గ్రమ్మఱ | గదియుచు బాయుచును మిగులగరకరితోఁబూ
బాదరింటిలోనికింజని | వదలుచు దిగజాటు జిలుగువల్వలతోడన్.

చ. మునుపుగనాలిగాడ్చు వడిమఁదరెటి గియ గాల్పనొప్పు క్రొ

న్ననల యరంగుపైకలరి నవ్వుచు వాతెఱలానియానుచున్

దనియక క్రింకుమీఁదగుచుఁ దార్చి కవుంగిటఁజేర్చుచున్ గడున్

బెనఁగిరి చిల్మతేజిదొరబీరమువాఱఁగవారవిద్దఱున్.

క. ఈచందమునందగ వల | రాచపనుల్ దీర్చుకొనుచు రహిమీఱంగా

నాచెల్వయురాజును మది | నీచెయ్యలునిక్కమనుచు నెటింగిరితమలోన్

చ. చెలువుఁడు మిక్కిలిన్ దెలిఁజెందకమున్న నెలంతయొక్కచే

వలువచెఱంగువట్టికొనివావిరిఁదక్కిన చేలచన్నులం

దలముచు మోముదమ్మి తనయక్కునఁజేర్చ నెఱింగితేఁడు వే

నదిదగఁబట్టి యెత్తుటయు నవ్వుచుఁబెన్మిటిఁదేల్చెనింపులన్.

వ. ఇట్లు వలరాచకలయికల బలియికల సొలపు వలపులు గొలుపు తలంపుల నబ్బిల్చి
యుండునుం జెల్వయు నలరుచున్నంత.

చ. చెలువలు మేలుకాంచి తమచెంగట రాజునుగానకయ్యయో

నెలకొను కాఁకకోయక నేఁడెటువోయెనా మించికాయు పే

న్నెలవడదాకి పూఁబొదల నీడకునేగెనా మావిచూచెనో

కలువలవిందుఁగన్గనెనా కాఁగినక్రొవ్విరితేనెమెట్టెనో.

క. మనమరిదోట మిప్పగిదిన్ | వనరంగాదగునె వెట్టివారమెయకటన్

పనిపూని తేనివెదకం | జనవలదేయంచునొక్క జవరాలువడిన్

గీ. అతనిచొప్పనఁ జనుదేర నటకమున్

వెడలిచనుదెంచి శర్తివ్వవెదకఁదలన్

యున్న పూఁబొడ్డి యలరి యయ్యుదఁగాంచి

గీ. తమనెలంతుకయంచు నెంతయందలించి..

క. ఒక్కతెపు నిటకువత్తురె | యక్కటరేయెండలోన నడుగుండమ్మన్

పొక్కఁగఁ జిటుతెచ్చెన్నుం | జెక్కిలిగొట్టంగ నేమిసేయుదుఁదల్లి

క. మింటిసేకవేల్పు మిక్కిలి | కంటిసెకన్ నొచ్చి పుట్టుగానక సోకున్

వెంటెబడిమరుఁడు వాలుం | గంటి రాదగునె యెంతగండముగడచెన్

వ. అనుటయు నక్కొమ్మ యట్లనియె..

25460
25.3.13

క. అమ్మానిన్నేలినయ | మృద్దియఁగాను బుడమిన సముదలిర్పన్

ద్రెమ్మరు యయాతియుడిగవుఁ | గొమ్మన్ మారాజుమరుఁడు గొల్పువిరాలిన్

క. బడలినఁగనిమేమెల్లన్ | గడుఁజల్పబుచ్చేసే యలసి కనుమేడ్చిన నె

క్కడికిన్ బోయెనా యదుగీ | యెడనుం బొందరి టివాఁక సేతెంచెననన్

క. వినెయిక్కొమ్మయుదాసకిఁ | దనరాకయునట్లచెప్పి తభిరుంబొడ్డి

మనమిప్పుడ వెదకుదమా | యనవిని శర్తివ్వ లేచి యరుదెంచుటయున్

చ. పలువనిజాలఁబెట్టి కడవారిబలె న్నెనరుందొంపక

ప్పొలఁతుల నందఱన్నిదురపుచ్చి హళాహళిగాఁగనొంచున

వ్వలపులరాజుగూర్ప నిటనచ్చి పెనంగితితేనిఁగూయో

మెలఁతుక మార్తుచేదగిన మిన్నతిగొంటగదమ్మ నేరుపుల్

గీ. అనుడుఁ గన్నుల జాకించి యతివమిఁద | లే దొకయల్కయల్పడే పూనిపల్కు

నలరుఁబొడ్డిఁ గనుఁగొనియయ్యయాతి | యుడిగవుఁగొమ్మనవ్వునుఁ బడఁతిఁజూచి

క. మొగనుంబోలినయంతనె | పగఁగొండల మీదఁజాలఁ బదిలంబుగనీ

తొగరాకొమరులనునిచితి | నుగువానిచుఁ జెనకఁదర మె మాబోటులకున్

గీ. అసన మేమరవల్లచి యయ్యలరుఁబొడ్డి | తనదుపయ్యెద యొక్కింతతలఁగఁజూచి

సిగ్గుచేసిండు వెల్లొచ్చిచిన్ని మెలుపుఁ బోలెఁబూఁబొదసొచ్చెమైపాలుపుదనర

గీ. ఇట్లుపొదచొచ్చి రాజుతో నెనక మెనఁగ | నరమరలులేని పలపులననఁగి పెనఁగి

యలసిచాలించి మఱియు నయ్యలరుఁబొడ్డి | చిట్టకంబులు సేయుచుఁజెల్గునంత

క. తలపులు శుభకూతంగద | వెలివేమి ను లేక యింక వేంచేయఁదగున్

దైత్యతాతనటంచును | నెలఁచుక లేటిఁగింప శేచి నెరవగువేడ్కన్.

చ. చెదరినమంగురుల్ నగవు చందెడు శాములున్ జిట్లుగందముల్

పెదవుల కెప్పులున్ నునుటఁ జేరిన కప్రము సొల్పుఁ జూపులున్

నినురలులేమిఁ గన్గొనలసెంచిన జాజు లెరుచ్చుచుండఁ గాఁ

బొదరిలువెళ్ళి వచ్చెఁలపుల్ దగ సంతియు రాచ జేల్పుతోన్.

లయగ్రాహి.

- ఇప్పగిదివచ్చు చైలిజిప్పిలుతమిన్ దగిలి చెప్పఁదగు కోరికలు గేప్పుకొనుచుండన్
గొప్పలగు పుప్పొడుల తిప్పలను గ్రొన్ననల కుప్పలను జెన్నలరునిప్పలనుజాలన్
ధైర్వరముగానిడిన కప్పురపుఁ దినెడ్డదగి యుప్పరములైన విరిచప్పరములొండన్
ముప్పిరిగొనందని పెనప్పువులవింటిదొర నప్పుడు యయాతితన చొప్పుగొనియాడన్.

చ. నలపులతోడు సేయుకొదవంబడకెంతయు రాజమీఱలో

నలకుచుఁజూడవచ్చెనన నంతటఁ బుట్టుగుగట్టుమీఁదటన్

దైనిదభిర్పఁ దానురలచేవర తోచిన తేడుఁగొమ్మయున్

సొలపులతోడుతన్ నగకుఁ జొచ్చిరిలోపలిఁడ్డి త్రోవచేన్.

క. ఇదిరే యిదిపగలనుచున్ | మది నెఱుంగక చాలఁబొదలు మరుపోడుముల్

సదనుదనుగుచుండిరి య | మృదితయురాతేడుఁ గూర్చి ముంచుకొనంగన్.

గీ. సరవితోడ నంతశర్తిష్ఠయందు య | యాతిగాంచె ప్రహర్యననునిఁబూరు

దారు నెదిగి పుడమిలో రాజులెల్లను | గొలువఁదమకు తండ్రిఁగొలుతురెపుడు.

చ. ఇట్లుయయాతి చేవయానయందు యనువును దుర్వసుండును ననువారి నిర్వురను

శర్తిష్ఠయందు ద్రహర్యండును ననుండును బూరుండును ననువారిముప్పురఁగాంచి

నీ. మునుకొన్న బీతుతో మొనసి వేల్పులతోడు తనసొమ్ములెల్లపప్పనము లిడఁగఁ

దమకుఁగల్గిన యట్టితమిఁ జూపిఁన్నెరుల్ దండిసాటకుల చందమునఁ గొల్వఁ

జేరోలగఁబున్నఁబేర్చు కైపులతోడ నచ్చర పూఁబోఁడలరుగుదేర

తముఁగావునుచు సంద్రముల యావల నేలునెలతేడ్లెఁగానికలు వనువ

యదువు దుర్వసుండును ప్రహర్యఁడల్ల పూరుఁ

డెపుడు నెఁలేని కూర్తితోహెచ్చిపొదలి

నేమమగు రీవిఁదనయానలో మెలంగఁ

గడిమితోడ యయాతి యిప్పుడమి నేలె.

సీ. ఈకబ్బిచిత్తిలి నెవ్వరు చదివిన కన్ననువ్రాసిన నెన్నదగిన
విడిముడిచేబొంగి వెండియుఁ బైఁడియుఁ ద్రవ్వితఁడము గాఁగఁ దగిలి మేఱిసి
కొడుకులుఁ గోడఁడుఁ గూతులు ననుమలు మనుమరాండును మేలిమగువ పిండ్లు
పాఁడియుఁ బంటయుఁ బల్లకీ తేనెఁగుల్ సాలలగుఱ్ఱముల్ చాచుగలిగి
ప్రాద్దుకల్వలతేఁడునుబుడమి మిన్ను । బలెనుదిరమైన యుగకిచేఁ జెలఁగియూగి
పెంపువేల్పుల రాయనిసొంపు నొనఁగి । మనుచునుందురు తనరు సేమముల నెఱుఁగు.

చ. బవరపువేటలోఁ బాడలిపైకొని వేరపుఁబల్లుమూఁకఁగై
దువయనుచోంపుఁగోల నెగఁదోలుచు నొప్పెడు రాయఁకక్కిసా
ళువుఁ డిభరామునా తలఁపులోఁ గడుమెచ్చియొసంగుమన్ననం
దవిలియసంబులెల్లెడలఁ దార్కొనఁ జేసిన వావజాచిలీ.

క. పెనఁకువ నయందలు జగములఁ । గొనియాడఁగఁ గోరినట్టికోరికలొదవన్
మనుకుతుబునాహు కూరిమి । గని సిరులొందెడు నమీనుఖానా జాణా.

మణిగణనికరము.

కలువలచెలి నెగకనుగలిగిన య । బ్బలియుని బలుకుల పడఁతుకఁ దెలిగ్గా
త్తలరుల వలమురి నసముననగుచున్ । బలువునఁ దగువిడుపరి తనవుబలీ.

గద్య. ఇదిశ్రీమదన గోపాలమంత్రవర ప్రసాదలబ్ధ సారస్వత సుకవి జన హితవచో
వైభవ భావనామాత్య తనూభవ సౌజన్యవినయా ధుర్య పొన్నికంటితెలగ
నార్య ప్రణీతంబైనయయాచిచరిత్రంబను నచ్చతెనుఁగుఁగబ్బంబునందు సర్వం
బును బంచమాశ్వాసము.

సంపూర్ణము.